Dokument ten służy wyłącznie do celów dokumentacyjnych i instytucje nie ponoszą żadnej odpowiedzialności za jego zawartość

►**B** **ROZPORZĄDZENIE (WE) NR 138/2004 PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO I RADY**

z dnia 5 grudnia 2003 r.

dotyczące rachunków gospodarczych dla rolnictwa we Wspólnocie

(Tekst mający znaczenie dla EOG)

(Dz.U. L 33 z 5.2.2004, str. 1)

zmieniona przez:

		Dziennik Urzędowy		
		nr	strona	data
►**M1**	Rozporządzenie Komisji (WE) nr 306/2005 z dnia 24 lutego 2005 r.	L 52	9	25.2.2005
►**M2**	Rozporządzenie Komisji (WE) nr 909/2006 z dnia 20 czerwca 2006 r.	L 168	14	21.6.2006
►**M3**	Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 1137/2008 z dnia 22 października 2008 r.	L 311	1	21.11.2008

▼B

ROZPORZĄDZENIE (WE) NR 138/2004 PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO I RADY

z dnia 5 grudnia 2003 r.

dotyczące rachunków gospodarczych dla rolnictwa we Wspólnocie

(Tekst mający znaczenie dla EOG)

PARLAMENT EUROPEJSKI I RADA UNII EUROPEJSKIEJ,

uwzględniając Traktat ustanawiający Wspólnotę Europejską, w szczególności jego art. 285 ust. 1,

uwzględniając wniosek Komisji,

stanowiąc zgodnie z procedurą określoną w art. 251 Traktatu ([1]),

a także mając na uwadze, co następuje:

(1) Monitorowanie i ocena wspólnej polityki rolnej wymaga porównywalnych, uaktualnionych i wiarygodnych informacji na temat gospodarczej sytuacji w rolnictwie, a ściślej na temat zmian w dochodach rolniczych.

(2) Rolnicze sprawozdania finansowe są podstawowym narzędziem dla analizy sytuacji gospodarczej w rolnictwie danego kraju, pod warunkiem że sporządzone są w oparciu o jeden zestaw zasad. Rolnicze sprawozdania finansowe przyczyniają się również w znaczącym stopniu do obliczania rachunków narodowych.

(3) Rachunki gospodarcze dla rolnictwa są opracowywane zgodnie z podstawowymi pojęciami i zasadami rozporządzenia Rady (WE) nr 2223/96 z dnia 25 czerwca 1996 r. w sprawie europejskiego systemu rachunków narodowych i regionalnych we Wspólnocie ([2]).

(4) Rozporządzenie Komisji (WE) nr 322/97 z dnia 17 lutego 1997 r. w sprawie statystyk Wspólnoty ([3]) określa ramy odniesienia dla niniejszego rozporządzenia.

(5) Jako że cel proponowanych działań, a mianowicie stworzenie wspólnych norm statystycznych, które pozwolą na tworzenie zharmonizowanych danych, nie może być osiągnięty w sposób wystarczający przez Państwa Członkowskie, natomiast z uwagi na rozmiary proponowanych działań możliwe jest lepsze jego osiągnięcie na poziomie Wspólnoty, Wspólnota może podjąć kroki, zgodnie z zasadą pomocniczości określoną w art. 5 Traktatu. Zgodnie z zasadą proporcjonalności określoną w tym artykule, niniejsze rozporządzenie nie wykracza poza to, co jest konieczne do osiągnięcia tego celu.

(6) Środki konieczne do wdrożenia niniejszego rozporządzenia powinny zostać przyjęte zgodnie z decyzją Rady 1999/486/WE z dnia 28 czerwca 1999 r., ustanawiającą warunki wykonywania uprawnień wykonawczych przyznanych Komisji ([4]).

(7) Stały Komitet ds. Statystyk Rolniczych i Komitet ds. Programu Statystycznego zostały poinformowane,

PRZYJMUJĄ NINIEJSZE ROZPORZĄDZENIE:

([1]) Opinia Parlamentu Europejskiego z dnia 3 września 2003 r. (dotychczas nieopublikowana w Dzienniku Urzędowym) oraz decyzja Rady z dnia 17 listopada 2003 r.

([2]) Dz.U. L 310 z 30.11.1996, str. 1. Rozporządzenie ostatnio zmienione rozporządzeniem (WE) nr 1267/2003 Parlamentu Europejskiego i Rady (Dz.U. L 180 z 18.7.2003, str. 1).

([3]) Dz.U. L 52 z 22.2.1997, str. 1.

([4]) Dz.U. L 184 z 17.7.1999, str. 23.

▼B

Artykuł 1

Przedmiot

1. Niniejsze rozporządzenie ustanawia rachunki gospodarcze dla rolnictwa we Wspólnocie (zwane poniżej „EAA”) w drodze ustanowienia:

a) metodologii EAA (wspólne normy definicje, klasyfikacje i zasady rachunkowe), przeznaczonej do wykorzystania w obliczaniu rachunków na porównywalnych podstawach dla celów Wspólnoty oraz przekazywania danych zgodnie z art. 3;

b) terminów przekazywania danych dotyczących rolniczych sprawozdań finansowych, opracowanych zgodnie z metodologią EAA.

2. Niniejsze rozporządzenie nie zobowiązuje żadnego z Państw Członkowskich do stosowania metodologii EAA w opracowywaniu rolniczych sprawozdań finansowych do swoich własnych celów.

Artykuł 2

Metodologia

1. Metodologia EAA, o której mowa w art. 1 ust. 1 lit. a), została określona w załączniku I.

▼M3

2. Komisja uaktualnia metodologię EAA. Środki te, mające na celu zmianę elementów innych niż istotne niniejszego rozporządzenia, przyjmuje się zgodnie z procedurą regulacyjną połączoną z kontrolą, o której mowa w art. 4 ust. 2.

▼B

Artykuł 3

Przekazywanie danych do Komisji

1. Państwa Członkowskie przekazują Komisji (Eurostatowi) dane określone w załączniku II w terminach określonych dla każdej tabeli.

2. Pierwsze przekazanie danych następuje w listopadzie 2003 r.

▼M3

3. Komisja uaktualnia listę zmiennych oraz terminy przekazywania danych określonych w załączniku II. Środki te, mające na celu zmianę elementów innych niż istotne niniejszego rozporządzenia, przyjmuje się zgodnie z procedurą regulacyjną połączoną z kontrolą, o której mowa w art. 4 ust. 2.

▼B

Artykuł 4

Procedura Komitetu

1. Komisja wspierana jest przez Stały Komitet ds. Statystyk Rolniczych.

▼M3

2. W przypadku odesłania do niniejszego ustępu stosuje się art. 5a ust. 1–4 oraz art. 7 decyzji 1999/468/WE, z uwzględnieniem przepisów jej art. 8.

———————

▼B

Artykuł 5

Przepisy końcowe

Niniejsze rozporządzenie wchodzi w życie dwudziestego dnia po jego opublikowaniu w *Dzienniku Urzędowym Unii Europejskiej*.

Niniejsze rozporządzenie wiąże w całości i jest bezpośrednio stosowane we wszystkich Państwach Członkowskich

▼B

ZAŁĄCZNIK I

RACHUNKI EKONOMICZNE DLA ROLNICTWA

(EAA)

SPIS TREŚCI

Słowo wstępne

I. Ogólne właściwości rachunków

A. Wprowadzenie

B. Jednostka podstawowa i działalność rolnicza

1. Jednostka podstawowa

2. Działalność rolnicza

3. Nierozdzielne drugorzędne działalności nierolnicze

C. Pomiar produkcji globalnej

D. Sekwencja rachunków

1. Sekwencja rachunków zastosowana w ESA 95

2. Sekwencja rachunków w EAA

E. Źródła danych oraz metody obliczeń dla opracowania rachunków gospodarczych dla rolnictwa

F. Klasyfikacja

1. Informacje ogólne

2. Definicja charakterystycznych działalności rolnictwa

3. Definicja charakterystycznych jednostek rolnictwa

4. Uwagi dotyczące różnych pozycji

5. Różnice pomiędzy rodzajem działalności w EAA a gałęzią rolnictwa w

II. Transakcje dotyczące produktów

A. Zasady ogólne

1. Okres odniesienia

2. Dane występujące w EAA

3. Czas rejestracji

B. Produkcja globalna

1. Uwagi ogólne dotyczące pojęcia produkcji globalnej w ESA 95 i EAA

2. Produkcja globalna działalności rolniczej. Różne ilości

3. Produkcja globalna nierozdzielnych działalności nierolniczych drugorzędnych

4. Ogólna produkcja globalna działalności rolniczej

5. Wycena produkcji globalnej

C. Zużycie pośrednie

1. Definicja

2. Składniki zużycia pośredniego

3. Wycena zużycia pośredniego

D. Akumulacja brutto

1. Środki trwałe brutto

2. Zmiany zasobów

3. Rejestracja inwentarza żywego jako „nakładów brutto na środki trwałe” lub zmiany zasobów

III. Transakcje podziału i inne przepływy

A. Definicja

▼B

B. Zasady ogólne

1. Okres odniesienia
2. Jednostki.
3. Czas rejestrowania transakcji podziału
4. Ogólne uwagi dotyczące wartości dodanej

C. Koszty wynagrodzenia pracowników

D. Podatki z tytułu produkcji i przywozu

1. Podatki nakładane na produkty
2. Sposób traktowania podatku VAT
3. Inne podatki z tytułu produkcji

E. Dotacje

1. Dotacje do produktów
2. Inne dotacje do produkcji

F. Dochód z tytułu własności

1. Definicja
2. Odsetki
3. Dzierżawy (gruntów i złóż podziemnych)
4. Dochód z tytułu własności przypisywany posiadaczom polis ubezpieczeniowych (nie objęty przez EAA)

G. Transfery kapitałowe

1. Dotacje do inwestycji
2. Inne transfery kapitałowe

H. Zużycie środków trwałych

IV. Nakłady pracy rolniczej

V. Wskaźniki dochodów rolnictwa

A. Definicja dochodu i pozycji bilansujących

B. Traktowanie dochodu jednostek działających na zasadach korporacji

C. Definicja wskaźników dochodów rolnictwa

D. Agregacja wskaźników dochodu dla Unii Europejskiej

E. Deflacja wskaźników dochodu

VI. Wycena EAA w cenach stałych

A. Miary cen i wolumenu

B. Zasady i metoda obliczania EAA w cenach stałych.

1. Wybór wzoru indeksu
2. Rok bazowy
3. Przedstawianie szeregów w powiązaniu z rokiem badanym
4. Obliczanie wartości dodanej w cenach stałych
5. Podział podatków i dotacji do produktów na składniki wolumenu i cen

▼B

SŁOWO WSTĘPNE

Rewizja Europejskiego Systemu Rachunków Narodowych (ESA 1995) w 1995 r. ([1]) oraz potrzeba dostosowania do rozwoju gospodarczego i strukturalnego w rolnictwie doprowadziły do powstania nowej podstawowej metodologii stosowanej w EAA. Poprawki wprowadzone do podstawowej metodologii EAA musiały zadowolić dwie, często sprzeczne, potrzeby: z jednej strony potrzebna była spójność metodologiczna z ESA, tak aby umożliwić zharmonizowanie EAA zarówno pomiędzy Krajami Członkowskimi, jak i w ramach narodowych rachunków narodowych; a także z drugiej strony, ustawodawca musiał zapewnić, by zmiany, które miały być wprowadzone, były jednocześnie wykonalne. Niniejszy podręcznik został sprządzony, uwzględniając te kwestie, jako że, w dodatku do pojęć, zasad i podstawowych reguł dla opracowywania EAA, odnosi się on również do wszelkich zmian dostosowawczych uwzględniających określone cechy w dziedzinie rolnictwa.

I. OGÓLNE WŁAŚCIWOŚCI RACHUNKÓW

A. WPROWADZENIE

1.01. System zintegrowanych rachunków gospodarczych powinien umożliwić systematyczny, porównywalny oraz, o ile to możliwe, kompletny przegląd działalności gospodarczej tak, by służył jako baza do analiz, prognoz i decyzji politycznych. Dlatego też ogromna liczba i różnorodność zarówno transakcji gospodarczych, jak i jednostek objętych systemem, muszą być klasyfikowane według ogólnych zasad oraz muszą być określone jasno i prosto w spójnym systemie rachunków i tablic.

1.02. Europejski System Zintegrowanych Rachunków Narodowych, wywodzący się ze poprawionych rachunków narodowych Narodów Zjednoczonych (SNA 93) ([2]), utworzony został w odpowiedzi na specyficzne potrzeby Unii Europejskiej. System ten ustala pojęcia, definicje, zasady rachunków oraz jednolite klasyfikacje, które mają być stosowane przez kraje członkowskie Unii Europejskiej.

1.03. Gospodarka kraju jest sumą działalności bardzo dużej liczby jednostek, zaangażowanych w wi ele różnych typów transakcji w celu produkowania, finansowania, ubezpieczenia, dzielenia i spożywania. Jednostki i grupy jednostek, rozpatrywane w kontekście systemu rachunków narodowych, muszą być definiowane w kategoriach modeli ekonomicznych. ESA 95 charakteryzuje się użyciem trzech typów jednostek i dwóch sposobów wyraźnego podziału gospodarki krajowej.

1.04. W celu analizy przepływów obejmujących dochód, kapitał, transakcje finansowe i aktywa, istotne jest wydzielenie jednostek, które przedstawiają wzajemne oddziaływanie pomiędzy podmiotami gospodarczymi (jednostkami instytucjonalnymi). W celu analizy procesu produkcji decydującym jest wydzielenie jednostek, które przedstawiają stosunki techniczno-gospodarcze (tj. jednostki działalności gospodarczej na poziomie lokalnym i jednostki jednorodnej produkcji).

1.05. Gospodarka może być podzielona na dwa różne sposoby:

i) na instytucjonalne sektory lub podsektory, które reprezentują grupy jednostek instytucjonalnych;

ii) na rodzaje działalności, które obejmują grupy jednostek działalności gospodarczej na poziomie lokalnym (rodzaj działalności) lub jednostki jednorodnej produkcji (jednorodne gałęzie).

1.06. Głównym celem rachunków gospodarczych dla rolnictwa jest analiza procesu produkcji oraz tworzonego przez ten proces dochodu pierwotnego. Dlatego też rachunki oparte są na koncepcji „rodzaju działalności".

1.07. Rachunki gospodarczych dla rolnictwa są rachunkiem satelitarnym, dostarczającym dodatkowych informacji i koncepcji adoptowanych do specyficznego charakteru działalności rolniczej. Chociaż ich struk-

([1]) Urząd Statystyczny Wspólnot Europejskich, Europejski System Rachunków — ESA 1995, Luksemburg 1996.

([2]) System Rachunków Narodowych, 1993. Publikacja wspólna Narodów Zjednoczonych, Międzynarodowego Funduszu Walutowego, Komisji Wspólnoty Europejskiej, OECD i Banku Światowego.

▼B

tura bardzo ściśle dopasowana jest do rachunków narodowych, ich opracowanie wymaga sformułowania odpowiednich zasad i metod.

1.08. Należy poczynić rozróżnienie pomiędzy dochodami tworzonymi w wyniku produkcji rolni czej a dochodami rolniczych gospodarstw domowych, gdyż te ostatnie poza dochodem z działalności rolniczej mogą mieć inne źródła dochodu (z tytułu własności, transferów socjalnych itp.). Te dwa typy dochodów (dochody tworzone w wyniku produkcji rolniczej i dochody rolniczych gospodarstw domowych) są mierzone dla dwu oddzielnych celów, które wymagają dwu odrębnych metod podziału gospodarki: pierwsza, dla EAA, oparta jest na jednostkach produkcji, które definiowane są w związku z gałęzią działalności, druga oparta jest na gospodarstwach domowych (tj. jednostkach instytucjonalnych), których głównym źródłem dochodu jest niezależna działalność rolnicza ([1]).

B. JEDNOSTKA PODSTAWOWA I DZIAŁALNOŚĆ ROLNICZA

1. **Jednostka podstawowa**

1.09. W celu analizy przepływów tworzonych w wyniku procesu produkcji oraz wykorzystania wyrobów i usług, konieczne jest wybranie jednostek, które wykazują powiązania typu techniczno-gospodarczego. Wymóg ten oznacza, że z zasady jednostki instytucjonalne muszą być podzielone na mniejsze i bardziej jednorodne jednostki pod względem rodzaju produkcji. Lokalne jednostki działalności gospodarczej (JDG) mają odpowiadać temu wymogowi w ramach podstawowego, ale zarazem praktycznie ukierunkowanego podejścia (ESA 95, 2.105) ([2]).

1.10. Lokalna JDG definiowana jest jako część jednostki działalności gospodarczej, która odpowiada jednostce lokalnej. JDG grupuje wszystkie części jednostki instytucjonalnej, o charakterze producenta przyczyniającego się do wykonania działalności na poziomie klasy (4-cyfrowej) według NACE Rev. 1 (zalecana klasyfikacja rodzajów działalności gospodarczych, porównaj 1.55) i odpowiada jednemu lub więcej wydziałowi produkcyjnemu jednostki instytucjonalnej. System informacyjny jednostki instytucjonalnej musi być w stanie wykazać lub obliczyć, dla każdej lokalnej JDG, co najmniej wartość produkcji globalnej, zużycia pośredniego, kosztów związanych z zatrudnieniem, nadwyżki operacyjnej oraz zatrudnienia i środków trwałych brutto (ESA 95, 2.106).

1.11. Chociaż lokalna JDG może odpowiadać całej jednostce instytucjonalnej lub części jednostki instytucjonalnej w charakterze producenta, to nigdy nie może należeć do dwóch różnych jednostek instytucjonalnych. Ponieważ w praktyce większość jednostek instytucjonalnych, produkujących wyroby i usługi, zaangażowana jest jednocześnie w różne działalności (działalność podstawowa i jedna lub więcej działalności drugorzędnych), to mogą być one podzielone na taką samą liczbę jednostek lokalnych rodzaju działalności. Działalność pomocnicza (zaopatrzenie, sprzedaż, badania rynku, rachunkowość, transport, magazynowanie, wyżywienie itp.; porównaj 1.27), nie może jednak prowadzić do stworzenia lokalnej JDG.

([1]) Rozpatrując różne potrzeby analityków, FAO rekomenduje użycie trzech typów jednostki, jako podstawowe jednostki dla opisu rachunków gospodarczych dla żywności i rolnictwa, tj. jednostki instytucjonalne (włączając gospodarstwa domowe), zakłady (które są równoznaczne z jednostkami lokalnymi działalności gospodarczej, zalecanymi w ESA) oraz produkty zalecane przez SNA 1993 — równoznaczne z jednostkami lokalnymi działalności gospodarczej wprowadzonymi w ESA — (porównaj FAO (1996) System rachunków gospodarczych dla żywności i rolnictwa, Narody Zjednoczone, Rzym).

([2]) Należy podkreślić, że chociaż ESA daje pierwszeństwo lokalnym JDG, jednostką najlepiej pasującą do analizy procesu produkcji jest jednostka jednorodnej produkcji. Jednostka ta wykorzystywana jest do analizy przepływów międzygałęziowych, ponieważ dokładnie koresponduje z typem działalności. Tak więc, jednostki instytucjonalne dzielone są na wiele jednostek jednorodnej produkcji, jeżeli występują w nich działalności (inne niż pomocnicze). Dzięki grupowaniu jednostek jednorodnej produkcji, możliwe jest podzielenie gospodarki narodowej na „czyste" jednorodne gałęzie. Jednostka jednorodnej produkcji, z zasady, nie może być obserwowana bezpośrednio. Z tego względu rachunki jednorodnych gałęzi nie mogą być opracowywane na bazie grup jednostek jednorodnej produkcji. ESA opisuje metodę opracowania tych rachunków. Opis ten przypisuje drugorzędną produkcję i odpowiadające jej koszty gałęzi działalności do właściwych jednorodnych gałęzi (ESA, 9.53 do 9.61).

▼B

1.12. Zasadniczo, wiele lokalnych jednostek działalności gospodarczej powinno być rejestrowanych jako działalności drugorzędne, ale może się zdarzyć, że statystyczne (wywodzące się z rachunkowości) informacje nie dają możliwości wydzielenia drugorzędnych działalności lub części tych działalności od działalności podstawowych. A zatem taka lokalna JDG może prowadzić jedną lub więcej działalności drugorzędnych równolegle do działalności podstawowej (ESA 95 2.107).

1.13. Uważa się, że działalność ma miejsce, gdy zasoby takie jak: wyposażenie, siła robocza, technologia produkcji, sieci informacyjne lub produkty są powiązane ze sobą, prowadząc do wytworzenia określonych wyrobów lub usług. Działalność charakteryzowana jest przez nakład produktów (wyroby i usługi), proces produkcji i produkty wyjściowe jako wynik (ESA 95, 2.103). Działalnością podstawową lokalnej JDG jest ta działalność, której wartość dodana jest większa niż innych rodzajów działalności, prowadzonych w obrębie jednostki. Klasyfikacja działalności podstawowej jest określana w powiązaniu z NACE Rev. 1, najpierw na najwyższym poziomie klasyfikacji, następnie na bardziej szczegółowych poziomach (ESA 95, 3.10).

2. **Działalność rolnicza**

1.14. Poprzez grupowanie wszystkich lokalnych JDG, zaangażowanych w taki sam typ działalności, możliwe jest wyodrębnienie rodzaju działalności. Stwarza to możliwość podziału gospodarki na rodzaje działalności. Klasyfikowanie tych rodzajów działalności zależy od działalności podstawowej jednostek zgrupowanych razem w ten sposób. Na najniższym poziomie klasyfikacji rodzaj działalności obejmuje wszystkie lokalne JDG tej samej klasy (4-cyfrowy poziom) NACE Rev. 1, i z tego względu zaangażowane w taką samą działalność, jak ta zdefiniowana w NACE Rev. 1.

1.15. Chociaż działalność rolnicza była poprzednio zdefiniowana jako grupowanie jednostek jednorodnej rolniczej produkcji, to lokalna JDG została wybrana jako jednostka bazowa w opisie dla EAA po to, aby i) podejść do EAA z punktu widzenia sytuacji gospodarczej rolnictwa, tj. uwzględnić istnienie pewnych nierozdzielnych działalności nierolniczych drugorzędnych w pełnym rachunku przy badaniu całkowitej działalności produkcyjnej jednostek rolniczych; oraz ii) zapewnić spójność z resztą rachunków narodowych. Oznacza to zmianę z analitycznego podejścia opartego na koncepcji jednostki jednorodnej produkcji i jednorodnej gałęzi do statystycznego podejścia opartego na koncepcji JDG na poziomie lokalnym i koncepcji rodzaju działalności.

1.16. Nierozdzielne drugorzędne działalności nierolnicze są takimi działalnościami, których koszty nie mogą być obserwowane w oddzieleniu od działalności rolniczej. Przykładami są przetwórstwo produktów rolnych w gospodarstwie rolnym, leśnictwo, pozyskanie drewna, turystyka. A zatem produkcja globalna działalności rolniczej jest rezultatem dwu rodzajów działalności:

i) działalności rolniczych (głównej lub drugorzędnych) wykonywanych przez jednostki rolnicze;

ii) drugorzędnych działalności nierolniczych w jednostkach rolniczych.

1.17. Gospodarstwo rolne, które jest jednostką aktualnie używaną do badań statystycznych rolnictwa (spisy, ankiety strukturalne gospodarstw rolnych), jest lokalną JDG najbardziej odpowiadającą działalności rolniczej (chociaż muszą być do niej zaliczone pewne inne jednostki, jak spółdzielnie wytwarzające wino lub oliwę z oliwek lub jednostki wykonujące pracę na umowę zlecenia itp.). Niemniej jednak należy podkreślić, że różnorodność działalności rolniczych, które mogą być wykonywane w gospodarstwach rolnych, czyni je specjalnym typem lokalnej JDG. Ścisłe zastosowanie zasady ESA do jednostek i ich grupy powinno faktycznie doprowadzić do podziału gospodarstwa rolnego na kilka oddzielnych JDG, w przypadkach gdy kilka działalności na poziomie 4-cyfrowej klasy wg NACE Rev.1 jest wykonywanych w tym samym gospodarstwie. Zastosowanie gospodarstwa rolnego jako lokalnej JDG dla działalności rolniczej w rachunkach narodowych i EAA oparte jest na podejściu statystycznym.

▼B

1.18. Tak więc rachunki dla działalności rolniczej są zasadniczo podobne do rachunków gospodarstw rolnych (rachunek produkcji i rachunek tworzenia dochodów). Jednakże w celu uniknięcia niejasności należy wskazać, że rachunki rolnictwa nie są rachunkami przedsiębiorstw, których podstawową działalnością jest rolnictwo: po pierwsze, nie obejmują one wszystkich działalności pozarolniczych gospodarstw (te, które mogą być oddzielone od działalności rolniczych są wyłączone). Ponadto obejmują one działalności rolnicze przedsiębiorstw, których podstawową działalnością nie jest rolnictwo. Konsekwentnie przyjęcie gospodarstwa rolnego jako jednostki podstawowej dla EAA nie zmienia faktu, że rolnicze sprawozdania finansowe są rachunkami działalności rolniczej.

1.19. Ponieważ „rodzaj działalności" obejmuje grupę jednostek prowadzących taki sam lub podobny typ działalności, definicja działalności rolniczej w EAA zależy od definicji charakterystycznych działalności i jednostek w tym rodzaju działalności. Wynikłe grupowanie charakterystycznych działalności rolniczych i jednostek może doprowadzić do pewnych różnic pomiędzy rachunkami działalności rolniczej w EAA i rachunkami narodowymi (porównaj 1.93).

1.20. Działalność rolnicza traktowana jest jako grupowanie wszystkich jednostek rodzaju działalności na poziomie lokalnym, które wykonują następujące działalności gospodarcze (porównaj sekcje od 1.60 do 1.66 w celu precyzyjnej definicji „działalności rolniczej"):

— uprawa roślin, ogrodnictwo rynkowe (włączając produkcję wina i oliwy z pestek winogron oraz oliwek, uprawianych przez tę samą jednostkę),

— hodowla zwierząt,

— produkcja roślinna powiązana z hodowlą zwierząt,

— praca rolna wykonana na umowę zlecenia,

— łowiectwo, myślistwo, rozmnażanie zwierzyny łownej, włączając powiązane działalności usługowe.

1.21. Działalność rolnicza obejmuje ponadto, co nie występuje w gospodarstwie rolnym, jednostki utworzone przez grupy producentów (np. spółdzielnie), które produkują wino i oliwę z oliwek oraz wyspecjalizowane jednostki, które dostarczają maszyny, materiały oraz personel dla wykonania prac na umowę zlecenia.

1.22. Wyspecjalizowane jednostki, które dostarczają maszyny, wyposażenie oraz pracowników w celu wykonania prac rolnych na umowę zlecenia w fazie produkcji rolniczej (przedsiębiorstwa rynkowe, zaangażowane w wykonanie prac na umowę zlecenia lub właściciele gospodarstw rolnych, świadczący usługi jako dostawcy) traktowani są jako części działalności rolniczej. W ramach dokładniejszej interpretacji jednostki te, które muszą być zaliczane do działalności rolniczej, muszą wykonywać pracę, która a) jest częścią rolniczego procesu produkcji; b) jest związana z produkcją produktów rolnych; c) zwykle wykonywana jest przez zatrudnionych w gospodarstwach rolnych; oraz d) faktycznie prowadzona jest w całości przez wyspecjalizowane jednostki, dostarczające maszyny, wyposażenie i siłę roboczą.

1.23. Jeżeli praca zdefiniowana powyżej nie jest wykonywana całkowicie przez wyspecjalizowane jednostki (np. jeżeli właściciel gospodarstwa rolnego bierze w najem maszyny, a zatrudnia własnych pracowników), działalność ta musi być rejestrowana w Dziale 71 NACE Rev.1 (wynajem maszyn i urządzeń bez operatora); w tym przypadku kwota, płacona przez właścicieli gospodarstw rolnych przedsiębiorstwom pracującym na zasadzie wykonywania prac na umowę zlecenia, musi być rejestrowana jako „pozostałe towary i usługi" w „zużycia pośredniego" (porównaj 2.108).

1.24. Ponieważ celem EAA jest pomiar, opis i analiza tworzenia dochodu z działalności rolniczej (która w krajach członkowskich Unii Europejskiej jest prawie wyłącznie działalnością rynkową), zdecydowano się wyłączyć jednostki, dla których działalność rolnicza oznacza wyłączenie działalność hobbistyczną. Dla odmiany, jednostki zaangażowane w rolnictwo na własne potrzeby są włączone do EAA. Należy podkreślić, że produkcja rolna na cele własnego spożycia ostatecznego przez gospodarstwa rolne musi być rejestrowana w EAA.

▼B

3. **Nierozdzielne drugorzędne działalności nierolnicze**

1.25. Użycie lokalnej JDG jako jednostki podstawowej dla działalności rolniczej wymaga rejestrowania działalności nierolniczych drugorzędnych, gdy nie mogą one być odróżnione od głównej działalności rolniczej.

1.26. Nierozdzielne drugorzędne działalności nierolnicze w rolniczych lokalnych JDG definiowane są jako działalności ściśle powiązane z produkcją rolniczą, dla których informacje, dotyczące produkcji globalnej, zużycia pośredniego, kosztów wynagrodzeń, nakładów pracy oraz środków trwałych brutto nie mogą być oddzielone od informacji dotyczących głównej, rolniczej działalności, w czasie okresu statystycznej obserwacji.

1.27. Główne cechy charakterystyczne tych nierozdzielnych działalności nierolniczych drugorzędnych są następujące:

— muszą być przeznaczone na sprzedaż lub wymianę (podczas okresu obrachunkowego lub później po magazynowaniu), na spożycie indywidualne producenta lub jako płatności w naturze (włączając wynagrodzenia w naturze płacone zatrudnionym),

— nie mogą być działalnościami pomocniczymi. Te ostatnie są dodatkowymi działalnościami (np. sprzedaż, badania rynku, magazynowanie, transport na własny rachunek, patrz ESA 95, sekcje 3.12 i 3.13 oraz SNA 93, sekcje od 5.9 do 5.16), prowadzonymi przez przedsiębiorstwo w celu stworzenia warunków do prowadzenia głównej i drugorzędnych działalności. Zazwyczaj produkty działalności pomocniczych pojawiają się jako nakłady w prawie każdym typie działalności produkcyjnej,

— zwyczajowo mogą nie obejmować działalności związanych z środkami trwałymi brutto produktów nierolniczych (takimi jak budynki i maszyny), wykonywanych na potrzeby własne. Przypuszcza się, że ta produkcja dla celów indywidualnego spożycia ostatecznego jest działalnością wyodrębnioną i rejestrowana jest jako produkcja identyfikowalnej lokalnej JDG. Usługi zakwaterowania świadczone pracownikom jako wynagrodzenie w naturze, muszą być traktowane w podobny sposób (rejestrowane są jako wynagrodzenie w naturze w rachunku tworzenia dochodów),

— muszą być charakterystyczne dla gospodarstw rolnych, tj. muszą być znaczące gospodarczo dla znacznej liczby gospodarstw rolnych;

— praca rolna wykonywana na umowę zlecenia nie jest działalnością nierolniczą, jako że jest charakterystyczną działalnością (rolnicze działalności usługowe) w ramach działalności rolniczej.

1.28. Tylko część specyficznej drugorzędnej działalności nierolniczej, która jest nierozdzielna, musi być włączona. W konsekwencji dana działalność nierolnicza będzie włączona do działalności rolniczej, jeżeli niemożliwe jest jej wydzielenie z głównej działalności rolniczej lokalnej jednostki działalności gospodarczej, ale będzie wyłączona, jeżeli może być wyodrębniona od głównej działalności rolniczej, w którym to przypadku działalność drugorzędna powoduje powstanie nierolniczej lokalnej JDG. Kryterium selekcji dla nierozdzielnych drugorzędnych działalności nierolniczych nie jest charakter produktu, ale typ działalności ([1]). Na przykład usługi agroturystyczne, świadczone przez gospodarstwa rolne, muszą być włączone tylko wtedy, gdy nie mogą być wyodrębnione od działalności rolniczej. Nie dotyczyłoby to prawdopodobnie przypadku gdy te działalności stałyby się znaczące. Tak więc produkty nierolnicze, ujmowane w produkcji działalności rolniczej mogą różnić się geograficznie oraz w czasie.

1.29. Można wyróżnić dwa główne typy drugorzędnej działalności nierolniczej:

— Działalności, które są kontynuacją działalności rolniczej i które używają produktów rolnych. Ten typ działalności jest powszechny w całej Unii Europejskiej. Przetwórstwo produktów rolnych jest charakterystyczną działalnością tej grupy:

([1]) Należy zaznaczyć jednakże, że niektóre działalności drugorzędne są zawsze rozpatrywane oddzielnie od działalności rolniczej, np. wynajmowanie budynków lub mieszkań.

▼B

Przetwórstwo produktów rolnych:

— mleka w masło, śmietanę, sery, jogurty oraz w inne produkty mleczne,

— owoców i warzyw w soki owocowe, puszkowaną żywność, napoje alkoholowe oraz w inne produkty,

— winogron, moszczu oraz wina w produkty alkoholowe (np. wino musujące, takie jak szampan, oraz spirytusowe, takie jak koniak),

— wyplatanie z surowców roślinnych, tekstyliów, z wełny,

— produkcja pasztetów, gęsich wątrób oraz innych przetworzonych produktów mięsnych,

— przetwórstwo innych produktów rolnych,

Sortowanie i paczkowanie produktów rolnych, np. jaja i ziemniaki.

— Działalności angażujące gospodarstwo rolne i jego środki produkcji rolniczej (sprzęt, urządzenia techniczne, budynki, siłę roboczą). Działalności te zasadniczo są następujące:

— agroturystyka — campingi, wyżywienie, hotele, różne rodzaje zakwaterowania itp.,

— sklepy w gospodarstwie — działalności handlu detalicznego dotyczące produktów innych niż tych pochodzących z gospodarstwa rolnego. Sprzedaż bezpośrednia produktów rolnych, surowych lub przetworzonych, jest rejestrowana w produkcji globalnej danych produktów,

— sporty oraz wiejska rekreacja — wykorzystanie ziemi do prowadzenia takich działalności, jak golf, jeździectwo, myślistwo, rybołówstwo itp.,

— usługi rolnicze dla osób trzecich — np. wynajem i naprawa maszyn rolniczych, projekty systemów nawadniających, doradztwo rolne, magazynowanie produktów rolnych, naprawa budynków rolnych, usługi rynkowe związane z produktami rolnymi, transport produktów rolnych itp. Działalności te są rejestrowane jako drugorzędne tylko wtedy, gdy są wykonywane dla osób trzecich. Jeżeli odnoszą się do własnej produkcji rolnika, traktowane są jako działalności pomocnicze, które nie są rejestrowane w rachunkach (porównaj 1.27),

— usługi krajobrazowe — koszenie trawy, strzyżenie żywopłotu, uprzątanie śniegu, projektowanie, urządzanie i utrzymywanie terenów zielonych i tym podobne,

— hodowla ryb,

— pozostałe działalności, wykorzystujące ziemię i angażujące środki produkcji rolnej.

1.30. Lista drugorzędnych działalności nierolniczych (porównaj 1.29) podana jest w celu ilustracji i nie jest stosowana w każdym kraju. Przeciwnie, każdy kraj musi opracować swoją własną listę nierozdzielnych drugorzędnych działalności nierolniczych, zależną od cech charykterystycznych własnego rolnictwa. Lista ta musi być wypracowana we współpracy z departamentami rachunków narodowych, po to, by zapewnić, że EAA są spójne z rachunkami dla gałęzi rolnictwa oraz z rachunkami tych drugorzędnych działalności nierolniczych opracowanych dla celów rachunków narodowych (tj. aby zapewnić, że żadna działalność nie jest pominięta lub ujęta podwójnie).

1.31. Drugorzędne działalności rolnicze jednostek nierolniczych są mało znaczące i rejestrowane są umownie jako zero. Produkcja rolna, prowadzona przez jednostkę nierolniczą, jest w rzeczywistości rozpatrywana jako zawsze wyodrębniona w znaczeniu danych rachunkowych z powodu specyficznych cech produktów i środków produkcji rolnej, jak również źródeł danych i metod użytych do uzyskania wyników EAA (porównaj sekcja E rozdział I oraz sekcje B i C rozdział II). W celu oparcia EAA na koncepcji „rodzaju działalności”, musi być mierzona produkcja globalna wszystkich produktów rolnych, wyłączając te produkty, które pochodzą z działalności drugorzędnych nierolniczych w jednostkach lokalnych rodzaju działalności.

▼B

Jako że umownie działalności te uznawane są jako zero, cała produkcja rolna jest rejestrowana (z wyjątkiem produkcji jednostek, dla których działalność rolnicza reprezentuje wyłącznie działalność hobbistyczną; porównaj 1.24).

1.32. Nierolnicze wyroby i usługi produkowane przez gospodarstwa rolne nie są włączone do rachunków ekonomicznych rolnictwa, jeżeli nie są rezultatem nierozdzielnych drugorzędnych działalności. Na przykład, jeżeli jednostka obejmuje kilka pionowo zintegrowanych procesów produkcji (np. przedsiębiorstwa zaangażowane w ubój, paczkowanie, pakowanie próżniowe drobiu, sortowanie, mycie i paczkowanie ziemniaków lub innych warzyw, sortowanie, przygotowanie i sprzedawanie nasion; spółdzielnie dostarczające powierzchnię magazynową i sprzedające produkty itp.), działalność rolnicza obejmuje tylko te części działalności, które są związane z produkcją rolną, jak zdefiniowano w sekcjach 1.62 i 1.63 oraz z nierozdzielnymi działalnościami nierolniczymi drugorzędnymi.

C. MIERZENIE PRODUKCJI GLOBALNEJ

1.33. Według ESA 95, produkcja globalna określonego rodzaju działalności reprezentuje wszystkie produkty wyprodukowane w trakcie danego okresu obrachunkowego przez wszystkie jednostki zaliczone do danego rodzaju działalności, z wyjątkiem wyrobów i usług wyprodukowanych i zużytych w tym samym okresie obrachunkowym, przez tę samą jednostkę. Mierzenie produkcji rolnej oparte jest ([1]) na zastosowaniu tej zasady ESA, z włączeniem rolnej produkcji globalnej, części produkcji spożytej w ramach tych samych jednostek rolniczych (porównaj 2.032 do 2.036). Tak więc w EAA rolna produkcja globalna reprezentuje sumę produkcji wszystkich jednostek w tym rodzaju działalności (wyłączając produkcję na cele zużycia pośredniego w ramach tej samej jednostki) plus produkcję wykorzystaną jako zużycie pośrednie w ramach tej samej jednostki, pod warunkiem że ta produkcja globalna dotyczy dwu różnych działalności podstawowych (jak produkty roślinne przeznaczone na pasze dla zwierząt) i spełnia pewne kryteria (opisane w 2.055).

1.34. Zasada ESA została przyjęta z powodu specjalnego charakteru działalności rolniczej:

— ilość produkcji rolnej wykorzystanej w tej samej jednostce jako zużycie pośrednie jest większa w rolnictwie niż w innych sektorach gospodarczych,

— gospodarstwo rolne obejmuje szeroki zakres działalności rolniczych, które są ze sobą ściśle powiązane (jedna działalność jest podstawą lub kontynuacją innej działalności, jak produkcja zbóż i roślin pastewnych na pasze dla zwierząt; ścisłe związki w wykorzystaniu czynników produkcji, jak wyposażenie i maszyny). Zróżnicowany zakres funkcjonowania gospodarstwa rolnego, bez wchodzenia w dyskusję na temat jego charakterystyki jako lokalnej JDG, czyni z niego bardzo specyficzny przypadek w porównaniu z lokalnymi JDG w innych częściach gospodarki (porównaj 1.17). Celem rachunków w podziale gospodarki na rodzaje działalności jest częściowe odzwierciedlenie przepływów w ramach procesu produkcji: tworzenie, przekształcanie, wymiana, transfer wartości ekonomicznej. Różne działalności prowadzone przez gospodarstwo rolne nie byłyby w pełni uwzględnione w rachunku, poprzez wyłączne mierzenie produkcji globalnej „opuszczającej" gospodarstwo.

1.35. Przyjęcie zasady ESA domaga się specjalnego traktowania pewnych produktów, takich jak produkty rolne przeznaczone do wykorzystania jako pasza w gospodarstwie, winogrona używane do produkcji wina oraz oliwki używane do produkcji oliwy oraz produktów rolnych

([1]) Mierzenie produkcji globalnej oparte było poprzednio na konwencji „krajowego gospodarstwa rolnego", unikalnego gospodarstwa rolnego, wykonującego całą produkcję rolniczą w gospodarce krajowej, produkcja globalna rolnictwa była sumą wszystkich produktów opuszczających krajowe gospodarstwo rolne. Zdecydowano się odrzucić koncepcję narodowego gospodarstwa rolnego z powodu udoskonaleń w i) analizach rolniczych sprawozdaniach finansowych (wskaźniki techniczne oraz udziały wartości dodanej), ii) spójności pomiędzy rachunkami produkcji i rachunkami tworzenia dochodów, iii) porównania, pomiędzy gałęziami i pomiędzy członkami UE, wskaźników technicznych i udziałów wartości dodanej oraz iv) spójności z ESA i z jej zasadami.

▼B

przeznaczonych do wykorzystania jako zużycie pośrednie w ramach drugorzędnych działalności nierolniczych.

1.36. Obrót żywymi zwierzętami pomiędzy gospodarstwami rolnymi oraz przywóz żywych zwierząt są przedmiotem specjalnego traktowania, jako że są one uważane za produkcję niezakończoną (porównaj rozdział II).

D. SEKWENCJA RACHUNKÓW

1. **Sekwencja rachunków przewidziana w ESA 95**

1.37. EAA oparte są na sekwencji wzajemnie powiązanych rachunków. Pełna sekwencja rachunków w ESA 95 obejmuje rachunki transakcji bieżących, rachunki akumulacji oraz bilanse. Te różne rachunki stwarzają możliwość rejestrowania, w uporządkowanym układzie, transakcji i innych przepływów związanych ze specyficznymi aspektami cyklu gospodarczego (na przykład procesu produkcji). Transakcje te rozciągają się od tworzenia dochodów, poprzez akumulację dochodów w postaci aktywów do ich podziału pierwotnego oraz podziału wtórnego. Pozycje bilansujące, które od nich się wywodzą, wykorzystywane są jako agregaty do pomiaru sytuacji gospodarczej.

1.38. Rachunki transakcji bieżących dotyczą procesu produkcji, podziału pierwotnego i podziału wtórnego dochodów oraz ich wykorzystania w postaci spożycia ostatecznego; stwarzają możliwość obliczenia „oszczędności", które są podstawowym składnikiem akumulacji. Rachunki akumulacji analizują różne składniki zmian w aktywach i pasywach jednostek i stwarzają możliwość rejestrowania zmian wartości netto (różnica pomiędzy aktywami i pasywami). Bilanse pokazują ogółem aktywa i pasywa różnych jednostek na początek i na koniec okresu obrachunkowego wraz z ich zmianą wartości netto. Przepływy dla każdej pozycji aktywów i pasywów rejestrowane w rachunkach akumulacji, obserwowane są ponownie w bilansach (ESA 95, 8.04).

1.39. Pełna sekwencja rachunków, wymieniona powyżej, stosowana jest tylko dla instytucjonalnych jednostek, sektorów i podsektorów. ESA 95 zakłada, że nie ma sensu opracowywanie pełnej sekwencji rachunków dla lokalnej JDG oraz rodzaju działalności, ponieważ jednostki takie rzadko mają zdolność zatrzymania wyrobów lub aktywów pod własnym szyldem oraz otrzymywać i dzielić dochody.

2. **Sekwencja rachunków w EAA**

1.40. Ponieważ rachunki gospodarcze dla rolnictwa oparte są na koncepcji „rodzaju działalności", sekwencja rachunków, zgodnie z ESA 95, musi być ograniczona do pierwszych rachunków transakcji bieżących:

— rachunku produkcji,

— rachunku tworzenia dochodów,

dla których pozycjami bilansującymi są odpowiednio: wartość dodana i nadwyżka operacyjna (porównaj tablice 1 i 2 poniżej).

1.41. Niemniej jednak sądzi się, że biorąc pod uwagę specyficzne cechy rolnictwa i leśnictwa, powinny być możliwe opracowanie innych rachunków, przynajmniej w części, dzięki czemu odpowiednie przepływy mogą być do nich jasno przypisane. Rachunki te (porównaj tablice 3 i 4 poniżej) są następujące:

— rachunek dochodu przedsiębiorcy (jeden z rachunków transakcji bieżących),

— rachunek kapitałowy (jeden z rachunków akumulacji).

1.42. Rozważa się rozszerzenie tej sekwencji rachunków w celu włączenia pewnych pozycji (przepływy) do rachunku „Inne zmiany w aktywach" w rachunkach akumulacji (tj. pewne pozycje zawarte w innych zmianach w wartości aktywów oraz rachunku przeszacowań) oraz w bilansie.

1.43. Na bazie tablic i struktury rachunków w ESA 95, sekwencja rachunków w Rachunkach Ekonomicznych dla Rolnictwa może być przedstawiona jak pokazano w tablicach 1–4.

▼B

A. **Rachunki transakcji bieżących**

Tablica 1: Rachunek produkcji

Rozchody			*Przychody*		
P.2	Zużycie pośrednie	50	P.1	Produkcja globalna	100
B.1b	*Wartość dodana brutto*	50			
K.1	Amortyzacja środków trwałych	10			
B.1n	*Wartość dodana netto*	40			

Tablica 2: Rachunek tworzenia dochodów

Rozchody			*Przychody*		
D.1	Koszty związane z zatrudnieniem	10	B.1n	Wartość dodana netto	40
D.29	Podatki od producentów	5			
D.39	Dotacje dla producentów	– 10			
B.2n/B.3n	*Nadwyżka operacyjna netto/dochód mieszany netto*	35			

Tablica 3: Rachunek dochodu przedsiębiorcy

Rozchody			*Przychody*		
D4	Dochody z tytułu własności	10	B.2n/B.3-n	Nadwyżka operacyjna netto/dochód mieszany netto	35
D.41	Odsetki	5			
D.45	Renta gruntowa/czynsz	5	D.4	Dochody z tytułu własności	1
			D.41	Odsetki	1
			D.42	*Dochód podzielony przedsiębiorstw*	
			D.43	*Reinwestowane dochody z bezpo-średnich inwestycji zagranicznych*	
			D.44	*Dochody z tytułu własności posia-daczy polis ubezpieczeniowych*	
			D.45	*Renta gruntowa/czynsz*	
B.4n	*Dochody netto przedsiębiorcy*	26			

▼B

B. **Rachunki akumulacji**

Tablica 4: Rachunek kapitałowy

Zmiany w aktywach			*Zmiany w pasywach i wartość netto*		
B.10.1	*Zmiany wartości netto wynikające z oszczędności i transferów kapitałowych*		B.8n	*Oszczędności netto*	
			D.9	Transfery kapitałowe otrzymane	10
			D.92	Dotacje na inwestycje	5
			D.99	Inne transfery kapitałowe	5
			D.9	*Transfery kapitałowe przekazane*	
			D.91	*Podatki od kapitału*	
			D.99	*Inne transfery kapitałowe*	
P.51	Środki trwałe brutto	100	B.10.1	*Zmiany wartości netto wynikające z oszczędności i transferów kapitałowych*	
P.511	Nabycie minus rozdysponowanie rzeczowych środków trwałych	85			
P.511a	Środki trwałe brutto w zakresie zasadzeń wieloletnich	10			
P.511b	Środki trwałe brutto trwałe w zakresie inwentarza żywego	15			
P.511c	Środki trwałe brutto w zakresie maszyn i urządzeń	20			
P.511d	Środki trwałe brutto w zakresie środków transportu	20			
P.511e	Środki trwałe brutto w zakresie budynków rolniczych	20			
P.511f	Środki trwałe brutto w zakresie innych prac z wyjątkiem ulepszania gruntów (innych budynków, budowli itp.)				
P.512	Nabycie minus rozdysponowanie wartości niematerialnych i prawnych (oprogramowanie komputerowe itp.)	10			
P.513	Podnoszenie walorów wartości nieprodukowanych aktywów finansowych	5			

▼B

Zmiany w aktywach			*Zmiany w pasywach i wartość netto*
P.513a	Podstawowe udoskonalenia gruntów	4	
P.513b	Koszty związane z przekazaniem praw własności gruntów i praw do patentów	1	
K.1	Amortyzacja środków trwałych	10	
P.52	Przyrost rzeczowych środków obrotowych	5	
P.53	*Nabycie minus rozdysponowanie aktywów o wyjątkowej wartości*		
K.2	*Nabycie minus rozdysponowanie nieprodukowanych aktywów niefinansowych*		
K.21	*Nabycie minus rozdysponowanie gruntów i innych rzeczowych aktywów nie produkowanych*		
K.22	*Nabycie minus rozdysponowanie wartości niematerialnych i prawnych nieprodukowanych (patenty itp.)*		
B.9	*Wierzytelności netto (+)/Zadłużenia netto (-)*		

1.44. Należy pamiętać, że transakcje i zasoby wyróżnione pismem pochyłym w tablicach 3 i 4 są pozycjami, które:

— nie są stosowane w rachunkach gospodarczych dla rolnictwa, ponieważ użyta jest koncepcja „rodzaju działalności" i sekwencja rachunków jest niekompletna. Dotyczy to pozycji D.42 „Dochód podzielony przedsiębiorcy", D.43 „Reinwestowane dochody z bezpośrednich inwestycji zagranicznych", D.44 „Dochody z tytułu własności posiadaczy polis ubezpieczeniowych" oraz D.45 „Renta gruntowa/Czynsz" po stronie „Przychody" w tablicy 3 oraz pozycje B.8n „Oszczędności netto", B.10.1 „Zmiany wartości netto wynikające z oszczędności i transferów kapitałowych" oraz B.9 „Wierzytelności netto (+)/Zobowiązania netto (-)" w tablicy 4, lub

— nie są rejestrowane z powodu braku rzetelnych informacji lub z powodu ograniczonych obecnie korzyści dla celów EAA. Pozycjami, o których mowa, są D.9 „Transfery kapitałowe przekazane", D.91 „Podatki od kapitału" i D.99 „Inne transfery kapitałowe" oraz pozycje P.53 „Nabycie minus rozdysponowanie aktywów o wyjątkowej wartości", K.2 „Nabycie minus rozdysponowanie nie produkowanych aktywów niefinansowych", K.21 „Nabycie minus rozdysponowanie gruntów i innych rzeczowych aktywów nieprodukowanych", K.22 „Nabycie minus rozdysponowanie wartości niematerialnych i prawnych nieprodukowanych (patenty itp.)" w tablicy 4. Niektóre z nich (np. D.91, K.2, K.21 oraz K.22) mogą być rejestrowane w EAA w niektórych późniejszych danych.

1.45. Rachunek produkcji rejestruje transakcje związane z procesem produkcji. Obejmuje produkcję globalną po stronie Przychodów i zużycie pośrednie po stronie Rozchodów. Wartość dodana, tj. pozycja bilansująca, może być obliczana przed lub po odjęciu amortyzacji środków trwałych (wartość dodana brutto lub netto). Ponieważ

▼B

produkcja globalna wyceniana jest w cenie podstawowej, a zużycie pośrednie w cenie nabycia, wartość dodana nie obejmuje podatków od produktów ale obejmuje dotacje do produktów.

1.46. Rachunek tworzenia dochodów dotyczy tworzenia dochodów będących rezultatem procesu produkcji oraz ich przypisania czynnikowi produkcji jakim jest „praca" oraz sektorowi instytucji rządowych i samorządowych (w postaci podatków i dotacji). Nadwyżka operacyjna, tj. pozycja bilansująca, odpowiada dochodom, które jednostki wytwarzają przy wykorzystaniu własnych aktywów produkcyjnych. W przypadku przedsiębiorstw niezarejestrowanych w sektorze gospodarstw domowych, pozycja bilansująca tego rachunku niezaprzeczalnie obejmuje element odpowiadający wycenie pracy wykonanej przez właściciela lub członków jego rodziny, która nie mogą być wydzielona z jego zysków jako dochód przedsiębiorcy. Dotyczy to „dochodu mieszanego" (ESA 95, 8.19).

1.47. Rachunek dochodu przedsiębiorcy stwarza możliwość mierzenia dochodu, który jest podobny do pojęcia zysku bieżącego przed podziałem i do podatków od dochodu, jako zwyczajowo występujących w rachunkowości jednostek gospodarczych.

1.48. Rachunek kapitałowy stwarza możliwość określenia rozmiaru, do którego, nabycie minus rozdysponowanie aktywów niefinansowych, zostały sfinansowane z oszczędności lub transferów kapitałowych. Pokazuje on wierzytelności lub zadłużenie. Nie jest możliwe opracowanie kompletnego rachunku kapitałowego dla rolnictwa, ponieważ chociaż pewne przepływy mogą być jasno odniesione do tych „rodzajów działalności", to jednak inne pozycje (np. oszczędności netto, bilans sekwencji rachunków transakcji bieżących) nie mogą być obliczone na bazie „rodzaju działalności". Niemniej jednak poprzez rejestrowanie, na ile jest to możliwe, zmian wartości aktywów niefinansowych w „rodzaju działalności" (wynikające z nabycia, rozdysponowania lub amortyzacji środków trwałych) oraz transferów kapitałowych, otrzymanych przez „rodzaj działalności", uzyskiwane są cenne informacje na temat sytuacji ekonomicznej i sytuacji bilansowej (plus informacje na temat dochodów tworzonych w procesie produkcji).

E. ŹRÓDŁA DANYCH ORAZ METODY OBLICZEŃ DLA OPRACOWANIA RACHUNKÓW GOSPODARCZYCH DLA ROLNICTWA

1.49. Jedną z głównych właściwości EAA jest przyjęcie formuły „ilość x cena" do pomiaru produkcji globalnej znacznej większości produktów. Podejście to zostało podyktowane głównie trudnością opracowania rachunków rolniczych, bazujących na badaniach reprezentacyjnych, opartych na rachunkowości jednostek.

1.50. Szacowanie produkcji roślinnej może być zasadniczo oparte na zasobach, tj. szacunku wyprodukowanych (zebranych) ilości, które z kolei oparte jest na szacunkach powierzchni upraw roślinnych i plonów lub wykorzystaniu, tj. na szacunkach zakupów przez gałęzie używające produkty rolne, wywozu pomniejszonego o przywóz, do których powinny być dodane pewne ilości wykorzystywane jako zużycie pośrednie przez rolnictwo, zmian w stanie rzeczowych środków obrotowych w fazie produkcji oraz spożycia na własne cele (gdzie przeważająca jest spożycie ostateczne). To drugie podejście może okazać się wysoce odpowiednie w przypadkach, gdy nabywcy tych produktów rolnych są łatwo rozpoznawalni oraz ograniczone są cztery pozostałe elementy wykorzystania (na przykład produkty wymagające wstępnego przetworzenia, przed użyciem, tak, jak burak cukrowy, tytoń itp.). Niemniej jednak bilans ilościowy jest potrzebny w celu zweryfikowania spójności i rzetelności danych.

1.51. Statystyki dotyczące uboju, wywozu/przywozu żywych zwierząt oraz rozmiarów stada są głównymi źródłami danych do obliczenia produkcji zwierzęcej. Produkcja globalna produktów zwierzęcych (głównie mleka) jest szacowana głównie przy wykorzystaniu danych o sprzedaży do gałęzi zużywających (mleczarnie, pakowalnie), ze względu na specyficzne wykorzystanie, do którego są one skierowane.

1.52. Bardziej szczegółowy opis metod kalkulacji przedstawiony jest w rozdziale II.

1.53. Większość towarów pośrednich może być używanych zasadniczo tylko w rolnictwie (nasiona, sadzonki, nawozy sztuczne, środki

▼B

ochrony roślin itp.). W tym przypadku dane o zakupach przez rolnictwo oparte są na danych dotyczących sprzedaży gałęzi, które dostarczają te towary pośrednie (po włączeniu handlu zagranicznego).

1.54. Jednakże tej stosowanie zasady nie jest wolne od pewnego ryzyka. Faktycznie sprzedaż przez producentów wyrobów przeznaczonych na zużycie pośrednie, które zużywane są głównie w rolnictwie, niekoniecznie koresponduje z zakupami tych wyrobów przez sektor rolniczy, ponieważ nawozy sztuczne, środki ochrony roślin itp. mogą być zakupione także dla innych celów (zasoby w jednostkach handlowych, zużycie przez inne jednostki, jak parki publiczne lub gospodarstwa domowe itp.).

F. KLASYFIKACJA

1. **Informacje ogólne**

1.55. Rachunki gospodarcze dla rolnictwa są integralną częścią Europejskiego Systemu Rachunków i dla celów ich obliczania wykorzystuje się ogólną klasyfikację działalności gospodarczych Eurostat, NACE Rev.1. NACE Rev.1 jest jest czterostopniową nomenklaturą sporządzoną w 1990 r. Jest ona faktycznie rewizją ogólnej przemysłowej klasyfikacji działalności gospodarczych Wspólnot Europejskich, lub NACE, która została opublikowana po raz pierwszy przez Eurostat w 1970 r.

1.56. NACE Rev. 1 jest bardziej szczegółową wersją ISIC Rev. 3 ([1]), dostosowaną do specyficznych europejskich uwarunkowań. NACE Rev.1 powiązana jest bezpośrednio z CPA — Statistical Classification of Products by Activity Klasyfikacja Produktów wg Działalności w Europejskiej Wspólnocie Gospodarczej, która z kolei oparta jest na CPC — Central Product Classification Narodów Zjednoczonych (Centralna Klasyfikacja Produktów).

1.57. NACE Rev.1 jest klasyfikacją działalności, która jest wykorzystana do określania „rodzajów działalności" w rachunkach narodowych. Oparta jest na czteropoziomowym systemie kodowania, opisanym poniżej:

— poziom podstawowy, obejmujący pozycje, określone przez kod alfabetyczny, oznaczający „sekcje",

— poziom pośredni, obejmujący pozycje, określone przez dwuliterowy kod alfabetyczny, oznaczający „podsekcje",

— poziom drugi, obejmujący pozycje, określone przez dwucyfrowy kod numeryczny, oznaczający „działy",

— poziom trzeci, obejmujący pozycje, określone przez trzycyfrowy kod numeryczny, oznaczający „grupy",

— poziom czwarty, obejmujący pozycje, określone przez czterocyfrowy kod numeryczny, oznaczający „klasy".

1.58. Każdy poziom w danej klasyfikacji działalności gospodarczych może być zwykle definiowany przez jego charakterystyczne wyroby lub usługi. Tak więc CPA wykorzystana jest do dokładnego opisu różnych działalności gospodarczych w działalności rolniczej z dodatkowym dwucyfrowym zróżnicowaniem dostarczającym bardziej szczegółowej definicji pozycji.

1.59. Rodzaj działalności odpowiada grupie lokalnych JDG zaangażowanych w taką samą lub podobną działalność gospodarczą. Najbardziej szczegółowy poziom klasyfikacji, „rodzaj działalności", obejmuje wszystkie lokalne JDG w tej samej klasie (4 cyfry) NACE Rev.1 oraz które poza tym są zaangażowane w taką samą działalność, jak określono w nomenklaturze (ESA 95, 2.108). Definicja zakresu działalności rolniczej wymaga precyzyjnego określenia:

— jej charakterystycznych działalności,

— charakterystycznych jednostek EAA.

2. **Definicja charakterystycznych działalności rolnictwa**

1.60. Jak opisano w EAA, rolnictwo odpowiada działowi 01 NACE Rev.1.

([1]) ISIC Rev.3: United Nations International Standard Industrial Classification of all Ekonomic Activities — Międzynarodowa Standardowa Klasyfikacja Rodzajów Działalności Gospodarczych Narodów Zjednoczonych.

▼B

1.61. Rachunki gospodarcze dla rolnictwa są rachunkiem satelitarnym w systemie rachunków narodowych, którego pojęcia, reguły i zasady oparte są na ESA 95. Jednakże ESA 95 dostarcza jedynie zarys ogólny dla gospodarki jako całości, dlatego też rachunek ten musi być dostosowany do specyficznych wymogów rolnictwa. Te szczególne wymogi wywodzą się głównie ze specyficznych celów EAA, dostępności źródeł danych i specjalnego charakteru jednostek rolniczych i ich działalności gospodarczych. Specyficzny charakter rachunków satelitarnych wymaga zdefiniowania listy charakterystycznych działalności rolniczych, która oczywiście musi być oparta na NACE Rev.1.

1.62. Dla celów rachunków narodowych działalność rolnicza definiowana jest jako wszystkie jednostki wykonujące, wyłącznie lub łącznie z drugorzędnymi działalnościami gospodarczymi, działalności które zaliczone są do Działu 01 NACE Rev.1 „Rolnictwo, łowiectwo i pokrewne działalności usługowe". Dział 01 obejmuje ([1]):

— Grupę 01.1: Uprawa roślin; warzywnictwo, ogrodnictwo,

— Grupę 01.2: Hodowla zwierząt,

— Grupę 01.3: Uprawa roślin połączona z hodowlą zwierząt (działalność mieszana),

— Grupę 01.4: Działalności usługowe związane z uprawami rolnymi oraz hodowlą zwierząt, z wyjątkiem usług weterynaryjnych,

— Grupę 01.5: Łowiectwo, myślistwo i rozmnażanie zwierzyny łownej, powiązane działalności usługowe.

1.63. Lista charakterystycznych działalności rolniczych EAA odpowiada tym pięciu grupom działalności (od 01.1 do 01.5), ale z następującymi różnicami:

— włączeniem produkcji wina i oliwy z oliwek (zużywającej wyłącznie winogrona i oliwki uprawiane w tym samym gospodarstwie), uprawy sadzonek roślin warzywnych, wykorzystywanych do sadzenia, drzewek na Boże Narodzenie, drzew owocowych, winorośli, szkółkarstwa drzew ozdobnych (które zaliczane są do Działu 02 „Leśnictwo"),

— wyłączeniem działalności związanych z produkcją nasion na wcześniejszym i na późniejszym etapie rozmnażania oraz pewnych towarzyszących działalności, które w NACE Rev.1 uważane są za usługi rolnicze (tj. obsługa systemów nawadniających, projektowanie, zakładanie i pielęgnacja ogrodów, parków, terenów zielonych w obiektach sportowych i temu podobne, przycinanie drzew, strzyżenie żywopłotów; tylko prace rolne wykonane na umowę zlecenia są ujęte w tym miejscu w rachunku).

3. **Definicja charakterystycznych jednostek rolnictwa**

1.64. Wszystkie jednostki, które wykonują działalności charakterystyczne dla rolnictwa, muszą być włączone do EAA. Jednostki, o których mowa, wykonują działalności zaliczone do następujących grup NACE Rev.1:

— Grupa 01.1: Uprawa roślin; ogrodnictwo, ogrodnictwo towarowe:

  — produkcja nasion: tylko jednostki zaangażowane w rozmnażanie nasion,

  — produkcja wina (oliwy z oliwek): tylko jednostki, zaangażowane w produkcję z winogron (z oliwek) uprawianych przez tę samą jednostkę i grupy producentów (np. spółdzielnie) ([2]),

— Grupa 01.2: Hodowla zwierząt,

— Grupa 01.3: Uprawa roślin połączona z hodowlą zwierząt (działalność mieszana),

— Grupa 01.4: Działalności usługowe związane z uprawami rolnymi i hodowlą zwierząt, z wyjątkiem usług weterynaryjnych,

([1]) Zobacz również rozdział 4 „Uwagi wyjaśniające" w Eurostat: *NACE Rev. 1, Statystyczna Klasyfikacja Działalności Ekonomicznych we Wspólnocie Europejskiej*, Tom 2, Seria E, Luksemburg 1996.

([2]) Dokonano poza tym rozróżnienia pomiędzy trzema typami jednostek produkujących wino: producenci żywności, grupy producentów rolnych oraz gospodarstwa rolne.

▼B

— wyłączając jednostki, które prowadzą rolnicze działalności usługowe, inne niż praca na umowę zlecenia (tj. jednostki obsługujące systemy nawadniające oraz wykonujące usługi związane z projektowaniem, sadzeniem i pielęgnacją ogrodów, parków oraz terenów zielonych w obiektach sportowych i temu podobne oraz przycinanie drzew i strzyżenie żywopłotów),

— Grupa 01.5: Łowiectwo, myślistwo i rozmnażanie zwierzyny łownej, powiązane działalności usługowe.

1.65. Powyższa lista powinna być rozszerzona, aby włączyć jednostki produkujące drzewka na Boże Narodzenie, drzewa owocowe, winorośl oraz szkółkarstwo roślin ozdobnych oraz jednostki produkujące sadzonki roślin warzywnych wykorzystywane do sadzenia.

1.66. Na podstawie listy można zauważyć, że oprócz gospodarstw rolnych, innymi charakterystycznymi jednostkami rolnictwa są: grupy producentów, produkujących wino i oliwę z oliwek oraz specjalistyczne jednostki, wykonujące prace rolną na umowę zlecenia (porównaj 1.20 i 1.21). Należy pamiętać, że jednostki, które wykonują wyłacznie działalność wypoczynkową nie są zaliczane do jednostek charakterystycznych rolnictwa (porównaj 1.24).

4. **Uwagi dotyczące różnych pozycji**

a) Grupa 01.1 „Uprawa roślin; ogrodnictwo; ogrodnictwo towarowe”

1.67. Grupa 01.1 „Uprawa roślin; ogrodnictwo; ogrodnictwo towarowe” jest systematycznym podziałem dającym możliwość sklasyfikowania całej działalności związanej z produkcją roślinną w krajach członkowskich Unii Europejskiej oraz działalności zbierania (roślin lub dzikich owoców).

1.68. Produkcja roślin pastewnych, aby była rejestrowana, musi stanowić część działalności gospodarczej.

1.69. Inaczej niż NACE Rev.1, która zalicza produkcję szkółek drzewnych do leśnictwa, działalność ta traktowana jest jako działalność rolnicza, jako że odnosi się ona do produkcji młodych drzew oraz krzewów owocowych, winorośli oraz krzewów ozdobnych, jednakże produkcja roślin leśnych traktowana jest jako działalność leśna, jeżeli rośliny przeznaczone są do produkcji drzew leśnych ([1]). Produkcja drzewek na Boże Narodzenie także traktowana jest jako produkcja rolnicza, jeżeli drzewa uprawiane są w szkółkach z założenia dla specjalnych celów ozdobnych, ale gdy, na przykład drzewka na Boże Narodzenie są rezultatem obcinania lub przerzedzania drzew w lesie, wtedy produkcja taka uważana jest za leśną.

1.70. W nomenklaturze EAA, produkcja nasion produktów rolnych zgrupowana jest w pozycji „Nasiona” a wyjątkami są nasiona zbóż (łącznie z ryżem), nasiona oleiste, rośliny białkowe i ziemniaki, które figurują odpowiednio w pozycjach poszczególnych odmian zbóż i nasion oleistych, nasion białkowych i ziemniaków ([2]). Faktycznie produkcja nasion obejmuje kilka typów działalności produkcyjnej: prace badawcze (tj. produkcja prototypów nasion pierwszego pokolenia), rozmnażanie (prowadzone przez gospodarstwa rolne na zlecenie) oraz kwalifikowanie (tj. sortowanie i pakowanie przez specjalistyczne jednostki produkcyjne). Tylko rozmnażanie nasion jest charakterystyczną działalnością rolną, ponieważ prace badawcze i działalności kwalifikacyjne prowadzone są przez instytuty naukowe i produkcyjne i nie są częścią tradycyjnej działalności rolnej (tj. wykorzystaniem naturalnych zasobów w celu produkowania roślin i zwierząt). W rezultacie, produkcja nasion w EAA dotyczy tylko produkcji rozmnażania nasion. Zużycie pośrednie nasion obejmuje i) nasiona pierwszego pokolenia zakupione w celu rozmnażania oraz ii) kwalifikowane nasiona zakupione przez producentów rolnych w celu produkowania roślin.

([1]) Istnieją pewne rozbieżności pomiędzy definicjami NACE w poszczególnych językach. Zgodnie z wersjami niemiecką i angielską NACE, jedynie leśne szkółki drzewne zalicza się do NACE 02.01 (leśnictwo i pozyskiwanie drewna). Włączenie szkółek drzewnych produkujących drzewa owocowe, winorośle i krzewy ozdobne w gałęzi rolniczej nie oznaczało by więc odchylenia od NACE.

([2]) Powodem tego odchylenia od zasady ogólnej jest to, iż w tych szczególnych przypadkach znacząca część nasion jest otrzymywana w wyniku normalnej produkcji globalnej odpowiadających zbiorów zbóż, nasion oleistych, roślin białkowych lub ziemniaków, podczas gdy w innych przypadkach produkowana jest w wyspecjalizowanych gospodarstwach.

▼B

1.71. Produkcja moszczu winnego, wina i oliwy z oliwek: CPA traktuje wino i oliwę z oliwek jako produkty żywnościowe. NACE Rev. 1 klasyfikuje produkcję wina i oliwy z oliwek do podsekcji DA „Przemysł rolno-spożywczy" (Klasy 15.93 „Produkcja win" oraz 15.41 „Produkcja nieoczyszczonych olejów i tłuszczów"). Tylko wytwarzanie wina gronowego i oliwy z oliwek zaliczane jest do rolnictwa (Klasa 01.13. „Uprawa roślin"). Jednakże zwyczajowo w NACE Rev. 1, gdy wino (oliwa z oliwek) produkowane jest z winogron (oliwek), wyprodukowanych przez tę samą jednostkę produkcyjną, klasyfikowane jest ono do rolnictwa (Klasa 01.13). Zwyczaj ten czyni zbędnym odróżnienie pomiędzy jednostką, która uprawia winogrona i jednostką, która produkuje wino. W rezultacie cała produkcja wina z winogron (oliwy z oliwek), wyprodukowanych przez tę samą jednostkę, tj. gospodarstwo rolne, tworzy część charakterystycznych działalności rolnych.

1.72. Produkcja wina przez jednostki ściśle związane z gospodarstwem rolnym, także traktowana jest jako charakterystyczna działalność rolnicza w EAA. Jednostki o silnym powiązaniu z gospodarstwami rolnymi, obejmują grupy producentów (np. spółdzielnie rolnicze). Włączenie ich do działalności rolniczej podyktowane jest przez rodzaj tych organizacji, które historycznie reprezentują przedłużenie działalności gospodarstw rolnych (wzajemne podstawy, odnoszące się do produkcji i badania rynku), i które są zazwyczaj ich własnością. Dla odróżnienia, produkcja wina (oliwy z oliwek) przez firmy rolno-spożywcze, wyłączona jest z EAA (ponieważ jest to z natury wyraźnie działalność przemysłowa).

1.73. Produkcję moszczu winnego wykazuje się razem z produkcją wina w liście charakterystycznych działalności, ponieważ moszcz winny może być sprzedany lub wywywózowany w fazie surowca, przekazany do zasobów przed sprzedaniem lub wywywózowaniem, przeznaczonym do spożycia lub przetworzonym w wino podczas analizowanego okresu.

1.74. Ponieważ wino, oliwa z oliwek i moszcz winny (lecz tylko ten, który w okresie badanym nie jest dojrzały), są wynikiem produkcji rolniczej w postaci przetwórstwa winogron i oliwek uprawianych w tej samej jednostce, ani winogrona przeznaczone do produkcji moszczu winnego i wina, ani oliwki przeznaczone do produkcji oliwy (tj. podstawowe produkty) nie powinny być włączone do produkcji. Traktowane są jako spożycie wewnętrzne, które nie jest mierzona jako produkcja „rodzaju działalności" (porównaj 2.052). Moszcz winny, który nie dojrzewa podczas okresu badanego, powinien być włączony do produkcji okresu badanego. Podczas okresu dojrzewania powinno być rejestrowane jako zużycie pośrednie (spożycie wewnętrzne), bilansujące odpowiedni ubytek zasobu. Wino będące rezultatem przetwórstwa moszczu, powinno być rejestrowane jako element składowy produkcji globalnej.

1.75. Zasadzenia wieloletnie (np. winnice i sady) są dobrami kapitału trwałego i ich zakładanie musi być rejestrowane w produkcji globalnej. Dokonywanie zasadzeń wieloletnich na potrzeby własne stanowi „dobra kapitału trwałego wytworzone na potrzeby własne". Kiedy założenie plantacji dokonywane jest przez wyspecjalizowane jednostki na podstawie umowy, odpowiadająca wartość uznawana jest jako „Sprzedaż".

b) Grupa 01.2 „Hodowla zwierząt"

1.76. Tak jak działalności związane z uprawą roślin (porównaj 1.67), grupa ta obejmuje systematyczny podział całego inwentarza żywego i produktów zwierzęcych produkowanych w krajach członkowskich Unii Europejskiej.

1.77. W CPA jaja wylęgowe są klasyfikowane razem z jajami w jednej podkategorii. Niemniej jednak, zwyczajowo, traktowane są one w EAA jako produkcja globalna półproduktów w produkcji drobiu ([1]).

([1]) Powodem tego odchylenia jest to, że w praktyce, proces produkcji jaj wylęgowych oraz jaj konsumpcyjnych jest raczej różny i nie ma jednej jedynej produkcji „jaj", dla której można by określić dalsze przeznaczenie. Od samego początku procesu produkcji, jaja wylęgowe są przeznaczone do produkcji drobiu. Są więc one traktowane w EAA w ten sam sposób jak prosięta, które są uznawane za produkcję globalną półproduktów w produkcji trzody chlewnej.

▼B

1.78. Hodowla koni jest charakterystyczną działalnością w działalności rolniczej EAA, jakiekolwiek może być ostateczne przeznaczenie zwierząt (hodowla, produkcja mięsa lub usługi). Należy wskazać jednak, że zarządzanie stajniami koni wyścigowych i szkołami jeździeckimi nie jest charakterystyczną działalnością rolniczą (jest to działalność rekreacyjna, kulturalna i sportowa: Dział 92) (porównaj 2.210). Z tego względu, dochód przypadający rolnikowi z takich działalności musi być wyłączony z EAA. Dodatkowo utrzymanie koni wyścigowych i koni wierzchowych, które nie jest częścią rolniczego procesu produkcji, jest wyłączone z EAA. Podobna zasada zastosowana jest do byków wykorzystywanych w walkach byków.

1.79. W rachunkach gospodarczych, produkty uboczne ([1]), które powstają automatycznie w produkcji określonych produktów rolnych, nie są rejestrowane w tej samej pozycji jako ten sam produkt. Pojawiają się oddzielnie, na końcu każdej grupy działalności produkcyjnych, podzielone według rodzajów. Na przykład, w uprawie roślin, przykłady obejmują: słomę, liście z buraków i kapusty, strąki grochu i fasoli itp., w produkcji wina: osad winny, w produkcji oliwy z oliwek odpady, takie jak makuchy; oraz w przypadku produkcji zwierzęcej: skóry, włosy, futro zwierzyny łownej oraz wosk i obornik. Mówiąc ogólnie, żaden z tych produktów nie jest głównym celem produkcji, co wyjaśnia dlaczego dane statystyczne dotyczące tych produktów tak rzadko są rzetelne. Produkty te wykorzystywane są w rolnictwie, głównie jako pasza dla zwierząt lub do użyźniania gleby. Jednakże produkty te sprzedawane są sezonowo (okresowo) do sektorów gospodarczych innych niż rolnictwo, w którym to przypadku wartość produkcji powinna być wykazywana w EAA.

c) Grupa 01.4 „Działalności usługowe związane z uprawami rolnymi i hodowlą zwierząt, z wyjątkiem działalności weterynaryjnych”

1.80. Działalności w grupie 01.4 mogą być podzielone na dwie kategorie:

— usługi rolnicze w postaci prac wykonanych na umowę zlecenia, w fazie produkcji (tj. prace rolne wykonane na umowę zlecenia),

— „inne” usługi rolnicze (obsługa systemów nawadniających, projektowanie, sadzenie i pielęgnacja ogrodów, parków, terenów zielonych w obiektach sportowych i temu podobne; przycinanie drzew i strzyżenie żywopłotów itp.).

1.81. Usługowe działalności rolnicze w drugiej grupie nie są traktowane jako działalności charakterystyczne EAA (chociaż są rejestrowane w Rachunkach Narodowych w rachunkach rolnictwa), ponieważ nie są one ani tradycyjnymi, ani typowymi działalnościami rolniczymi. Jednakże mogą one być rejestrowane jako nierozdzielne drugorzędne działalności nierolnicze (w znaczeniu EAA). Tradycyjne podejście, w którym rolnictwo opisane jest jako uprawa gleby, obejmuje, poprzez rozszerzenie, całą pracę skierowaną w celu wykorzystania i eksploatowania zasobów naturalnych do produkcji roślinnej i zwierzęcej dla zysku ludzi. Pomimo wzrostu znaczenia gospodarczego tych usług, uważano, że wzięcie pod uwagę usług związanych z otoczeniem doprowadziłoby do niedopuszczalnego rozszerzenia klasycznego podejścia opisanego powyżej.

Praca rolna wykonywana na umowę zlecenia

1.82. W wyniku procesu specjalizacji gospodarczej, gospodarstwa rolne i gospodarstwa domowe od dawna przestawały wykonywać pewne funkcje, które zostały przejęte przez wzrastającą liczbę wyspecjalizowanych jednostek prowadzących firmy na własną rękę. Podział funkcji dotyczy głównie przetwórstwa produktów rolnych (ubój zwierząt i przetwórstwo mięsa, przemiał zbóż, pieczenie chleba, produkcja masła, serów oraz przygotowanie materiału siewnego przez nowe działy gospodarki krajowej) oraz, w późniejszym okresie, pewnych transakcji rynkowych. Jest to specjalny przypadek w kontekście głównych zmian strukturalnych oddziaływujących na rolnictwo, wzrostu wykorzystania dużych maszyn i działalności rolniczych, które mają

([1]) Produkt drugorzędny jest to produkt, który technicznie związany jest z procesem produkcji innych produktów. Może być wydzielony, gdy jest związany z innymi produktami tej samej grupy, ale których produkcja jest wydzielona z tej grupy lub zwykle gdy jest powiązany z innymi produktami, ale tych których produkcja nie jest specyficzna w grupie.

▼B

bezpośrednio udział w produkcji roślinnej i hodowli zwierząt oraz które, coraz częściej, przypisane są do wyspecjalizowanych jednostek.

1.83. Wśród tych działalności ważne są: nawożenie roślin, oranie, sianie, pielenie, zwalczanie szkodników, ochrona roślin, zbiór siana, młócenie oraz strzyżenie owiec.

1.84. Charakterystyczną cechą tych wszystkich działalności jest to, że są one generalnie niezbędne jako część procesu produkcji produktów rolnych oraz związane są z produkcją tych produktów.

1.85. Działalności, które bezpośrednio nie są związane z produkcją produktów rolnych, tj. które nie mają miejsca w fazie produkcji rolnej (np. transport na rachunek osób trzecich, dostawy mleka do mleczarni są przykładami działalności drugorzędnych, tworzących część odrębnego „rodzaju działalności"), nie powinny być wykazywane w EAA (chyba że są działalnościami nierozdzielnymi w podstawowej działalności rolniczej; porównaj 1.12).

1.86. Należy jednak pamiętać, że ten podział stosuje się tylko do omawianych działalności, jeżeli wykonywane są wyłącznie na rachunek wyspecjalizowanych jednostek. Jeżeli z drugiej strony, rolnik wypożycza maszynę bez operatorów lub z niektórymi operatorami, których wymagają maszyny, w wyniku czego kontynuuje on wykonywanie działalności z pomocą maszyn, działalność tę zalicza się do Działu 71 wg NACE Rev. 1. Sytuacja ta dotyczy głównie prostych maszyn, wymagających relatywnie niewielu napraw, głównie podczas okresu szczytowego, gdy maszyny są w największym wykorzystaniu (porównaj 1.23).

1.87. Praca na umowę zlecenia, wykonywana podczas fazy produkcji rolniczej, pociąga za sobą głównie wykorzystanie drogich maszyn i sprzętu. Praca taka może być wykonywana przez:

a) wyspecjalizowanych wykonawców, dla których jest ona działalnością podstawową (wykonawcy w prawdziwym znaczeniu);

b) gospodarstwa rolne.

W tym przypadku praca wykonywana na umowę zlecenia przyjmuje zwykle następujące formy:

— jeśli chodzi o dodatkowy dochód rolników, najbardziej elastyczną formą jest okazyjna pomoc świadczona sąsiadom. Kategoria ta obejmuje także opłaty za przechowywanie inwentarza żywego oraz trzody chlewnej i drobiu, chów i hodowlę zwierząt na zasadzie odpłatności (szczególnie tuczenie). Przechowywanie może być prowadzone przez rolnika na rachunek innego rolnika lub inwentarz żywy może być własnością przedsiębiorstwa przemysłowego, zwykle dostawcy (np. producenta lub jednostki sprzedającej rośliny pastewne) lub nabywcy (np. rzeźni),

— w formie bardziej lub mniej samodzielnego kółka rolniczego, które reprezentuje systematyczną formę wzajemnej pomocy pomiędzy sąsiadami. Wysoki koszt maszyn i niski stopień ich wykorzystania przez pojedyncze gospodarstwo pozwala gospodarstwom, które posiadają takie maszyny, na utworzenie kółek rolniczych, które uzupełnione o niezbędny personel, postawione są do dyspozycji innych gospodarstw. Rolnicy osiągają, w coraz większym stopniu, swój główny dochód rolniczy z prac wykonywanych na umowę zlecenia na rachunek osób, dla których rolnictwo jest działalnością drugorzędną i którzy w wielu przypadkach są tylko właścicielami gruntów,

— spółdzielnie maszyn rolniczych ([1]). Są to duże spółdzielnie zatrudniające pracowników; są one podobne do wyspecjalizowanych wykonawców;

c) przedsiębiorstwa występujące w końcowej fazie produkcji, które zbierają owoce lub warzywa, a potem same przetwarzają je (np. zakłady konserwantów, konserwujące groszek w ramach prac wykonywanych na umowę zlecenia);

([1]) Sprzęt i maszyny należą do spółdzielni, inaczej niż w kółkach rolniczych, gdzie generalnie są one własnością indywidualnych gospodarstw.

▼B

d) przedsiębiorstwa występujące w początkowej fazie produkcji. Obejmują one jednostki handlowe sprzedające maszyny rolnicze, które wykonują prace na umowę zlecenia. Chociaż inne przypadki mogą, z punktu widzenia EAA, wydawać się wysoce nieprawdopodobne, teoretycznie możliwe jest dla producenta środków owadobójczych, aby sam wykonywał usługi z zastosowaniem tych środków. Jednakże jeżeli wykonane jest to przy zastosowaniu najnowocześniejszych technik, niekoniecznie jest to praca wykonywana na umowę zlecenia w fazie produkcji rolniczej, a także gdy praca nie jest prowadzona regularnie przez rolnika (np. powietrzne opryski przeciw pasożytom).

1.88. W przypadkach gdy trzeba zdecydować czy określona działalność powinna być traktowana jako praca wykonana na umowę zlecenia (tj. praca, która w kontekście rolniczego procesu produkcji normalnie powinna być wykonana samodzielnie przez gospodarstwo rolne), należałoby uświadomić sobie, że ważny jest nie tylko rodzaj działalności, ale także specyficzny kontekst, w którym jest ona wykonywana, tj. ważny jest „rolniczy proces produkcji".

1.89. Hodowla zwierząt prowadzona w gospodarstwach w zamian za wynagrodzenie (dostarczenie gruntu dla zwierząt) jest odpłatną pracą rolną wykonaną na umowę zlecenia, ponieważ jest ona częścią rolniczego procesu produkcji. Jednakże pozycja ta nie obejmuje prywatnego chowu i dozoru nad końmi wierzchowymi, ponieważ działalności te nie tworzą produkcji wyrobów, ale prawdziwą usługę w znaczeniu ESA 95 (Sekcja O w NACE Rev. 1). Według tej samej zasady, prace związane z tworzeniem i pielęgnacją parków, ogrodów, pól golfowych i nasadzeń wzdłuż dróg nie mogą być traktowane jako rolniczy proces produkcji.

1.90. Forma wynagrodzenia płaconego osobom wykonującym pracę na umowę zlecenia nie jest ważna. W żadnym przypadku wynagrodzenie nie musi być stałe (tj. wynagrodzenie w dosłownym znaczeniu); wynagrodzenie może przyjąć formę udziału w zysku lub formę mieszaną (na przykład: rolnik, który tuczy cielęta, zamiast wynagrodzenia, otrzymuje głównie stałą kwotę za każdą sztukę zwierzęcia plus udział w zysku netto). Wynagrodzenie może przyjąć także formę określonego udziału w produkcji.

1.91. Niemniej jednak, praca musi być zawsze wykonana przez niezależne przedsiębiorstwa: praca wykonana przez opłacanych pracowników zatrudnionych przez gospodarstwo nie jest zaliczana do tej kategorii. Z punktu widzenia gospodarstwa, wynagrodzenie za taką pracę (na przykład pracę wykonaną przez płatnego pasterza owiec) jest kosztem i pojawia się w pozycji „Koszty związane z zatrudnieniem". Dla odróżnienia, praca wykonywana przez przedsiębiorstwo, które prowadzi dojenie na zasadzie umowy zlecenia, rejestrowana jest w EAA dwa razy: jako produkcja globalna (sprzedaż usług), z punktu widzenia dostawcy oraz jako zużycie pośrednie (zakup usług przez gospodarstwo rolne) z punktu widzenia gospodarstwa rolnego.

d) Grupa 01.5 „Łowiectwo, myślistwo i hodowla zwierzyny łownej; łącznie z powiązanymi działalnościami usługowymi"

1.92. Ta grupa działalności obejmuje następujące działalności: i) łowiectwo i myślistwo zwierząt celem pozyskania żywności futer lub skór, dla celów naukowych, do ogrodów zoologicznych oraz do gospodarstw domowych; ii) produkcję skórek futerkowych, skór z gadów i ptaków, pochodzących z działalności łowieckich i myśliwskich; iii) rozprzestrzenianie i rozmnażanie zwierzyny łownej; iv) usługi wspomagające łowiectwo i myślistwo do celów handlowych. Należy podkreślić, że produkcja skór pochodzących z rzeźni i polowania prowadzonego jako działalność sportowa lub rekreacyjna, nie są włączane jako charakterystyczne działalności do działalności rolniczej. Ponadto grupa „łowiectwo" nie obejmuje hodowania zwierzyny łownej w gospodarstwach, które powinno być rejestrowane jako część klasy „Hodowla pozostałych zwierząt".

5. **Różnice pomiędzy rodzajem działalności w EAA a gałęzią rolnictwa w centralnym systemie rachunków narodowych**

1.93. Działalność rolnicza w EAA, jak zdefiniowano w sekcjach od 1.62 do 1.66, różni się pod wieloma względami, od gałęzi jak zdefiniowano dla celów rachunków narodowych. Różnice odnoszą się do definicji

▼B

zarówno charakterystycznych działalności, jak i jednostek. Mogą one być streszczone następująco:

Działalność rolnicza w EAA	=	Gałąź rolnictwo w rachunkach narodowych
	+	Jednostki produkcji wina i oliwy z oliwek (grupy producentów, spółdzielnie itp.)
	+	Jednostki produkcyjne, produkujące materiał do sadzenia
	+	Jednostki produkcyjne, produkujące w szkółkach drzewka na Boże Narodzenie, drzewa owocowe, winorośl i drzewa ozdobne
	–	Jednostki zaangażowane w produkcję nasienną (dla celów naukowych lub kwalifikacyjnych)
	–	Jednostki produkcyjne dostarczające towarzyszące usługi rolnicze inne niż prace rolne wykonane na umowę zlecenia (tj. obsługujące systemy nawadniające, projektowanie, sadzenie i pielęgnacja ogrodów, parków terenów zielonych w obiektach sportowych i temu podobne; przycinanie drzew i strzyżenie żywopłotów)
	–	Jednostki dla których działalność rolnicza reprezentuje jedynie działalność hobbistyczną.

II. TRANSAKCJE DOTYCZĄCE PRODUKTÓW

2.001. Transakcje dotyczące produktów ujawniają pochodzenie i wykorzystanie produktów. Za produkty uważane są wyroby i usługi wytwarzane w ramach procesu produkcji. Podstawowymi kategoriami transakcji dotyczących produktów, zdefiniowanymi przez ESA 95 są: produkcja globalna, zużycie pośrednie, wydatki naspożycie ostateczne, spożycie ostateczne skorygowana, inwestycje brutto, wywóz wyrobów i usług oraz przywóz wyrobów i usług.

2.002. Jak wspomniano w sekcjach 1.40 i 1.41, tylko produkcja globalna, zużycie pośrednie i inwestycje brutto są brane pod uwagę w EAA. Produkcja globalna rejestrowana jest jako zasób, a zużycie pośrednie jako wykorzystanie w rachunku produkcji. Inwestycje brutto rejestrowane są jako wykorzystanie (zmiana w aktywach) w rachunku kapitałowym.

A. ZASADY OGÓLNE

1. Okres odniesienia

2.003. W rachunkach gospodarczych dla rolnictwa okresem odniesienia jest rok kalendarzowy.

2. Dane występujące w EAA

a) Ilość

2.004. Zazwyczaj, ilości powinny być wykazywane w 1 000 t (w 10 000 hl dla moszczu winnego i wina), z dokładnością 1 miejsca po przecinku. Produkcja zwierzęca podawana jest w wadze żywej.

b) Ceny

2.005. W EAA ceny powinny być wykazywane za 1 t (w 10 hl dla wina i moszczu winnego).

2.006. W EAA ceny powinny być rejestrowane w liczbie całkowitej lub zaokrąglane do jednego lub dwóch miejsc po przecinku, w zależności od statystycznej wiarygodności posiadanych danych cenowych.

▼B

c) Wartości

2.007. Wartości powinny być wykazywane w milionach w walucie danego kraju.

3. **Czas rejestracji**

2.008. ESA 95 (1.57) rejestruje przepływy (szczególnie transakcje dotyczące produktów i transakcje podziałowe) na bazie memoriałowej, innymi słowy, w czasie gdy wartość ekonomiczna, kwota należna lub roszczenie jest tworzone, transferowane, anulowane lub przestaje istnieć.

a) Produkcja globalna

2.009. Produkcja globalna powinna być wyceniana i rejestrowana w czasie, w którym jest wytworzona. W związku z tym, rejestrowana jest w momencie, gdy jest wyprodukowana, a nie w momencie gdy jest zapłacona przez nabywcę.

2.010. W ESA 95 proces produkcji traktowany jest jako proces ciągły, podczas którego wyroby i usługi przekształcane są w inne wyroby i usługi, w rozumieniu takim, że proces ten może odbywać się w różnych okresach, w zależności od produktów oraz że okresy te mogą przekraczać okres odniesienia. Tę charakterystykę procesu produkcji połączono z rezultatami zasady memoriałowej w rejestrowaniu produkcji globalnej w formie produkcji niezakończonej. W ten sposób, zgodnie z ESA 95 (sekcja 3.58), produkcja globalna produktów rolnych powinna być rejestrowana, jakby była produkowana nieprzerwanie na przestrzeni rozpatrywanego okresu produkcji (a nie po prostu, gdy plony są zebrane lub zwierzęta przeznaczone do uboju). Wzrastające plony, zasoby ryb lub zwierząt, hodowanych na cele żywnościowe, powinny być traktowane jako zasoby produkcji nie zakończonej, podczas procesu produkcji oraz powinny być przekształcone w zasoby produktów gotowych, gdy proces produkcji zakończy się.

2.011. Rejestrowanie produkcji globalnej jako produkcji niezakończonej jest zarówno pożądane, jak i niezbędne dla analiz ekonomicznych, gdy proces produkcji pojawia się w okresie przekraczającym okres odniesienia. Pozwala to na zgodność utrzymaną pomiędzy rejestrowaniem kosztów i produkcji globalnej, aby uzyskać odpowiednie dane dotyczące wartości dodanej. Ponieważ EAA oparte są na roku kalendarzowym, rejestrowanie produkcji niezakończonej może być przyjęte do zastosowania tylko do produktów, których proces produkcji nie został ukończony na koniec roku kalendarzowego (ale także w przypadkach gdy ogólny poziom ceny podlega bardzo gwałtownym zmianom, podczas okresu badanego) ([1]).

2.012. Jednakże dla produktów rolnych, których cykl produkcyjny jest krótszy niż okres obrachunkowy, może być zbędnym rejestrowanie produkcji globalnej jako produkcji niezakończonej. Rejestrowanie produkcji globalnej w fazie produktów gotowych tj. zbioru (dla produkcji roślinnej) w rzeczywistości daje odpowiedni stopień zgodności pomiędzy tym etapem i rozpatrywanymi kosztami produkcji. Jest to sytuacja charakterystyczna dla większości rolnej produkcji globalnej, której cykl produkcyjny trwa krócej niż rok. Nie jest więc konieczne rejestrowanie produkcji niezakończonej o krótkim cyklu produkcji roślinnej, których proces produkcji przechodzi do drugiego roku kalendarzowego (porównaj 2.172). W tych przypadkach uprawy roślin nie są rozpatrywane jako zasoby produkcji niezakończonej.

2.013. W praktyce tylko produkty o długim cyklu produkcyjnym rozpatrywane są według metody rejestrowania w postaci produkcji niezakończonej. Takimi produktami są w szczególności inwentarz żywy, produkty roślinne jako wino (którego dojrzewanie jest integralną częścią procesu produkcji) i plantacje. Faktycznie normalny trend w zakresie cen w Unii Europejskiej jest ogólnie niezbyt wyraźny i nie powinno być powodu dla rejestrowania pewnych produktów jako produkcji niezakończonej (chociaż mogłoby zdarzyć się to w wyjątkowych przypadkach, porównaj 2.172).

2.014. Gdy produkty o długim cyklu produkcyjnym, które zostały zarejestrowane jako produkcja niezakończona, są zebrane (produkcja roślinna),

([1]) Porównaj 6.72 do 6.79 i 6.94 do 6.100 w SNA.

▼B

przeznaczone na ubój (zwierzęta), proces produkcji jest ukończony i produkcja niezakończona przekształcana jest w zasoby produktów gotowych przygotowanych do sprzedaży lub wykorzystania dla innych celów. W trakcie procesu produkcji wartość, która ma być rejestrowana każdego roku jako produkcja globalna w postaci produkcji niezakończonej, może być otrzymana poprzez podział wartości produktów gotowych w proporcji do kosztów, poniesionych w każdym okresie (SNA 93, 6.96).

2.015. Zwierzęta: Produkcja zwierzęca zwykle wymaga okresu czasu, mogącego rozciągać się przez kilka badanych lat, zanim będzie ukończona. Od czasu narodzin zwierzęcia, możliwe jest, a także stosowne, rejestrowanie jego wejścia do każdej fazy produkcji tj. do każdej grupy wiekowej pojedynczych zwierząt (jednakże część procesu produkcji, poprzedzająca narodziny nie może być rejestrowana, ponieważ nie może być oddzielona od kosztów poniesionych w hodowli zwierząt rodzicielskich).

2.016. Proces produkcji zwierząt pociągowych formalnie jest ukończony w momencie ich narodzin; od tego momentu są one rejestrowane jako środki trwałe. Oczywiście, zwierzęta nie są wtedy gotowe do ich zamierzonego wykorzystania, ale indywidualne odstępstwa są takie, że jakakolwiek selekcja ustalonego wieku dla wszystkich przypadków byłaby wysoce arbitralna. Moment narodzin został wybrany z przyczyn praktycznych, szczególnie z powodu dalszego wykorzystania, do którego będą one przeznaczone, a które na tym etapie jest już określone.

2.017. Nie zawsze jest to przypadek bydła, trzody chlewnej, owiec i pozostałego inwentarza żywego, które mogą być hodowane do celów hodowlanych lub uboju. Gdy możliwe jest wyróżnienie wśród młodych zwierząt w zależności od ich przyszłego wykorzystania, zwierzęta mające być wykorzystanych jako czynniki produkcji powinny być rejestrowane od razu od momentu narodzin jako środki trwałe brutto (środki trwałe brutto tworzone na własne potrzeby, tj. rozpatrywane są jako produkcja niezakończona, a ich wzrost rejestrowany jest jako produkcja globalna, porównaj ESA 95, 3.112). W przeciwnym razie, zwierzęta zaliczane są do zasobów produkcji niezakończonej, dopóki formalnie nie dołączą do stada hodowlanego w celu wykorzystania jako czynniki produkcji (np. krowy mleczne lub do hodowli lub do innych celów produkcyjnych, jak produkcja wełny). Wówczas rejestrowane są w ramach kapitału trwałego. Zwierzęta, które zostały usunięte ze stad hodowlanych przed ubojem, powinny być także liczone zasoby, a nie jako środki trwałe.

2.018. Produkcja piskląt jest specjalnie traktowana, jeżeli obejmuje dwa okresy odniesienia. Jaja wylęgowe w wylęgarniach, na koniec okresu uważane są za produkcję globalną piskląt i jest rejestrowana w EAA w produkcji globalnej drobiu (w formie produkcji niezakończonej) (porównaj 2.048).

2.019. Wino: Produkcja powinna być rejestrowana jako produkcja niezakończona, ponieważ dojrzewanie wina tworzy część procesu produkcji i może trwać przez kilka okresów obrachunkowych. Podobnie fermentowanie moszczu winnego, które chociaż nie jest dłużej surowym moszczem, nie jest jeszcze winem, traktowane jest na koniec okresu obrachunkowego w taki sam sposób jak jaja wylęgowe w wylęgarniach i wykazywane jest w EAA jako wino w postaci produkcji niezakończonej.

2.020. Aktywa uprawianena plantacjach: wyroby przeznaczone środki trwałe brutto realizowane dla własnych potrzeb (inne niż stado podstawowe), takie jak plantacje, powinny być rejestrowane jako środki trwałe brutto w momencie wyprodukowania rozpatrywanych środków trwałych.

b) Zużycie pośrednie

2.021. Wyroby i usługi powinny być rejestrowane w momencie ich wejścia do procesu produkcji, tj. w momencie, gdy są one rzeczywiście zużyte, a nie w momencie, gdy są zakupione lub przyjęte do magazynu.

▼B

2.022. W praktyce, zużycie wyrobów w danym okresie odniesienia, odpowiada zakupom lub nabyciu wyrobów plus stan materiałów na początek okresu minus stan materiałów na koniec okresu ([1]).

2.023. Usługi rejestrowane są w momencie nabycia. Ponieważ usługi nie mogą być magazynowane, moment nabycia jest także momentem zużycia.

2.024. Wyjątkami od tej zasady są następujące usługi:

— usługi związane z zakupem wyrobów, takie jak handel i usługi transportowe, rejestrowane są jako zużycie pośrednie w momencie, gdy wyroby, o których mowa, są zużyte (porównaj 2.111),

— usługi uznawane za stałe, takie jak usługi ubezpieczeniowe. Są one rejestrowane na bazie rat, na koniec okresu odniesienia, w proporcji do płatności należnej za rok lub część roku, o którym mowa. Odpowiednio rejestrowana kwota niekoniecznie odpowiada składkom ubezpieczeniowym, płaconym w danym okresie.

c) Środki trwałe brutto

2.025. Środki trwałe brutto rejestrowane są w momencie przekazania własności rozważanych środków trwałych do jednostki mającej zamiar wykorzystać je do celów produkcyjnych. Niemniej jednak są dwa wyjątki od tej zasady. Po pierwsze, środki nabyte poprzez leasing finansowy rejestrowane są jakby użytkownik stał się właścicielem w momencie gdy wyroby są postawione do jego dyspozycji celem wykorzystania (porównaj 2.122). Po drugie, środki trwałe brutto ponoszone na własne potrzeby rejestrowane są w momencie wyprodukowania rozważanych aktywów (z wyjątkiem bydła, trzody chlewnej, owiec i pozostałego inwentarza żywego, których przyszłe wykorzystanie nie może być jasno zdefiniowane, ponieważ zwierzęta te zaliczone są do produkcji niezakończonej, porównaj 2.017).

2.026. Konsekwentnie, w przypadku zakładania sadów i winnic (środki trwałe będące wyrobami wyprodukowanymi na własne potrzeby), jeżeli nie wszystkie niezbędne prace są ukończone z koń Cem okresu obliczonego, wartość zużytych w ciągu roku obrachunkowego materiałów i usług rejestrowana jest środki trwałe brutto na koniec okresu.

2.027. Nabycie i sprzedaż gruntów, jak również towarzyszące koszty, rejestrowane są w momencie przekazania własności. Jednakże należy podkreślić, że nabycie netto gruntów nie jest zaliczane do środków trwałych brutto, ponieważ grunty są aktywami nie produkowanymi. Nabycie netto gruntów (i innych rzeczowych aktywów nie produkowanych) rejestrowane jest w rachunku kapitałowym („Rachunek nabycia aktywów niefinansowych”).

d) Zmiany zasobów

2.028. Zmiany zasobów odpowiadają różnicy pomiędzy wyrobami wchodzącymi a wyrobami wychodzącymi z zasobów w ciągu okresu odniesienia.

2.029. Wyroby wchodzące z zasobów są wyrobami, przeznaczonymi do zużycia w późniejszym procesie produkcji (materiały), w którym to przypadku rejestrowane są w momencie przekazania własności lub są one produktami u producenta przeznaczonymi do późniejszego wykorzystania, np. sprzedaż lub przekazanie do środków trwałych jednostki (wyroby gotowe), w którym to przypadku rejestrowane są w momencie, gdy ukończony jest ich proces produkcji.

2.030. W przypadku produktów w toku pochodzących z branży (tj. rejestrowanych jako produkcja niezakończona), wartość zużytych materiałów i usług w ciągu okresu odniesienia rejestrowana jest także jako zasoby na koniec tego okresu (poza uprawami o krótkim cyklu, porównaj sekcja 2.012; w konsekwencji część zużytych materiałów i usług podczas okresu odniesienia zostanie zużyta bez dodatkowego zwiększenia w wartości zasobów).

2.031. Wyroby wycofane z zasobów są, w przypadku materiałów, wyrobami wchodzącymi do procesu produkcji lub wyrobami opuszczającymi

([1]) Porównaj od 2.029 do 2.031 dla czasu, w którym zapasy są rejestrowane.

▼B

zasoby w celu sprzedaży lub przekazania do innego wykorzystania. W pierwszym przypadku wyroby odejmowane są od zasobów producenta w momencie ich rzeczywistego zużycia pośredniego w procesie produkcji; w drugim przypadku, odejmowane są od zasobów w momencie sprzedaży lub innego wykorzystania.

B. PRODUKCJA GLOBALNA

(porównaj ESA 95, od 3.07 do 3.58)

1. **Uwagi ogólne dotyczące pojęcia produkcji globalnej w ESA 95 i EAA**

2.032. W ESA 95 określenie „produkcja" („production") oznacza proces, a „produkcja globalna" („output") oznacza rezultaty w postaci wyrobów i usług; ważne jest aby zapamiętać tę różnicę. Według ESA 95 (sekcja 3.14), produkcja globalna obejmuje wszystkie produkty wytworzone podczas badanego okresu.

2.033. Według ESA 95, produkcja globalna obejmuje także: i) wyroby i usługi dostarczane przez jedną lokalną JDG do innej, należącej do tej samej jednostki instytucjonalnej; ii) wyroby wyprodukowane przez lokalną JDG, będące ciągle w zasobach na koniec okresu obrachunkowego, w którym zostały wyprodukowane, jakiekolwiek byłoby zamierzone późniejsze wykorzystanie. Jednakże wyroby lub usługi wyprodukowane i zużyte podczas tego samego okresu obrachunkowego, w tej samej lokalnej JDG nie są rejestrowane oddzielnie. Nie są one rejestrowane ani jako produkcja globalna, ani jako zużycie pośrednie jednostki.

2.034. Pojęcie produkcji globalnej użyte w EAA, które powiązane jest z pojęciem „ogólnej produkcji globalnej", oparte jest na dostosowaniu ESA 95, ponieważ niektóre wyroby i usługi rolnicze, wyprodukowane i zużyte podczas tego samego okresu obrachunkowego, w tej samej jednostce rolniczej, rejestrowane są w produkcji globalnej całej działalności rolniczej. Kryteria selekcji tych wyrobów i usług, dla celów zaliczenia do produkcji globalnej rolnictwa, opisane są w sekcji 2.055. Różnica pomiędzy ESA 95 i metodą zastosowaną w EAA reprezentowana jest przez elementy zużycia wewnętrznego, której wartość zaliczana jest zarówno do produkcji globalnej, jak i zużycia pośredniego. Tak więc wartość dodana pozostaje identyczna, bez względu na użytą metodę.

2.035. Jak wspomniano w sekcji 1.34, poprawka zasady ESA, oparta jest na specjalnym char akterze działalności rolniczej i gospodarstwa rolnego (jako lokalnej JDG). Ponadto stwarza ona możliwość:

— poprawienia analiz ekonomicznych rachunków rolniczych, szczególnie definicji współczynników technicznych i stawek wartości dodanej (stosunek pomiędzy produkcją globalną i zużyciem pośrednim),

— poprawienia porównań współczynników technicznych i stawek wartości dodanej pomiędzy podgałęziami działalności gospodarczej i pomiędzy krajami. Faktycznie produkcja globalna, zużyta w jednostce jest ograniczona do kilku określonych produktów (jak zboża, białko, produkty oleiste, rośliny pastewne oraz mleko do karmienia inwentarza żywego) i stawek zużycia pośredniego różnią się znacznie zależnie od gałęzi gospodarczej i kraju,

— większej zgodności pomiędzy rachunkami: tworzenia dochodów i dochodu przedsiębiorcy: konieczna zgodność pomiędzy transakcjami dotyczącymi produktów (produkcja globalna, zużycie pośrednie itd.) z transakcjami podziału (koszty związane z zatrudnieniem, dotacje, podatki, renty gruntowe, odsetki itp.) została wzmocniona od czasu reformy wspólnej polityki rolnej w 1992 roku, w której dotacje (niektóre dotacje dotyczą produktów podlegających zużyciu wewnątrzgałęziowemu) odgrywają obecnie ważną rolę w tworzeniu i przekształcaniu dochodu.

2.036. Chociaż nie jest to proponowane w ESA 95, metoda zastosowana w EAA jest dostarczona przez SNA (porównaj SNA 93, załącznik I.15) oraz przez podręcznik metodologiczny FAO ([1]) z powodu specjalnego charakteru rolnictwa. W rezultacie dopuszcza znaczne

([1]) FAO (1996) — System Rachunków Ekonomicznych dla Żywności i Rolnictwa, Narody Zjednoczone, Rzym.

▼B

zmniejszenie różnicy między pomiarami produkcji globalnej wynikającej z wyboru jednostki bazowej (lokalnej JDG lub jednostki jednorodnej produkcji).

2. **Produkcja globalna działalności rolniczej: różne ilości**

2.037. W opracowaniu rachunków gospodarczych dla rolnictwa produkcja globalna jest podzielona progresywnie w wyrażeniu ilościowym.

Schematyczne przedstawienie zasobów i wykorzystania produktów rolnych

<table>
<tr><td colspan="7">Produkcja globalna (1q)</td></tr>
<tr><td>Straty (2q)</td><td colspan="5">Produkcja globalna do wykorzystania (3q)</td><td>Zasoby początkowe (IS) (4q)</td></tr>
<tr><td></td><td colspan="6">Ogółem zasoby do dyspozycji (5q)</td></tr>
<tr><td></td><td rowspan="2">Spożycie wewnętrzne (6q)</td><td rowspan="2">Przetwórstwo Przez Producentów (7q)</td><td rowspan="2">Spożycie indywidualne (8q)</td><td rowspan="2">Ogółem Sprzedaż (9q)</td><td rowspan="2">S (*) (10q)</td><td colspan="2">Zasoby końcowe (FS) (11q)</td></tr>
<tr><td></td><td>FS-IS (**) (12q)</td></tr>
</table>

(*) S = Środki trwałe brutto zrealizowane na własne potrzeby.
(**) FS-IS = Zmiany zasobów. W powyższym diagramie zakłada się, że zasoby końcowe są wyższe niż zasoby początkowe.

2.038. Punktem wyjściowym do tego rozwiniętego obliczenia jest albo:

— produkcja globalna (1q), lub

— produkcja globalna do wykorzystania (3q),

zależnie od tego, czy analizowane dane dotyczące zbiorów obejmują powierzchnię upraw, zbiory i straty gospodarstwa czy nie.

a) Produkcja globalna

Produkcja globalna (1q)

2.039. To jest punkt wyjścia dla krajów, których oficjalne statystyki zbiorów obejmują straty. Zgodnie z koncepcją „rodzaj działalności", wszystkie produkty działalności rolniczych w jednostkach rolniczych tworzących „rodzaj działalności" (jak wspomniano w sekcjach 1.62 i 1.63) muszą być mierzone. Zgodnie z konwencją przyjętą w sekcji 1.31 (produkt działalności drugorzędnej w jednostkach nierolniczych wynosi zero, ponieważ zakłada się, że wszystkie działalności rolnicze są rozdzielne i w związku z tym tworzą działalność główną swojej lokalnej JDG), cała produkcja rolna musi być rejestrowana, z wyjątkiem tej, którą wyprodukowano przez jednostki, dla których działalność rolnicza reprezentuje wyłącznie działalność hobbistyczną (porównaj 1.24).

b) Straty

Straty (2q)

2.040. Pozycja ta odnosi się do okresowych strat dóbr w zasobach (porównaj 2.041). Obejmują one straty na polu, w trakcie zbiorów i inne straty w gospodarstwie (na skutek psucia się produktów, wpływów pogody, takich jak przymrozek, susza itp.). Nie powinny być tutaj włączone straty występujące podczas różnych faz zachodzących na rynku, tj. podczas transportu, magazynowania w firmach handlowych oraz podczas przetwórstwa. Dla odmiany, produkty oferowane do sprzedaży przez producentów, ale niesprzedane i zepsute (szczególnie owoce i warzywa) powinny być ujęte w tym miejscu.

Rodzaje strat

2.041. Zgodnie z ESA 95, występują trzy rodzaje strat, które mogą być poniesione przez producentów: straty okresowe w zasobach (ESA 95, 3.117 i 3.118), nadzwyczajne straty w zasobach (ESA 95, 6.25. e) oraz straty w wyniku katastrof (ESA 95, 6.22 i 6.23.b).

Rejestrowanie trzech rodzajów strat

2.042. W celu rejestrowania strat w zasobach, należy poczynić rozróżnienie pomiędzy stratami okresowymi z jednej strony, a stratami nadzwyczajnymi i z tytułu katastrof z drugiej strony. Poza tym rejestrowanie strat zależy również od metody obliczania produkcji globalnej i rodzaju podstawowego materiału statystycznego każdego z krajów.

▼B

2.043. Jeżeli produkcja globalna obliczana jest na podstawie danych dotyczących zasobów początkowych i końcowych, sprzedaży i możliwych innych rozchodów (takich jak dobra kapitału trwałego wyprodukowane na potrzeby własne), to straty okresowe są już odjęte od zmian w zasobach i rejestrowanie ich później w pozycji „straty" doprowadziłoby do podwójnego naliczania. Z drugiej strony, jeśli obliczanie produkcji globalnej nie opiera się na danych dotyczących zasobów, lecz zamiast tego na obliczeniach bazujących na solidnych podstawach, takich jak rzeczywiste liczby urodzeń, straty okresowe w trakcie produkcji w okresie odniesienia, o którym mowa, winny być rejestrowane, jak również straty zwierząt wwożonych w celach hodowlanych lub tuczenia lub urodzonych w trakcie poprzednich okresów.

2.044. Straty nadzwyczajne i w wyniku katastrof wyrobów w zasobach muszą być rejestrowane w rachunkach akumulacji, mianowicie w rachunku „Inne zmiany wolumenu aktywów". W związku z tym produkcja globalna obejmuje pełną wartość tych strat.

2.045. Straty (czy to okresowe, nadzwyczajne czy też w wyniku katastrof) środków trwałych (takich jak krów mlecznych, zwierząt hodowlanych itp.) winny być rejestrowane w rachunku „Inne zmiany wolumenu aktywów". Nie mają one wpływu na wartość produkcji globalnej. Należy podkreślić, że straty dotykające plantacji, które są już w trakcie produkcji, muszą być rejestrowane jako amortyzacja środków trwałych lub wprowadzona w rachunku „Inne zmiany wolumenu aktywów", w zależności od rodzaju strat.

c) Produkcja globalna do wykorzystania

Produkcja globalna do wykorzystania (3q) = (1q) minus (2q) = produkcja globalna minus straty (na etapie producenta)

2.046. Jest to pierwsza pozycja, która ma być wprowadzona przez kraje, których statystyki odniesienia zbiorów nie obejmują strat. Tworzy ona produkcję do dyspozycji okresu odniesienia, która będzie wprowadzona na rynek lub wykorzystana jako środki produkcji, przetwarzana przez samych producentów, spożyta w gospodarstwie domowym rolnika, przeznaczona na zasoby lub wykorzystana jako środki trwałe, wyprodukowane na własne potrzeby.

d) Zasoby początkowe

Zasoby początkowe (4q)

2.047. Tworzą one zasoby własnych produktów i półproduktów występujących w gospodarstwach rolnych (tj. trzymane przez producentów) na początku okresu odniesienia. Zasoby w różnych fazach obrotu na rynku i zasoby interwencyjne nie powinny być wprowadzane (porównaj 2.201 dotyczący traktowania inwentarza żywego).

2.048. Wiersz dotyczący zasobów początkowych „drobiu" powinien obejmować także jaja wylęgowe w wylęgarniach, na początek okresu odniesienia, ponieważ są uważane za półprodukty drobiarskie (porównaj 2.018).

e) Ogółem zasoby do dyspozycji

Ogółem zasoby do dyspozycji (5q) = produkcja globalna do wykorzystania plus zasoby początkowe (3q plus 4q)

f) Spożycie wewnętrzne

Spożycie wewnętrzne: (6q)

2.049. Kolumny te muszą pokazywać produkty rolne, wyprodukowane w jednostce rolniczej (w lokalnej JDG) i wykorzystane przez jednostkę jako środki produkcji w tym samym okresie obrachunkowym.

2.050. Wszystkie produkty rolne (poza inwentarzem żywym, porównaj 2.067 i 2.208) sprzedane przez podmiot rolniczy innym produkującym podmiotom rolniczym muszą być rejestrowane jako sprzedaż, a potem jako zużycie pośrednie. Obejmuje ona wyroby będące przedmiotem przetwórstwa i ich produkty uboczne (np. powrót odtłuszczonego mleka, otrąb, makuch, miazgi buraków cukrowych, naci, jak również powrót nasion po przetworzeniu).

Klasyfikacja spożycia wewnętrznego

▼B

2.051. Spożycie wewnętrzne może być podzielona zgodnie z wykorzystaniem przedmiotowych produktów.

2.052. Produkty spożywane w „rodzaju działalności" w tej samej działalności rolniczej, (tj. wg NACE Rev.1 poziom 4-cyfrowy):

— nasiona (zbóż, warzyw, kwiatów): ponownie wykorzystane do produkcji takich samych roślin,

— wino z winogron i moszcz winny: wykorzystane w produkcji wina,

— oliwki: wykorzystane w produkcji oliwy,

— mleko: wykorzystane do karmienia inwentarza żywego.

2.053. Produkty spożywane w „rodzaju działalności" przez inne rodzaje działalności rolniczej (tj. inne klasy działalności wg NACE Rev. 1 poziom 4-cyfrowy)

Są to głównie produkty roślinne wykorzystywane do karmienia zwierząt, ale również zwierzęce półprodukty wykorzystywane w procesie produkcji jakiejś innej działalności (gnojowica i obornik wykorzystywane jako składniki nawożące do produkcji roślinnej). Produkty roślinne wykorzystywane do karmienia zwierząt mogą być sklasyfikowane w zależności od stopnia urynkowienia:

— produkty rynkowe do karmienia zwierząt: zboża (pszenica, żyto, jęczmień, owies, kukurydza, sorgo, ryż oraz ziarna pozostałych zbóż), rośliny białkowe, ziemniaki; nasiona oleiste (nasiona rzepaku, nasiona słonecznika, ziarno soi oraz pozostałe nasiona oleiste),

— produkty nierynkowe do karmienia zwierząt:

  — jednoroczne produkty pastewne: rośliny korzeniowe (burak cukrowy, burak pastewny, brukiew, rzepa pastewna, marchew pastewna, kapusta włoska pastewna oraz pozostałe rośliny korzeniowe); kukurydza pastewna oraz pozostałe zielonki pastewne (zielonki, suszonki i kiszonki),

  — długotrwałe produkty pastewne: trwałe oraz krótkotrwałe produkty pastewne, pochodzące z działalności gospodarczej (zielonki, suszonki i kiszonki),

  — uboczne produkty pastewne (słoma, plewy, liście i odpady roślinne oraz pozostałe produkty uboczne).

Definicja spożycia wewnętrznego w produkcji globalnej „rodzaju działalności"

2.054. Produkty rolne podlegające spożyciu wewnętrznemu nie są włączone do pomiaru produkcji globalnej „rodzaju działalności", jeżeli nie spełniają pewnych kryteriów. Ustanowienie restrykcyjnych kryteriów w rejestrowaniu spożycia wewnętrznego spełnia dwa wymogi: po pierwsze — metodologiczne, z powodu odstępowania od zasad ESA, wystąpiła potrzeba naśladowania jego reguł (poprzez włączenie dwóch oddzielnych działalności); po drugie — praktyczne, ponieważ kryteria, które powinny być rozwinięte, służyły jako precyzyjny i porównywalny system dla definiowania zużycia wewnętrznego, które musiało być rejestrowane, aby tę metodę mierzenia produkcji globalnej uczynić wykonalną.

2.055. Kryteria te są następujące:

1. Dwie wykonywane działalności powinny należeć do różnych cztero cyfrowych poziomów NACE Rev.1 (Dział 01: „Rolnictwo, łowiectwo i pokrewne działalności usługowe"). Zastosowanie tego kryterium wyklucza więc, na przykład, wycenę mleka wykorzystywanego do karmienia inwentarza żywego, nasion wyprodukowanych i zużytych w tym samym gospodarstwie do produkcji roślinnej (podczas tego samego okresu obrachunkowego).

2. Produkt rolniczy powinien mieć znaczącą wartość ekonomiczną dla znacznej ilości rolników.

3. Dane dotyczące cen i ilości muszą być dostępne bez większych trudności. Kryterium to jest trudne do zaspokojenia dla wielu produktów nierynkowych.

▼B

2.056. Zgodnie z definicją wyliczonych kryteriów w celu włączenia produktów tworzących spożycie wewnętrzne do pomiaru produkcji globalnej (porównaj 2.055), jedynie produkty roślinne wykorzystywane w karmieniu zwierząt (rynkowe lub nierynkowe) są rejestrowane w produkcji globalnej „rodzaju działalności".

2.057. Kiedy te produkty są rejestrowane jako produkcja globalna rodzaju działalności, muszą być również rejestrowane jako zużycie pośrednie stosując się w ten sposób do zasady, że bierze się pod uwagę ilość całkowitą wyprodukowaną i następnie wykorzystaną w ramach innej działalności produkcyjnej w tym samym roku odniesienia (porównaj 2.055). Kiedy zmiana z produkcji globalnej na zużycie pośrednie zabiera więcej czasu niż rok badany, o którym mowa, wówczas odpowiadające ilości produkcji globalnej winny być rejestrowane jako „zasoby końcowe" danego produktu w trakcie roku badanego.

2.058. Zwierzęce produkty uboczne są wyłączone ze spożycia wewnętrznego ze względu na praktyczne trudności związane z niedostępnością danych dotyczących ilości a szczególnie cen.

g) Przetwórstwo przez producentów

Przetwórstwo przez producentów (7q)

2.059. Dane wchodzące do tej pozycji powinny wykazywać wszystkie ilości wyprodukowane przez producentów rolnych (np. mleko przetworzone w masło lub sery, jabłka przetworzone w moszcz jabłkowy lub jabłecznik), ale tylko te będące rezultatem przetwórstwa, które jest wyodrębniane z głównej działalności rolniczej (na bazie dokumentów księgowych (porównaj 1.26)). Powinny być rejestrowane tylko surowce (np. mleko, jabłka), a nie wytworzone z nich produkty (np. masło, moszcz jabłkowy lub jabłecznik). Innymi słowy, praca włożona w przetwórstwo produktów rolnych nie jest brana pod uwagę w tej pozycji. Produkty będące rezultatem przetwórstwa u producenta, będą naturalnie włączone do produkcji globalnej w podsektorze „Rolnictwo" w rachunkach narodowych (porównaj 1.04 i 1.05).

2.060. Jeżeli działalności przetwórcze są nierozdzielnymi działalnościami drugorzędnymi, produkt tego przetwórstwa rejestrowany jest w wartości produkcji globalnej rolnictwa (porównaj 1.25). Podstawowe produkty rolne, wykorzystane jako zużycie pośrednie w przetwórstwie nie są rejestrowane ani jako produkcja globalna, ani jako zużycie pośrednie. Zasada wynika z faktu, że dwie działalności (produkcja produktów rolnych i przetwórstwo tych produktów) nie mogą być wyodrębnione na podstawie dokumentów księgowych. Zatem koszty tych dwóch typów działalności, wprowadzane są razem i produkcja globalna tych działalności oszacowana jest jako produkcja globalna produktów przetworzonych.

h) Własne spożycie ostateczne

Własne spożycie ostateczne (8q)

2.061. Obejmuje:

i) produkty spożyte przez gospodarstwa domowe rolników, które je wyprodukowały;

ii) produkty wychodzące z jednostki rolniczej (gospodarstwa) i wykorzystane jako płatności w naturze, jako rodzaj wynagrodzenia, wypłaconego pracownikom gospodarstwa lub wymienione na inne wyroby.

2.062. Produkty rolnicze, przetworzone przez jednostkę rolniczą w wyodrębnionych działalnościach przetwórczych (tj. zaliczonych do nierolniczej lokalnej JDG) i wykorzystane przez gospodarstwo domowe rolnika, rejestrowane są w produkcji globalnej „rodzaju działalności" — podsekcja DA w NACE Rev.1 „Przetwórstwo produktów rolnych i przemysł spożywczy", jako własne spożycie ostateczne. W odróżnieniu, spożycie przez rolnicze gospodarstwa domowe produktów rolnych przetworzonych w działalnościach przetwórczych drugorzędnych, które są niewyodrębnione z głównej działalności rolniczej, rejestrowane jest jako własne spożycie ostateczne tych działalności (porównaj 2.080) i zaliczone jest do produkcji globalnej rolnictwa.

2.063. Wartości czynszów umownych w budynkach zajmowanych przez jednostkę, będących ich własnością, nie jest rejestrowana w tym

▼B

miejscu, ale w gałęzi „Wynajem nieruchomości” (klasa 70.20 w NACE Rev.1). Wynajmowanie mieszkań jest działalnością nierolniczą, która zawsze rozpatrywana jest jako wyodrębniona z działalności rolniczej.

i) Sprzedaż

Sprzedaż (9q)

2.064. Pozycja ta obejmuje sprzedaż produktów rolnych przez jednostki rolnicze do innych jednostek (rolniczych lub innych gałęzi) włączając sprzedaż do magazynów, do i ośrodków nterwencyjnych, z wyjątkiem przeznaczenia produktów rolnych do środków trwałych. Podzielona jest na sprzedaż krajową poza rodzaj działalności, sprzedaż krajową do innych jednostek rolniczych i sprzedaż za granicę.

2.065. Konsekwentnie dla danej jednostki, sprzedaż odpowiada obrotowi otrzymanymu ze sprzedaży jej produkcji. Należy podkreślić, że sprzedaż zwierząt sklasyfikowanych jako środki trwałe, które są usunięte ze stada produkcyjnego (wywóz lub ubój), nie są rejestrowane. Zwierzęta sklasyfikowane jako środki trwałe i usunięte ze stada produkcyjnego, przed sprzedażą transferowane są do zasobów, a sprzedaż tych zwierząt (przeznaczonych na ubój lub do wywozu) pokazana jest w rachunku jako wyjście zasobów pojawiające się tylko w rachunku kapitałowym. Korespondująca produkcja globalna zostanie przypisana jako część nakładów brutto na środki trwałe na rachunek własny ([1]), potem rejestrowana w rachunku produkcji.

2.066. Inwentarz żywy uważany za zasoby: postawienie do dyspozycji innego gospodarstwa, inwentarza żywego uważanego za zasoby tworzy sprzedaż, zgodnie z definicją podaną w 2.064. Sprzedaż ta może być wyrażona przez przesunięciez zasobów, jeżeli inwentarz żywy rejestrowany jest jako zasoby na początek okresu odniesienia (w przeciwnym razie rejestrowana jest tylko sprzedaż).

2.067. Nabycie inwentarza żywego jest powiększeniem zasobów, jeżeli produkty nie są odsprzedane podczas okresu odniesienia. Jednakże nabyty inwentarz nie może być traktowany jako zużycie pośrednie, ponieważ według definicji zużycia pośredniego wyrobów są one przeznaczone do przerobu (lub przynajmniej podlegają istotnym przekształceniom) podczas procesu produkcji. Zwierzęta te rozpatrywane są jako produkcja niezakończona, ponieważ proces produkcji inwentarza żywego nie jest w pełni zakończony (proces produkcji kończy się w momencie uboju). Z tego względu nabycia rejestrowane są jako powiększenia zasobów produkcji niezakończonej i w ten sposób traktowane są nie jako zużycie pośrednie, ale jako „negatywna sprzedaż”. W przypadku obrotu pomiędzy gospodarstwami krajowymi, sprzedaż i odpowiadające jej zakupy odpowiadają sobie wzajemnie (poza kosztami przekazania własności) ([2]). Z punktu widzenia specjalnego traktowania obrotu zwierzętami pomiędzy jednostkami rolniczymi, nie ma zużycia pośredniego w pozycji „inwentarz żywy i produkty zwierzęce” ([3]).

2.068. Inwentarz żywy zaklasyfikowany do środków trwałych. Obrót inwentarzem żywym, zaklasyfikowanym do środków trwałych pomiędzy jednostkami rolniczymi nie jest rejestrowany w sprzedaży, jak zdefiniowano powyżej, ale jako obrót aktywami (rejestrowany w rachunku kapitałowym jako środki trwałe brutto w rolnictwie). W przypadku obrotu pomiędzy gospodarstwami krajowymi, sprzedaż i odpowiadające zakupy odpowiadają sobie wzajemnie (poza kosztami przekazania).

2.069. Rejestrowanie przywozu żywych zwierząt (nieprzeznaczonych do natychmiastowego uboju): jak w przypadku obrotu pomiędzy gospodarstwami krajowymi, inwentarz żywy traktowany jako zasoby (inne niż zwierzęta do natychmiastowego uboju) oraz przywożone podczas okresu odniesienia przez jednostki rolnicze, rejestrowane są jako

([1]) Produkcja globalna dla tych zwierząt jest obliczana poprzez dodanie środków trwałych na własne potrzeby (= nabycie minus rozdysponowanie aktywów) oraz sprzedaż (= rozdysponowanie).

([2]) Rozpatrując handel, koszty związane z przekazaniem własności (marża handlowa i koszty transportu) są włączone do wartości nabycia. W przypadku obrotu pomiędzy gospodarstwami krajowymi, sprzedaż i nabycie odpowiadają sobie wzajemnie, poza kosztami przekazania, które dodane są do wartości produkcji jako „negatywna sprzedaż”.

([3]) Identyczne traktowanie stosuje się do innych produktów rolnych, mających charakter rzeczowych środków obrotowych.

▼B

powiększenia zasobów produkcji niezakończonej i są poza tym odjęte od sprzedaży. Z drugiej strony, inwentarz żywy, sklasyfikowany jako środki trwałe (jak zwierzęta hodowlane) i przywożone jako takie, nie powinny być odejmowane od sprzedaży.

2.070. Niemniej jednak, jako że w praktyce często trudno jest wykonać odpowiednie rozróżnienie pomiędzy różnymi kategoriami zwierząt na podstawie osiągalnych źródeł danych w Unii Europejskiej (pomiędzy zwierzętami sklasyfikowanymi jako środki trwałe i tymi sklasyfikowanymi jako zasoby), cały przywóz rozpatrywany jest jako przywóz zwierząt, które będą przeznaczone do odbudowy zasobów i wartość wszystkich przywożonych zwierząt (poza tym, które przeznaczone są do natychmiastowego uboju) jest odjęta od wartości sprzedaży. Ta metoda rejestrowania gwarantuje traktowanie handlu zagranicznego żywymi zwierzętami podobnie do zastosowanej do obliczania krajowej produkcji brutto w statystyce produkcji zwierzęcej.

j) Środki trwałe wytworzone na własne potrzeby

Środki trwałe wytworzone na własne potrzeby (10q)

2.071. Obejmują one:

— pracę wykonywaną przez jednostki rolnicze (np. wykorzystanie siły roboczej, maszyn i innych środków produkcji, włączając zasoby roślin); w celu założenia na własne potrzeby sadów, winnic, plantacji miękkich owoców i chmielu. Ogólnie rzecz biorąc, praca na własne potrzeby sadzenia sadów i winnic itp., złożona jest z dużej liczby pojedynczych czynności, które nie mogą być dodane do specyficznych danych ilościowych,

— zwierzęta wyprodukowane w jednostkach rolniczych i przekazane do środków trwałych (porównaj 2.161). Są to zwierzęta hodowane dla produkcji, którą one zaopatrują regularnie (głównie hodowlany inwentarz żywy, mleczny inwentarz żywy, zwierzęta pociągowe, owce i inne zwierzęta hodowane dla wełny, porównaj 2.202).

k) Zasoby końcowe

Zasoby końcowe (11q)

2.072. Obejmują zasoby produktów gotowych lub produkcji nie zakończonej w rodzaju działalności (np. trzymane przez producenta) na koniec roku odniesienia. Nie powinny w tym miejscu być wymieniane zasoby w różnych fazach obrotu na rynku (szczególnie rezerwy utrzymywane przez jednostki handlowe i firmy przetwórcze), jak również zasoby interwencyjne.

2.073. W tym miejscu powinny być także wprowadzane produkty, które tylko tymczasowo są magazynowane i zużywane w późniejszym okresie w „rodzaju działalności" (np. zboża do karmienia zwierząt, nasiona i zasoby roślin itp.), ponieważ ostateczne wykorzystanie produktów nie jest wiadome w momencie ich wejścia do zasobów.

l) Wykorzystanie ogółem

Wykorzystanie ogółem: (12q) (niezawierające zużycia wewnętrznego) = (7q) + (8q) + (9q) + (10q) + (11q) = przetwórstwo przez producentów plus własne spożycie ostateczne plus sprzedaż plus trwałe dobra kapitałowe wyprodukowane na potrzeby własne plus zasoby końcowe

2.074. Wprowadzone dane są sumą kolumn 7q do 11q.

m) Zmiany zasobów

Zmiany zasobów: (12q) = (11q) minus (4q) = wprowadzenie do zasobów (A) minus wycofanie z zasobów (W)

2.075. Zmiana zasobów w „rodzaju działalności" (wyłączając zasoby w różnych fazach obrotu na rynku) podczas roku odniesienia ustalana jest poprzez obliczenie różnicy pomiędzy zasobami wprowadzonymi i zasobami wycofanymi, lub poprzez obliczenie różnicy pomiędzy końcowymi i początkowymi stanami zasobów. W ostatnim przypadku w obliczaniu wartości odejmowane są inne zmiany w ilości oraz zyski z tytułu posiadania majątku (straty netto) (porównaj 2.179 i następny).

▼B

n) Produkcja globalna działalności rolniczych

Produkcja globalna działalności rolniczych = (6q, pasza dla zwierząt) + (7q) + (8q) + (9q) + (10q) + (12q)

2.076. Zgodnie z użytą koncepcją produkcji i powyżej wymienionych zasad rejestrowania spożycia wewnętrznego (porównaj 2.049 i następne), własnego spożycie ostatecznego (porównaj 2.061, 2.062, 2.063) i przetwórstwa produktów rolnych (porównaj 2.059 i 2.060) produkcja globalna rolnictwa może być przedstawiona następująco:

Zasoby Wykorzystanie	Rolnicza produkcja	globalna w działalności rolniczej w drolnictwa globalna rolnictwa
Produkcja Globalna	Sprzedaż (globalna, z wyłączeniem obrotu zwierzętami pomiędzy gospodarstwami rolnymi)	X
	Zmiany zasobów (u producenta)	X
– straty	Środki trwałe wyprodukowane na własne potrzeby (zasadzenia wieloletnie, zwierzęta produkcyjne)	X
	Własne spożycie ostateczne (produktów rolnych)	X
= Produkcja Globalna Do wykorzystania	Przetwórstwo przez producentów (produktów rolnych w działalnościach rozdzielnych)	X
	Zużycie wewnętrzne: — przez taką samą działalność: (nasiona, mleko do karmienia zwierząt, wino gronowe, oliwa zoliwek, jaja wylęgowe)	
	— przez działalność wyodrębnioną produkty rynkowe (zboża, rośliny oleiste i białkowe, rynkowe lub nie itp.)	X
	Zwierzęce produkty uboczne doprodukcji roślinnej (szlam, obornik)	

2.077. W porównaniu z poprzednią koncepcją końcowej produkcji globalnej, na której oparta była EAA, nowa koncepcja mierzenia produkcji globalnej w działalności rolniczej obejmuje obrót wyrobami i usługami rolnymi pomiędzy jednostkami rolniczymi, jak również spożycie wewnętrzne pewnych produktów do karmienia inwentarza żywego (rynkowych lub nie).

3. **Produkcja globalna nierozdzielnych drugorzędnych działalności nierolniczych**

2.078. W nierozdzielnych drugorzędnych działalnościach nierolniczych dokonano rozróżnienia pomiędzy dwoma typami działalności (porównaj 1.29):

— „Przetwórstwo produktów rolnych”: pozycja ta grupuje działalności, które są przedłużeniem działalności rolniczej, i w których zaangażowane są produkty rolne. Przetwórstwo produktów rolnych jest typową działalnością pierwszej grupy,

— „Pozostałe nierozdzielne drugorzędne działalności nierolnicze”: ta grupa działalności obejmuje działalności, które gospodarstwo rolne wykonuje, wykorzystując własne środki produkcji rolniczej. Jest ona mniej jednolita niż pierwsza grupa.

▼B

2.079. Ogólnie rzecz biorąc, działalności te obejmują różnorodne produkty (wyroby i usługi), których ilości nie mogą być dodane do siebie.

2.080. Produkt tych działalności przeznaczony jest na sprzedaż, do wymiany barterowej (produkt za produkt), do płatności w naturze, do własnego spożycia ostatecznego (porównaj 2.062) lub zasobów.

4. **Ogólna produkcja globalna działalności rolniczej**

2.081. Zgodnie z definicją produkcji globalnej działalności rolniczej (porównaj 1.16), produkcja globalna działalności rolniczej jest przedstawiona jako suma produkcji globalnej produktów rolnych (porównaj 2.076 do 2.077) oraz wyrobów i usług wyprodukowanych w nierozdzielnych drugorzędnych działalnościach nierolniczych (porównaj 2.078 do 2.080).

5. **Wycena produkcji globalnej**

2.082. Produkcja globalna wyceniana jest w cenie podstawowej. Cena podstawowa odpowiada kwocie otrzymanej przez producenta od kupującego za jednostkę wyprodukowanego wyrobu lub usługi minus wszystkie płacone podatki od produktów plus wszystkie dotacje do produktów, należne jednostce, jako konsekwencja jej produkcji lub sprzedaży. Cena podstawowa nie obejmuje żadnych kosztów transportowych zaksięgowanych osobno przez producenta. Jednakże obejmuje ona wszystkie marże transportowe wykazane na fakturze wystawionej przez producenta, nawet jeżeli są one wyliczone jako osobna pozycja (ESA 95, 3.48).

2.083. Elementy składowe produkcji globalnej, jak sprzedaż, płatności w naturze, zasoby i zużycie wewnętrzne powinny być wyceniane w cenie podstawowej. Podobnie produkcja globalna na własne cele finalne (np. środki trwałe wyprodukowane na własne potrzeby i własne spożycie ostateczne) powinna być wyceniana w cenie podstawowej podobnych produktów sprzedawanych na rynku. Produkcja niezakończona i jej zmiany wyceniane są proporcjonalnie do aktualnej ceny podstawowej produktu gotowego. Jeżeli cena produktu gotowego musi być ustalana z wyprzedzeniem, obliczenie powinno być oparte na faktycznie poniesionych kosztach plus kwota odpowiadająca przewidywanej nadwyżki operacyjnej lub dochodu mieszanego.

2.084. Ustanawiając EAA zgodnie z systemem rejestrowania „netto” (porównaj 3.033 i 3.035 do 3.043), podatek VAT zafakturowany przez producenta nie jest wliczany podczas wyznaczania ceny podstawowej.

2.085. Cena uzyskana przez producenta odpowiada cenie producenta (nie wliczając podatku VAT zafakturowanego), jak zdefiniowano w SNA 93 (tj. cena w gospodarstwie). Cena podstawowa może być otrzymana z ceny producenta poprzez odjęcie od ceny producenta podatków od produktów (innych niż VAT) i dodanie dotacji do produktów. Gdy problemy związane z zaliczeniem podatku lub dotacji do specyficznych produktów stwarzają trudności w obliczaniu ceny podstawowej produkcja globalna w cenach podstawowych może być obliczana bezpośrednio. W tym przypadku cena podstawowa otrzymywana jest z wartości w cenie producenta (z wyłączeniem podatku VAT zafakturowanego) minus wartość podatków od produktów (innych niż VAT) plus wartość dotacji do produktów.

2.086. Wycenianie produkcji globalnej, przy wykorzystaniu ceny podstawowej stwarza konieczność rozróżnienia pomiędzy podatkami (innymi niż VAT) od produktów i dotacjami do produktów (porównaj 3.027 i 3.053), z jednej strony a pozostałymi podatkami i dotacjami (porównaj 3.044 i 3.058) z drugiej strony. Podatki i dotacje od produktów nie są rejestrowane w rachunku tworzenia dochodów dla rodzaju działalności (rachunek ten obejmuje tylko inne podatki od produkcji i inne dotacje do produkcji, porównaj 3.055).

2.087. Cena danego produktu otrzymana przez producenta, niekoniecznie jest taka sama; może się zmieniać, *inter alia*, zgodnie z rodzajem dostawy. Na przykład biorąc pod uwagę jakość, wyroby wywożone bezpośrednio przez producenta mogą być innego rodzaju niż sprzedaż przeznaczona do zużycia krajowego lub sprzedaż do innych jednostek rolniczych w kraju. Wyroby te miałyby inną cenę. Należy podkreślić, że gdy jednostka produkcyjna sama wywózuje produkty własnej działalności, kwota przychodu lub płatności w wyrażeniu pieniężnym za wywóz, musi być uwzględniona w EAA.

▼B

2.088. Te ogólne zasady wyceny wymagają specyficznego stosowania do pewnych produktów takich jak produkty sezonowe i wino. Zostało ono omówione w sekcjach zajmujących się wyceną zmian w zasobach (porównaj 2.185 do 2.200).

C. ZUŻYCIE POŚREDNIE

(porównaj ESA 95, od 3.69 do 3.73)

1. **Definicja**

2.089. Zużycie pośrednie obejmuje wartość wszystkich wyrobów i usług wykorzystanych jako nakłady w procesie produkcyjnym z wyłączeniem środków trwałych, których zużycie rejestrowane jest jako amortyzacja środków trwałych. Te wyroby i usługi o których mowa, mogą być przetworzone lub zużyte w procesie produkcyjnym (porównaj ESA 95 3.69). W szczegółowej klasyfikacji, według różnych kategorii pozycji, zużycie pośrednie pokazuje związek rolnictwa z innymi gałęziami gospodarki powodowany poprzez nakłady. Zużycie pośrednie jest także dobrym źródłem informacji na temat intensywności produkcji rolnej (tj. stosunek dwu czynników produkcji, na przykład zużycia pośredniego i nakładów pracy).

2.090. Definicja zużycie pośrednie wyklucza nabycie nowych i używanych środków trwałych, które są wytwarzane w kraju lub przywożone. Są one traktowane jak środki trwałe brutto (porównaj 2.109 c) do f)). Dotyczy to zarówno pozycji, które są nierolniczymi środkami trwałymi, takich jak budynki lub inne budowle, maszyny, urządzenia, jak również rolniczych środków trwałych, takich jak plantacje i stado podstawowe. Nabycie nieprodukowanych aktywów, takich jak grunty, jest również wyłączone z zużycia pośredniego. Narzędzia i inne trwałe wyroby (piły, młotki, śrubokręty itp.) rejestrowane są jako zużycie pośrednie, gdy ich wartość nabycia nie przekracza progu 500 EUR (w cenach z 1995 r.) za jednostkę (lub dla całych zakupów, jeśli obejmują duże ilości). Powyżej tego progu, zakupy tych środków trwałych rejestrowane są jako środki trwałe brutto (ESA 95 3.70).

2.091. Zużycie pośrednie obejmuje wyroby i usługi zużyte w działalności pomocniczej (takiej jak organizowanie zakupów i sprzedaży, badanie rynku, rachunkowość, transport, magazynowanie, utrzymywanie porządku itp.) zużycie tych wyrobów i usług nie powinno być wyodrębnione od zużycia wyrobów i usług w działalności podstawowej (lub drugorzędnej) w lokalnej JDG.

2.092. Zużycie pośrednie obejmuje także wszystkie wydatki na wyroby i usługi, które są związane z korzyściami pracowników z racji zatrudnienia, jednak głównie są korzyściami dla pracodawców ([1]) (np. zwrot pracownikom kosztów podróży, za rozłąkę, przeprowadzki i noclegi poniesione w ramach pełnienia obowiązków służbowych; wydatki na zapewnienie lepszych warunków w miejscach pracy).

2.093. W związku z przyjęciem koncepcji „rodzaj działalności” i jednostki działalności gospodarczej na szczeblu lokalnym jako podstawowej jednostki EAA, zużycie pośrednie „rodzaju działalności” zawiera wyroby i usługi, dostarczane przez jedną lokalną JDG do drugiej lokalnej JDG (dla celów produkcji), nawet jeżeli jednostki te należą do tej samej jednostki instytucjonalnej.

2.094. Obrót stadem, który podobny jest do zasobów (takich jak prosięta oraz jaja do wylęgu, porównaj 1.77), dokonywany między jednostkami rolniczymi i ich przywóz nie są traktowane jako zużycie pośrednie (jak również, jako żaden typ produkcji globalnej) (porównaj 2.066 do 2.070).

2.095. Wyroby i usługi wyprodukowane i zużyte w ramach rodzaju działalności (tj. wytworzone i zużyte w tym samym okresie obliczeniowym dla celów produkcji rolniczej), nie są traktowane jako zużycie pośrednie, o ile nie są wykazywane w produkcji globalnej tego rodzaju działalności (tj. tylko produkty roślinne przeznaczone do żywienia zwierząt, porównaj 2.049 do 2.057; 2.060).

([1]) Jest tak zwykle w przypadku gdy produkcja jest promowana i tylko w niektórych przypadkach możliwe jest opłacanie tych wydatków przez pracodawcę.

▼M2

_____

▼B

2. **Składniki zużycia pośredniego**

a) Nasiona i sadzonki

2.097. Pozycja ta obejmuje całkowitą zużycie pochodzących z produkcji krajowej i przywozu nasion i sadzonek dla bieżącej produkcji i utrzymania winnic, sadów i plantacji choinek na Boże Narodzenie. Pozycja ta obejmuje, w szczególności, bezpośrednie zakupy nasion i sadzonek od innych rolników. Nasiona produkowane i zużywane przez tą samą jednostkę w tym samym okresie odniesienia, nie są ujęte w tej pozycji (porównaj 2.052).

2.098. Należy zauważyć, że zużycie pośrednie upraw polowych i nasion warzyw odpowiada i) pierwszemu pokoleniu nasion zakupionych przez producentów dla ich rozmnażania; oraz ii) kwalifikowanym nasionom zakupionym przez rolników dla produkcji roślin.

b) Energia; smary

2.099. Pozycja ta obejmuje energię elektryczną, gaz i wszystkie inne stałe i ciekłe paliwa oraz inne środki napędowe. Należy zaznaczyć, że powinno być wykazane tylko zużycie energii na cele rolnicze, a nie spożycie przez rolnicze gospodarstwa domowe.

c) Nawozy i środki wzbogacania gleby

2.100. Wzbogacanie gleby obejmuje na przykład, wapno, torf, muł, piasek i pianki syntetyczne.

d) Środki ochrony roślin i pestycydy

2.101. Obejmują one herbicydy, środki grzybobójcze, pestycydy i inne podobne nieorganiczne i organiczne substancje (np. trujące przynęty).

e) Wydatki weterynaryjne

2.102. Lekarstwa, które fakturowane są niezależnie od opłat weterynarza winny być rejestrowane w tej pozycji (lekarstwa, które podane są bezpośrednio przez służbę weterynaryjną, ujęte są łącznie z jego opłatą) oraz koszty weterynaryjne.

f) Pasze dla zwierząt

2.103. Pozycja ta obejmuje zarówno produkcję krajową jak i przywóz pasz dla zwierząt, przerobionych lub nie, włączając te otrzymane bezpośrednio od innych rolników. Pozycją tą objęte są także rynkowe pasze dla zwierząt produkowane i zużyte w tym samym okresie odniesienia i w tych samych gospodarstwach rolnych. Jednakże ponieważ są one ujmowane także w produkcji globalnej, wchodzą do podpozycji „pasze dla zwierząt", jako spożycie wewnętrzne (porównaj 2.057). Rejestrowane są także w produkcji globalnej.

2.104. Koszty poniesione na przygotowanie i konserwację pasz dla zwierząt (tj. koszty energii, koszty chemicznej konserwacji itp.), muszą być podzielone według rodzajów kosztów, a nie według rodzajów pasz

g) Utrzymanie materiałów

2.105. Pozycja ta obejmuje:

— zakupy wyrobów i usług na utrzymanie (tj. okresową wymianę zużytych lub uszkodzonych części) i naprawy, pozwalające utrzymać majątek trwały w dobrej kondycji (porównaj 2.127 do 2.129),

— zakupy urządzeń dla ochrony roślin (z wyłączeniem preparatów do ochrony roślin i zwalczania szkodników — porównaj 2.101), takich jak detonatory, osłony przeciw-gradowe, urządzenia dymne przeciw przymrozkom itp.

h) Utrzymanie budynków

2.106. Pozycja ta obejmuje zakupy materiałów (cement, cegła itp.), koszty związane z zatrudnieniem i wszystkie koszty poniesione przez rolników na naprawy budynków rolniczych i innych budowli (z wyjątkiem domów mieszkalnych) (porównaj 2.127 do 2.129).

▼B

i) Usługi rolnicze

2.107. Te usługi rolnicze (które stanowią najem maszyn i wyposażenia z odpowiednią robocizną) są integralną częścią rolnictwa (porównaj 1.82 do 1.91) i są rejestrowane jako zużycie pośrednie oraz ujęte w produkcji globalnej.

▼M2

j) Usługi pośrednictwa finansowego mierzone pośrednio (FISIM)

2.107.1. Zgodnie z konwencją ESA 95 wartość stosowanych przez sektor rolnictwa usług pośrednictwa finansowego mierzonych pośrednio (FISIM) należy zapisywać jako konsumpcję pośrednią sektora rolnictwa (zob. ESA 95, załącznik I).

k) Inne towary i usługi

▼B

2.108. Te pozostałe wyroby i usługi obejmują:

a) czynsze płacone bezpośrednio lub jako składnik umowy najmu, za użytkowanie budynków niemieszkalnych i innych składników majątku (zarówno rzeczowych, jak i wartości niematerialnych i prawnych), takich jak wynajem maszyn i wyposażenia bez personelu obsługującego (porównaj 1.23) lub oprogramowania komputerów. Jednakże jeżeli nie można odróżnić wynajmu budynków niemieszkalnych przez rolniczą lokalną JDG od wynajmu gruntów cała pozycja traktowana jest w rachunku dochodów przedsiębiorstw jako wynajem gruntów (porównaj 3.082);

b) opłaty za pracownicze badania medyczne;

c) opłatę za konsultantów rolniczych, mierniczych, księgowych, konsultantów podatkowych, prawników itp.;

d) zakup usług naukowo-badawczych, badań rynku i reklamy, szkolenia personelu i podobnych usług;

e) wydatki na usługi transportowe: obejmują one zwroty pracownikom za koszty podróży, rozłąkę i przeprowadzki poniesione w związku z ich obowiązkami służbowym, głównie dla korzyści pracodawców oraz sumy płacone przez pracodawcę niezależnym przedsiębiorstwom, które świadczą usługi transportowe pracownikom (z wyjątkiem transportu między domem a miejscem pracy, porównaj 2.092, 2.109b) i 3.016), jak również za transport wyrobów na targi i wystawy. Jeżeli, z drugiej strony, usługi transportowe są świadczone przez załogę i przez własny transport pracodawców, to koszt tego transportu powinien być zaliczony do stosownych pozycji.

   Ponieważ zakupy wyrobów wyceniane są w cenach zakupu, a sprzedaż w cenach podstawowych (porównaj 2.110 i 2.111, 2.082), koszt transportu wyrobów nie jest normalnie wykazywany oddzielnie. Koszt transportu, włączony do sprzedaży, uważany jest za fakturowany oddzielnie. W przypadku gdy producent angażuje obcy transport wyrobów do odbiorcy, to koszty tego transportu okazują się nie być ani zużyciem pośrednim ani produkcją globalną w EAA. Przypadek, kiedy producent przewozi wyroby sam uważany jest za działalność nierolniczą, dla której koszty powinny być rejestrowane odpowiednio, jeżeli działalność ta jest nierozdzielna.W końcu, pozycja ta zawiera wydatki poniesione na nierolniczą działalność drugorzędną dotyczącą transportu, handlu i magazynowania, wykonaną dla osób trzecich;

f) koszty usług pocztowych i telekomunikacyjnych;

g) zapłaty za usługi zawarte w składkach ubezpieczeniowych brutto podjętych przez przedsiębiorstwo dla umożliwienia pokrycia ryzyka takich strat jak straty inwentarza żywego oraz z powodu gradobicia, przymrozków, ognia, burz itp. Reszta tj. składka ubezpieczeniowa netto jest składnikiem płaconej składki brutto, która stanowi dla towarzystw ubezpieczeniowych pokrycie odszkodowań.

   Dokładny podział składki brutto na dwa składniki może być dokonany tylko dla gospodarki krajowej jako całości, tak jak robione to jest dla rachunków narodowych. Przemieszczanie składnika usługi

▼B

między gałęzie produkcji robione jest zazwyczaj przy użyciu klucza podziału, w powiązaniu z opracowywaniem tablic przepływów międzygałęziowych. Należy więc odwołać się do rachunków narodowych przy opracowywaniu tej pozycji w EAA;

h) opłaty za stadninę;

▼M2

i) Zafakturowane opłaty bankowe (bez odsetek od pożyczek bankowych);

▼B

j) prenumeraty, opłaty za członkostwo w stowarzyszeniach zawodowych, takich jak izby rolnicze, izby handlowe i rolnicze związki zawodowe;

k) składki w spółdzielniach rolniczych;

l) koszty badania mleka, pokazów i zapisów do rejestru rodowodów zwierząt;

m) wydatki na sztuczne zapłodnienie i kastrację;

n) opłaty za używanie nie produkowanych wartości niematerialnych i prawnych, takich jak opatentowane aktywa, znaki firmowe, prawa autorskie, kontyngenty mleka i inne prawa produkcji itp. Zakupy tych nie produkowanych wartości niematerialnych i prawnych są, z drugiej strony, ujmowane w rachunku kapitałowym;

o) dokonane płatności dla instytucji publicznych w celu otrzymania licencji lub pozwolenia na prowadzenie działalności handlowej lub zawodowej, jeżeli pozwolenia są udzielane przez zbadanie ustalonych celów działalności (chyba że obciążenia są niewspółmierne do zysków z tych usług, porównaj 3.048e), i ESA 95, 4.80d));

p) zakup drobnych narzędzi, ubrań roboczych, części zamiennych i sprzętu trwałego o niskiej wartości (poniżej 500 EURO w cenach z roku 1995) lub okresie użytkowania w trybie zwyczajnych krótszym niż jeden rok (porównaj 2.125);

q) zakup narzędzi, sprzętu i ubrań roboczych przez pracowników ze specjalnego dodatku przekazywanego w tym celu lub potrącane z ich pensji na mocy umowy.

k) pozycje nie ujęte w zużyciu pośrednim

2.109. Zużycie pośrednie nie obejmuje:

a) wyrobów i usług rynkowych, w które jednostki produkcyjne zaopatrują swoich pracowników, bezpłatnie lub po obniżonej cenie, w takim stopniu w jakim wydatki te są wyraźnie i zasadniczo z korzyścią dla pracowników. Wartość tych wyrobów i usług stanowi część kosztów związanych z zatrudnieniem (porównaj 3.018);

b) dodatków na usługi transportowe płacone przez pracodawcę pracownikom w gotówce. Są one traktowane jako składnik kosztów związanych z zatrudnieniem (pracownicy wykorzystują te pieniądze na opłacenie kosztów przejazdu między domem i miejscem pracy) (porównaj 3.018c)). Podobnie, płatności pracodawcy, dokonane bezpośrednio dla przedsiębiorstwa transportowego za zbiorowy przewóz pracowników (między domem i miejscem pracy) liczone są jako koszty związane z zatrudnieniem. Usługi takie jak przewóz z domu do pracy, opłaty za parkingi mają pewne cechy zużycia pośredniego. Niemniej jednak pracodawcy uważani są za tych, którzy potrzebują tego typu usług dla przyciągania i utrzymania swoich pracowników (którzy musieliby i tak płacić za siebie); a tego typu wydatki nie należą do potrzeb procesu produkcyjnego (porównaj SNA 93. 7.41);

c) zakupy budynków rolniczych i majątku ruchomego (tj. środków produkcji, których normalny okres użytkowania przekracza 1 rok); zakupy te uważane są za środki trwałe brutto (porównaj 2.162);

d) opłaty za leasing finansowy środków trwałych dokonane na cele rolnicze nie stanowią zakupów usług, ale transakcje należące częś-

▼B

ciowo do odsetek (w rachunku dochodów przedsiębiorcy), a częściowo do zwrotu kapitału (w rachunku finansowym) (porównaj 2.122);

e) wydatki na rekonstrukcję (dla konserwacji, porównaj 2.105 i 2.106) trwałych środków produkcji (rekonstrukcji dachu, rynien, instalacji elektrycznej i cieplnej w budynkach rolniczych) i wydatki na ulepszenia i remonty środków produkcji, które mają na celu przedłużenie ich normalnego okresu użytkowania lub zwiększenie ich wydajności; wydatki te uważane są za środki trwałe brutto, ponieważ przekraczają to, co jest niezbędne dla utrzymania środków trwałych w sprawności produkcyjnej (porównaj 2.127 do 2.129);

f) zakupy usług związanych z nabyciem prawa własności gruntów, budynków i innych używanych środków produkcji, takich jak opłaty za pośrednictwo, doradców prawnych, mierniczych, inżynierów itp., jak również wpis do rejestru gruntów (porównaj ESA 95 3.111). Uważane to jest za tworzenie nakładów brutto na środki trwałe (porównaj 2.132 i 2.133).

g) wyroby i usługi wytwarzane i zużywane w tej samej jednostce, w tym samym okresie odniesienia (z wyjątkiem tych ustalonych produktów porównaj 2.056, 2.103, 2.107). Te wyroby i usługi nie są uważane również za produkcję globalną;

h) dzierżawy, płacone za użytkowanie gruntów, wykazywane są w „Czynszach dzierżawnych" (porównaj 3.080);

i) opłaty za użytkowanie mieszkań; jest to własne spożycie ostateczne gospodarstw domowych) i nie jest wykazywane w EAA;

j) zużycie środków produkcji, które uważane jest za amortyzację środków trwałych (porównaj 3.099);

k) składki ubezpieczeniowe netto (porównaj 2.108g));

l) składki ubezpieczeniowe z tytułu szkód pracowniczych, zasiłków chorobowych i systemu ubezpieczeń od wypadków, są one dzielone między transakcje podziału i spożycie (rachunki gospodarstw domowych);

m) opłaty za wodę płacone wyłącznie jako podatek i niezwiązane z ilością zużytej wody;

n) zakup usług od urzędów publicznych na określonych warunkach (porównaj 3.048 e)).

3. **Wycena zużycia pośredniego**

2.110. Produkty wykorzystane na cele zużycia pośredniego powinny być wyceniane w cenach nabycia dla podobnych wyrobów i usług, zastosowanych w czasie ich wprowadzenia do procesu produkcyjnego.

2.111. W czasie zakupu, cena zakupu jest ceną aktualnie płaconą przez nabywcę za produkty. Zawiera ona podatki minus dotacje do produktów (ale wyłącza potrącane podatki jak VAT od produktów), zawiera opłaty transportowe, płacone oddzielnie przez nabywcę za dostawę w żądanym czasie i miejscu; z potrąceniem rabatów za zakup dużej ilości lub z racji rekordowych zakupów po standardowych cenach lub kosztach; z wyłączeniem odsetek lub opłat za usług, dodane przy umowach kredytowych; z wyłączeniem ekstra opłat poniesionych w wyniku nie zapłacenia w czasie, kiedy zakupy zostały dokonane (ESA 95, 3.06).

2.112. W rolnictwie, inaczej niż w innych gałęziach gospodarki, ważne są dotacje, odnoszące się do zużycia pośredniego. Ich celem jest obniżenie kosztów zużycia pośredniego Kiedy dotacje te są klasyfikowane jako dotacje do (nierolniczych) produktów, obniżają one wartość zużycia pośredniego, które jest rejestrowane w cenie nabycia (czy są one płacone dostawcom na cele zużycia pośredniego w rolnictwie, czy też producentom rolnym).

2.113. Jeżeli wyroby lub usługi przywiezione są bezpośrednio przez jednostki produkcyjne, ich cena nabycia powinna zawierać wszystkie opłaty celne przywozowe, niepotrącalny podatek VAT i kwoty wyrównań pieniężnych (przychodów lub płatności).

▼B

2.114. Zużycie pośrednie wyceniane jest z wyłączeniem potrącanego VAT. Potrącany VAT obliczany jest dla wszystkich zakupów dokonanych przez jednostki rolnicze, niezależnie od tego czy podlegają podatkowi VAT standardowemu czy też systemowi jednolitych stawek. Różnica między potrącanym VAT, który jednostki rolnicze objęte systemem jednolitych stawek mogły potrącić, jeżeli podlegają standardowemu systemowi VAT, a kompensata jednolitych stawek reprezentuje podatek VAT powyżej kompensaty lub poniżej kompensaty, który ujmowany jest odpowiednio jako inne dotacje dla produkcji lub inne podatki od produkcji (porównaj 3.041 i 3.042).

D. INWESTYCJE BRUTTO

(porównaj ESA 95, od 3.100 do 3.116)

2.115. Inwestycje brutto obejmują:

— środki trwałe brutto,

— zmiany w zasobach,

— nabycie minus rozdysponowanie aktywów o wyjątkowej wartości.

2.116. Ponieważ EAA są rachunkami obliczanymi w celu przedstawienia przepływów utworzonych przez jednostki w ich działalności produkcyjnej, tylko środki trwałe brutto i zmiany w zasobach są omówione poniżej.

2.117. Inwestycje brutto oznaczają zużycie środków trwałych brutto. Inwestycje netto otrzymywane są poprzez odjęcie zużycia środków trwałych od inwestycji brutto. Zużycie środków trwałych stanowi wartość amortyzacji trwałych środków produkcji jako wynik ich zniszczenia i zużycia w procesie produkcyjnym (porównaj 3.099).

1. **Środki trwałe brutto**

a) Definicja

2.118. Środki trwałe brutto (ang. GFCF) składają się z nabycia przez producentów krajowych środków trwałych minus ich sprzedaż w danym okresie plus ustalone podnoszenie walorów wartości nie produkowanych aktywów pochodzących z działalności produkcyjnej producentów lub jednostek instytucjonalnych. Środki trwałe są rzeczowymi aktywami lub wartościami niematerialnymi i prawnymi wytworzonymi jako produkcja globalna w procesie produkcyjnym, które same w sobie są wykorzystywane wielokrotnie lub ciągle w innych procesach produkcyjnych, przez więcej niż jeden rok (porównaj ESA 95, 3.102).

b) Znaczenie dla gospodarki krajowej jako całości

2.119. Środki trwałe brutto w gospodarce krajowej rozumiane są jako część produktu krajowego brutto wytworzonego w czasie roku odniesienia z zamiarem ich wykorzystania w okresie dłuższym niż jeden rok w procesie produkcyjnym jako środki produkcji (w odróżnieniu od spożycia w prywatnych lub społecznych gospodarstwach domowych, wywozu izmian w zasobach). Konsekwentnie, wyroby, które chociaż produkowane w przeszłości i dlatego włączone do produktu krajowego, zaliczane są do różnego wykorzystania w okresie odniesienia, ale nie są zaliczane do środków trwałych brutto w gospodarce krajowej. Zmiana w wykorzystaniu lub prawie własności nie oznacza, że wyroby te staną się częścią produktu krajowego po raz drugi i w żadnym razie nie zmienią ogólnej wielkości środków trwałych w gospodarce krajowej jako całości. Włączenie takich transakcji jest jednakże ważne w analizach jednorodnych gałęzi, rodzaju działalności czy sektora.

2.120. Jeżeli w wyniku zmiany prawa własności, następuje inne ich wykorzystanie (tj. nie jako środki trwałe), jest to zmniejszenie środków trwałych w gospodarce krajowej. Najpopularniejszym tego przykładem są używane pojazdy mechaniczne, które kupują gospodarstwa domowe od jednostek produkcyjnych, używane statki, które sprzedawane są innym krajom, a także środki produkcji, które złomowane są i zaliczane do użycia pośredniego. Ponieważ nowe wykorzystanie w tych przypadkach, tworzy część produktu krajowego (spożycie, wywóz lub inne wykorzystanie, zależne od rodzaju wyrobów wyprodukowanych z odpadów), środki trwałe brutto muszą być w wyniku tego obniżone. Jest tak, ponieważ ESA 95 stosuje koncepcję naby-

▼B

wania netto używanych środków produkcji, dla obliczania środków trwałych brutto: pozycja ta pozwala na obniżenie kapitału tj. wzięcie pod uwagę obniżenia wartości środków trwałych.

2.121. Możliwe jest, aby wartość netto nabywanych używanych wyrobów była wartością dodatnią, innymi słowy, aby zwiększała wartość środków produkcji w gospodarce jako całości. Tak, jak na przykład w przypadku, kiedy używane pojazdy, które zostały już wykazane jako spożycie w produkcie krajowym, zostały zakupione w celu wykorzystania ich jako środki produkcji. Jeżeli sprzedaż używanych środków inwestycyjnych przewyższyła zakupy, to zakupy netto są negatywne dla gospodarki krajowej, jako całości. Jeżeli jednak, nakłady brutto na środki trwałe są podzielone według gałęzi użytkowników, zakupy netto mogą być dodatnie dla niektórych gałęzi.

c) Kryterium przekazania prawa własności

2.122. Ustalenie środków trwałych brutto według sektorów lub gałęzi gospodarki, oparte jest na kryterium przekazania prawa własności (nabycie, rozdysponowanie), a nie kryterium wykorzystania wyrobów. Należy zaznaczyć, że środki trwałe, nabyte przez finansowy leasing (a nie te po prostu wynajmowane) uważane są za środki przyjmującego w leasing (jeżeli jest producentem), a nie oddającego w leasing, który otrzymuje finansowy ekwiwalent za zamierzone żądania (porównaj 2.109d) i załącznik II ESA 95 o różnicach między różnymi formami wynajmu trwałych wyrobów) ([1]).

2.123. Zastosowanie kryterium przekazania prawa własności zależy od podstawowego systemu statystycznego, na podstawie którego środki trwałe brutto są obliczane. Jeżeli są to dane od nabywców, nie powinno być teoretycznie trudności (oprócz praktycznych trudności rejestracji wszystkich inwestorów). Często jednak (i to jest szczególnie istotne w rolnictwie) są to informacje od producentów środków produkcji o ich produkcji globalnej lub sprzedaży, które są wykorzystywane jako podstawa do obliczeń. Oprócz tych przypadków, kiedy nie jest jasne czy produkt należy do środków produkcji czy nie, trudno jest ustalić aktualnego nabywcę, ponieważ rodzaj środka produkcji skłania raczej do określenia ich użytkownika. Dlatego w rolnictwie istnieje ryzyko, że środki produkcji będą liczone, chociaż nie będą nabywane przez gospodarstwa rolne, ale przez przedsiębiorstwa handlowe w celu ich wynajmu bez załogi operatorskiej.

d) Nabycie

2.124. Nabycie środków trwałych obejmuje nowe lub używane środki trwałe, które zostały nabyte (zakupione, nabyte w transakcjach barterowych, otrzymane jako rodzaj transferów kapitałowych w naturze lub nabyte jako finansowy leasing), środki trwałe wyprodukowane i przeznaczone na własny użytek, zasadnicze udoskonalenia w środkach trwałych i w rzeczowych aktywach nie produkowanych, przyrosty naturalne w aktywach rolnych (w stadzie podstawowym i plantacjach) oraz koszty związane z przeniesieniem prawa własności nie produkowanych aktywów (porównaj ESA 95. 3.103 a)).

2.125. Należy zapamiętać, że w celu zaliczenia do środków trwałych brutto, nabyte wyroby trwałe muszą mieć cenę jednostkową (lub ogólną wartość, jeżeli obejmują duże ilości) powyżej 500 EUR w cenach z 1995 roku (porównaj 2.090).

2.126. To samo stosuje się do zakupów lub produkcji na własny rachunek kompletu wyrobów trwałych dla pierwszego wyposażenia. Zasob butelek w browarach lub przedsiębiorstwach produkujących wino (z wyłączeniem butelek bezzwrotnych) tworzą na przykład masę wyrobów, która jest uważana za aktywa, chociaż wartość każdej butelki jest bez znaczenia. To samo dotyczy krzeseł, stołów, naczyń i sztućców w restauracjach i narzędzi w przedsiębiorstwach. Pierwsze wyposażenie w te wyroby stanowi tworzeanie kapitału trwałego, chociaż nie oblicza się zużycie środków trwałych w tych przypadkach, ponieważ zakłada się, że raz dokonane wyposażenie utrzymuje stale tę

([1]) Leasing różni się od prostego wynajmu tym, że ryzyko i korzyści z własności w leasingu przeniesione są faktycznie, ale nie prawnie z oddającego w leasing na biorącego w leasing (użytkownika środków). ESA bierze pod uwagę sytuację ekonomiczną leasingu, że oddający w leasing udziela biorącemu kredytu, który pozwala na późniejsze zakupienie trwałych wyrobów i stania się faktycznie ich właścicielem. Leasing jest w ten sposób traktowany jako specjalna forma finansowania inwestycji.

▼B

samą wartość w wyniku stałych zakupów w celu zastąpienia rzeczy, które stracono lub stały się nie użyteczne. Bieżące zakupy zastępcze traktowane są jakozużycie pośrednie. Zasada ta, chociaż w teorii jasna, jest czasami trudna do zastosowania w praktyce, ponieważ dane statystyczne o produkcji lub sprzedaży nie dają jasnego poglądu czy wyroby zostały zakupione dla pierwszego wyposażenia, czy też zastępują używane wyroby.

2.127. Wyroby i usługi włączone do używanych trwałych środków produkcji w celu ich udoskonalenia, przebudowy lub rekonstrukcji, przedłużają ich okres użytkowania lub zwiększają ich wydajność i są traktowane jako środki produkcji, do których są włączone. Praca ta jest uważana jako nabycie nowych środków trwałych. W zasadzie pozycja ta zawiera wszystkie wyroby i usługi włączone w trwałe środki produkcji, które przekraczają wielkość bieżących napraw i reperacji. Przez naprawy bieżące rozumie się wszystkie usługi, które w stosunku do normalnego okresu użytkowania środka trwałego muszą być wielokrotnie przeprowadzane w relatywnie krótkich odstępach w celu utrzymania ich w użytecznym stanie. Obejmuje to na przykład szybko zużywające się części środków produkcji, wewnętrzne i zewnętrzne malowanie itp.

2.128. Wielkość sum wydanych na utrzymanie nie może być kryterium dla określenia czy usługa tworzy aktywa, czy reprezentuje naprawy bieżące, ponieważ w przypadku wysokiej wartości środka produkcji, nawet usługi dla bieżących jego napraw mogą być bardzo kosztowne (porównaj 2.109.e)). Ściślej mówiąc, zaliczenie usługi dokonanej na używanych trwałych środkach produkcji, zarówno do „bieżących napraw" lub do kategorii nakładów brutto na środki trwałe, powinno być rozstrzygnięte poprzez odstęp czasu, który upłynie, zanim usługa będzie powtórzona. Na przykład wymiana części, które normalnie zużywają się podczas jednego roku, takich jak opony w ciężarówkach, zalicza się do napraw bieżących, podczas gdy wymianę silnika zalicza się do nakładów na środki trwałe nie dlatego, że wartość jest większa, ale ponieważ wymiany silnika nie dokonuje się corocznie, ale po kilku latach. Zaliczanie usług tego rodzaju do aktywów (tj. uważanie ich jako nakłady na środki trwałe, a nie jako bieżące naprawy), czyni możliwym podzielenie ich wartości jednolicie na cały okres użytkowania poprzez mechanizm zużycia środków trwałych.

2.129. SNA 93 precyzuje, że ulepszenia środków trwałych powinny być określone, albo przez wielkość tych zmian w charakterystyce środków trwałych – tj. przez poważne zmiany w ich rozmiarach, kształcie, osiągach, kubaturze lub w przewidywanym okresie użytkowania – lub przez fakt, że ulepszenia nie są tego rodzaju zmianami, które mają miejsce normalnie w innych środkach trwałych tego samego rodzaju, jako część zwykłych napraw lub programów reperacji (porównaj SNA 93, 10.49).

e) Rozdysponowanie

2.130. Rozdysponowanie środków trwałych obejmuje sprzedaż, rozbiórkę, złomowanie lub niszczenie środków trwałych przez ich właściciela, oddanie ich w barter lub jako rodzaj transferów kapitałowych (porównaj ESA 95, 3.103 b) i 3.104). Takie rozdysponowanie powinno zwykle prowadzić do zmiany prawa własności i mieć bezpośredni cel ekonomiczny (dlatego środki trwałe, które są rozbierane, złomowane lub niszczone przez ich właściciela w celu nie oddania ich do dalszego ekonomicznego wykorzystania nie są włączone do tego rozdysponowania), (porównaj SNA 93, 10.35 i 10.39). Jednakże pewne rozdysponowania mogą mieć miejsce wewnątrz tej samej jednostki instytucjonalnej, tak jak w przypadku zwierząt zabitych przez rolnika i zużytych przez jego rodzinę.

f) Wycena środków trwałych brutto

2.131. Środki trwałe brutto wyceniane są w cenie nabywcy (z włączeniem kosztów przekazania prawa własności, ich zainstalowania i innych opłat przekazania) lub kiedy są produkowane na własny rachunek, wyceniane są w cenach podstawowych podobnych środków trwałych (cena podstawowa może być otrzymana z sumy poniesionych kosztów). Rozdysponowanie powinno być rejestrowane w cenie sprzedaży, która powinna odpowiadać cenie nabywcy minus koszty poniesione na przekazanie prawa własności aktywów, ich zainstalowania i inne opłaty za transfer (porównaj 2.130).

▼B

g) Koszty przekazania prawa własności

2.132. Koszty przekazania prawa własności tworzą środki trwałe brutto, przez nabycie, nawet jeżeli niektóre z tych kosztów płacone są przez sprzedawcę. Obejmują one wydatki, poniesione w celu objęcia w posiadanie aktywów (zainstalowanie, opłaty za transport itp.), opłaty i prowizje pośredników (doradców prawnych, ekspertów itp.) i podatki płacone za usługi pośrednie, występujące w przekazaniu prawa własności aktywów.

2.133. Środki trwałe brutto u nabywcy zawierają wartość nabytych wyrobów (z wyłączeniem kosztów przekazania) plus cały koszt przekazania dotyczący nabycia. Odwrotnie, u sprzedawcy, środki trwałe brutto zawierają tylko wartość sprzedanych wyrobów (z wyłączeniem kosztów przekazania) ([1]). W przypadku nieprodukowanych aktywów (takich jak grunty lub opatentowane aktywa, takie jak prawa produkcji), niewłączonych do środków trwałych brutto, koszty te muszą być oddzielone od nabycia/rozdysponowania tych aktywów i ujęte w innej pozycji środków trwałych brutto nabywcy.

h) Środki trwałe brutto i zmiany wartości aktywów

2.134. Bilans, który dostarcza szczegółowego wykazu wartości posiadanych aktywów i zobowiązań, dostarcza informacji o różnych składnikach zmian w wartości aktywów. Jak zdefiniowano w bilansie (ESA 95, 7.08), zmiany w wartości aktywów, między końcem i początkiem okresu obrachunkowego, mogą być opisane następująco:

Wartość aktywów na koniec okresu

– Wartość aktywów na początek okresu = środki trwałe brutto
  – Amortyzacja środków trwałych
  + Inne zmiany wolumenu
  + Nominalne zyski (straty netto)

2.135. Nominalne zyski (straty netto) z tytułu posiadania majątku dotyczą zysków (strat netto) z tytułu posiadania majątku, nagromadzonych podczas rozważanego okresu i są wynikiem zmian w cenie tych aktywów, których ekonomiczna i fizyczna (jakościowa i ilościowa) charakterystyka została niezmieniona podczas okresu, którego dotyczą. Zmiany te są ujmowane w rachunku przeszacowań.

2.136. Innymi zmianami w wolumenie aktywów są przepływy, które umożliwiają rejestrację odkryć, pogarszania się lub wyczerpania naturalnych aktywów, jak również konsekwencje nadzwyczajnych przypadków, które mogą zmienić korzyści pochodzące z tych aktywów. W odniesieniu do aktywów, które rodzajem działalności należą do działalności rolnej zmiany w wolumenie aktywów mogą być zaliczone do trzech głównych kategorii:

— strat nadzwyczajnych lub strat spowodowanych katastrofami (trzęsienia ziemi, wojny, susze, epidemie itp.),

— różnic między przewidzianą amortyzacją aktywów (mierzoną zużyciem środków trwałych) i amortyzacją aktualnie ustaloną (spowodowaną nieprzewidzianym starzeniem się, uszkodzenie, zepsuciem i przypadkowymi wypadkami prowadzącymi do wyższej amortyzacji niż przewidziano),

— zmian w klasyfikacji lub strukturze środków trwałych: np. zmian celu ekonomicznego wykorzystania gruntu rolnego, bydła mlecznego, skierowanego na produkcję mięsa (porównaj 2.149, przypis 1) lub budynków rolniczych, które zostały zamienione na budynki prywatne lub do innego wykorzystania gospodarczego.

2.137. Środki trwałe brutto i amortyzacja środków trwałych (porównaj 3.098 do 3.106) nie są zatem jedynymi elementami, które należy wziąć pod uwagę, kiedy analizujemy zmianę w wartości aktywów.

([1]) Jako bezpośrednia konsekwencja tej metody, koszty związane z obrotem inwentarzem żywym, będącym środkiem trwałym, między jednostkami, powinny być rejestrowane jako środki trwałe brutto nabywcy.

▼B

i) Elementy środków trwałych brutto

2.138. ESA 95 rozróżnia cztery rodzaje elementów, które powinny być rejestrowane jako środki trwałe brutto (ESA 95, 3.105):

— nabycie minus rozdysponowanie nowych lub używanych rzeczowych środków trwałych (mieszkań, innych budynków i budowli, maszyn i urządzeń, stada podstawowego i zasadzeń wieloletnich),

— nabycie minus rozdysponowanie nowych lub używanych wartości niematerialnych i prawnych (nakłady na poszukiwanie złóż, oprogramowanie komputerowe, dzieła artystyczne i inne prace),

— główne ulepszenia w rzeczowych nie produkowanych aktywach, włączając grunty,

— koszty związane z przekazaniem prawa własności nie produkowanych aktywów, takich jak grunty i opatentowane aktywa.

2.139. Dla EAA rozróżnia się pięć typów elementów środków trwałych brutto:

— plantacje,

— stado podstawowe,

— rzeczowe środki trwałe i wartości niematerialne i prawne produkowane:

  — maszyny i inne środki trwałe,

  — sprzęt transportowy,

  — budynki rolnicze (nie mieszkalne),

  — inne budowle z wyjątkiem ulepszania gruntów (inne budynki i budowle itp.),

  — inne (oprogramowanie komputerowe itp.),

— ulepszanie gruntów,

— koszty związane z przekazaniem prawa własności nie produkowanych aktywów, takich jak grunty i prawa produkcji.

2.140. Środki trwałe brutto w hodowlanych aktywach dotyczą dwóch typów aktywów (plantacji i zwierząt), które są wykorzystywane wielokrotnie i nieprzerwanie dla produkcji takich produktów, jak owoce, kauczuk, mleko itp.: drzewa owocowe, winorośl, chmiel, sadzonki miękkich owoców i szparagi. Drzewka na Boże Narodzenie (które tylko raz dają produkt finalny), nie stanowią środków trwałych, tak jak zboża i warzywa nimi nie są. Do zwierząt, które są środkami trwałymi zalicza się, na przykład, zwierzęta hodowlane, bydło mleczne, owce hodowane na wełnę i zwierzęta do połowów (zwierzęta rzeźne, łączenie z drobiem, nie są środkami trwałymi).

j) Plantacje

2.141. ESA 95 (porównaj 3.103) definiuje środki trwałe brutto w plantacjach jako wartość nabycia minus rozdysponowanie drzew, które osiągnęły dojrzałość (drzewa owocujące), plus naturalny przyrost plantacji (drzew, które nie osiągnęły dorosłości), aż do osiągnięcia dorosłości (tj. tworzenie produktu) podczas okresu obrachunkowego, do którego się odnoszą.

2.142. Definicja środków trwałych brutto odpowiada:

— wydatkom na nowe plantacje (nowe lub odnawiane) w czasie okresu obrachunkowego, z włączeniem kwot wydanych na utrzymanie młodych plantacji w okresie obrachunkowym (przez pierwsze trzy lata),

— przyrostom wartości samej w sobieplantacji, aż do ich wieku dojrzałego,

— kosztom związanym z przekazaniem prawa własności, między jednostkami rolniczymi, zasadzeń wieloletnich i drzew, które osiągnęły dojrzałość.

▼B

2.143. Dwa pierwsze składniki środków trwałych brutto w zakresie plantacji reprezentują rolniczą produkcję globalną na własny rachunek w środkach trwałych brutto.

2.144. Rozdysponowanie plantacji (liczone jako ujemne środki trwałe brutto) może przybrać dwie formy: mogą być sprzedażą plantacji innej jednostce (rolniczej). W tym przypadku tylko koszty związane z przekazaniem prawa własności wchodzą do EAA. Inną możliwością dla plantacji, jest wycięcie przed zakończeniem ich normalnego okresu uprawy. W tym przypadku, jednakże zgodnie z ogólną definicją rozdysponowania, ścięte plantacje muszą mieć bezpośrednie, ekonomiczne wykorzystanie. Inaczej mówiąc, rachunek wejścia wymaga formy wykorzystania wyrobów i usług (takich jak sprzedaż przedsiębiorstwom specjalizującym się w sprzedaży drewna ([1])). W tym drugim przypadku, rozdysponowanie plantacji liczone jest jako ujemne środki trwałe brutto, reprezentujące mniejszą ich wielkość.

2.145. W konsekwencji, w większości przypadków, (tj. oprócz drugiego przypadku podanego w sekcji 2.144) wartość karczowania nie musi być potrącana z wartości zainwestowanej w plantacje. Nakłady przeznaczone na odnowienie istniejących plantacji powinny być traktowane jako inwestycje, a nie jako zwykłe koszty utrzymania.

2.146. Sposób ujęcia karczowania plantacji powinien być analizowany w relacji do obliczania amortyzacji środków trwałych. Stosownie do ESA 95, amortyzacja środków trwałych, w przypadku plantacji, odpowiada amortyzacji, kiedy one osiągną dorosłość. Karczowanie ([2]) plantacji powinno więc być interpretowane następująco:

— karczowanie dokonywane w końcu normalnego okresu uprawy plantacji odpowiada wycofaniu ich ze środków trwałych. Karczowanie to jest stale brane pod uwagę w zmianach wartości plantacji, w czasie ich okresu produktywności poprzez amortyzację środków trwałych,

— „wyjątkowe" karczowanie jest to karczowanie dokonane przed końcem normalnego okresu uprawy plantacji z różnych powodów (ekonomicznych, strategicznych itp.). Powinno być interpretowane jako różnica między rzeczywistą (faktyczną) amortyzacją i normalną amortyzacją mierzoną poprzez zużycie środków trwałych. Ta nadwyżka wartości amortyzacji, powinna być ujęta w rachunku „innych zmian w wolumenie aktywów" (w rachunkach akumulacji), który nie jest włączony w system rachunków EAA.

2.147. Zmiany wartości plantacji w okresie obrachunkowym, składają się więc z czterech, następujących składników (porównaj 2.134):

— środków trwałych brutto, które odpowiadają różnicy między nabyciem i rozdysponowaniem w czasie okresu obrachunkowego, tak jak zdefiniowano w sekcjach 2.141 do 2.145,

— zużycia środków trwałych, które jest mierzone amortyzacją plantacji, tak jak podano w sekcji 2.146,

— innych zmian w „wolumenie" uwzględniających rezultaty nieprzewidzianych zdarzeń w plantacjach (takich jak wyjątkowe karczowania), które są ujmowane w rachunku „innych zmian wolumenu aktywów" (porównaj definicje w sekcjach 2.136 i 2.146),

— zysków (strat netto) z tytułu posiadania majątku, które mierzą zmiany w wartości, stosownie do zmian ceny, podczas okresu obrachunkowego i które są ujmowane w rachunku przeszacowań w ESA 95 w rachunkach akumulacji (porównaj definicje w sekcji 2.135).

2.148. Inwestycje w hodowlanych roślinnych aktywach, tj. plantacje, ujęte są albo jako sprzedaż przedsiębiorstw specjalizujących się w pracy rolniczej wykonywanej na umowy zlecenia (z przygotowaniem gleby, dostarczeniem maszyn, sadzonek, pracy itp.) albo jako produkcja globalna wytworzonych na własne potrzeby trwałych środków produkcji (porównaj 1.75).

([1]) W tym przypadku działalność ścinania plantacji i sprzedaży drewna zaliczana jest do działalności leśnej.

([2]) Należy podkreślić, że koszty usługi karczowania, które mogą być księgowane przez spółkę karczującą, stanowią zużycie pośrednie tych usług.

▼B

W przypadku produkcji globalnej na własne potrzeby, powinny być ujęte następujące pozycje:

a) w obliczaniu wartości produkcji globalnej: produkcja trwałych środków produkcji na własne potrzeby w plantacjach, albo wartość podobnych plantacji wycenianych w cenie podstawowej, jak i proporcjonalna część kosztów produkcji poniesionych w tym okresie albo wartość materiałów zużytych (włączając produkty szkółkarstwa) i usługi świadczone w tym okresie;

b) przy obliczaniu zużycia pośredniego wartość wykorzystanych różnych wyrobów zużycia pośredniego (z włączeniem sadzonek szkółkarskich);

c) w środkach trwałych brutto, w pozycji „plantacja", wartość otrzymaną przez zsumowanie wielkości produkcji trwałych środków produkcji na własne potrzeby, która dotyczy plantacji (tj. zapisy wspomniane w sekcjach a) oraz produkcji globalnej plantacji jednostek wyspecjalizowanych w takiej pracy na umowę zlecenie.

k) Stado podstawowe

2.149. Środki trwałe brutto dla stada podstawowego odpowiadają następującym elementom:

— rocznemu przyrostowi stada (dopóki nie osiągnie dorosłości),

— nabycie stada podstawowego (przywóz) minus rozdysponowanie (ubój ([1]) i wywóz),

— kosztom związanym z przekazaniem prawa własności, poniesionym w obrocie między jednostkami rolniczymi ([2]).

2.150. Zgodnie z ESA 95, środki trwałe brutto dla stada podstawowego mierzone są jako różnica między nabyciem tego stada (przyrost naturalny i przywóz) w ciągu roku włączając to, które pochodzi z własnej produkcji a rozdysponowaniem stada (na ubój ([3]), wywóz lub inne finalne cele), do różnicy tej dodaje się koszty przekazania prawa własności ([4]). Środki trwałe brutto dla inwentarza żywego występują w ciągu jego całego życia. NA początku, środki trwałe brutto mierzone są głównie naturalnym rozwojem zwierzęcia, a kiedy osiągnie wiek dorosły rodzajem jego wykorzystania (sprzedaż na ubój lub wywóz). Przywóz, wywóz i koszty towarzyszące przekazaniu prawa własności są składnikami środków trwałych brutto dla inwentarza żywego mogącymi występować przez całe użyteczne życie zwierząt. Przyrost naturalny stada podstawowego (ale nie środki trwałe brutto jako całość) stanowi produkcję rolniczą na własne potrzeby środków trwałych w zakresie stada podstawowego.

2.151. Jak pokazano w sekcji 2.134, mierzenie środków trwałych brutto dla stada podstawowego tworzy tylko jeden element zmian w wartości aktywów. De facto środki trwałe brutto dla stada podstawowego mogą być mierzone jedynie przez zmiany w ilości stada, wycenianego poprzez średnią cenę w roku kalendarzowym dla każdej kategorii stada (tj. metodą ilościową), jeśli spełnione są trzy warunki:

— nie ma nominalnych zysków (strat netto) z tytułu posiadania majątku (tj. regularny trend cen i liczby populacji stada podstawowego),

---

([1]) Traktowanie sprzedaży stada na ubój (tj. przez rzeźnie lub rolników, z włączeniem całej sprzedaży do jednostek nierolniczych dla gospodarczego wykorzystania, innego niż ubój), jako rozdysponowania środków trwałych, upraszcza procedury liczenia dla rejestracji rozdysponowania środków trwałych, których gospodarcze wykorzystanie zmieniło się. Stado podstawowe faktycznie zmieniło się w zapasy przez rejestrację przepływu, nazwanego „inne zmiany wolumenu" (porównaj 2.136), wchodzącego do rachunku „innych zmian w wolumenie aktywów". Są one sprzedane tylko w formie zapasów, sprzedaż ich tworzy wycofanie z zapasów, a nie rozdysponowanie aktywów.

([2]) O ile sprzedaż i zakup, zdarzyły się w tym samym okresie obrachunkowym. W przeciwnym razie rozdysponowanie (dla okresu, w którym sprzedaż występuje) i nabycie (dla okresu, w którym zakup wystąpił) są liczone.

([3]) Z włączeniem uboju dla własnego spożycia lub płatności w naturze.

([4]) Obrót stadem podstawowym hodowlanym między rolnikami nie jest ujęty w tym rachunku. Tak jest również w przypadku gdy handel jest dokonywany przez pośredników (jeżeli zakup i sprzedaż są w tym samym okresie). Jednakże koszty przekazania własności (usługi agentów, marża handlowa, koszty transportu itp.) muszą być włączone środków trwałych brutto dla stada podstawowego.

▼B

— nie ma „innych zmian w wolumenie” (tj. nie ma strat w wyniku naturalnych nieszczęść oraz nie ma zmian w klasyfikacji itp.),

— nie ma amortyzacji środków trwałych (tj. nie ma przewidzianej amortyzacji dla produkcyjnego inwentarza żywego).

Inna metoda obliczeń (metoda bezpośrednia) polega na mierzeniu przepływów wejść i wyjść dla każdej kategorii inwentarza żywego, przy odpowiadnich cenach: poza nabyciem i rozdysponowaniem metoda ta musi wziąć pod uwagę wejścia (szczególnie urodzeń) i wycofania z gospodarstwa.

2.152. Zatem nie można stosować, jako powszechnej zasady mierzenia środków trwałych brutto dla stada podstawowego poprzez różnicę między wartością stada podstawowego na koniec i początek okresu obrachunkowego. Zasada obliczania środki trwałe brutto dla stada podstawowego zależy bezpośrednio od metody przyjętej dla rejestracji i mierzenia trzech elementów zmian w wartości stada podstawowego (innych niż środki trwałe brutto), a szczególnie zużycia elementów środków trwałych.

2.153. Teoretycznie powinno się obliczać zużycie środków trwałych dla stada podstawowego ([1]). W rzeczywistości zużycie środków trwałych dla stada podstawowego odpowiada obliczaniu przewidywanych ubytków w produktywności stada podstawowego w czasie wykorzystywania go do celów produkcyjnych. Redukcja ta z kolei odzwierciedlona jest w uaktualnionej wartości przyszłego dochodu z tych zwierząt. Jednakże mając na uwadze praktyczne trudności w oszacowaniu zużycia środków trwałych (definicja obliczanych parametrów jest bardzo złożona (porównaj 3.105 i 3.106), nie powinno się obliczać amortyzacji środków trwałych dla stada produkcyjnego.

2.154. Środki trwałe brutto dla stada produkcyjnego mogą być mierzone różnymi metodami. Przy użyciu metody ciągłej inwentaryzacji każdy element środków trwałych brutto, zdefiniowany w sekcji 2.149 (przyrost naturalny, przywóz, sprzedaż na ubój i wywóz, koszty związane z przekazaniem prawa własności) może być wyceniany bardzo dokładnie. Pomimo tego, metoda ta wymaga dużej ilości danych (takich jak ceny stada produkcyjnego w ciągu jego użytecznego życia). To samo jest istotne w metodzie opartej na cyklu produkcyjnym stada. W związku z tym należy przyjąć prostsze metody, nawet jeżeli będą mniej dokładne.

2.155. Polecana metoda posługuje się podejściem obliczania pośredniego ([2]). Jest ona oparta na obliczaniu zmian w populacji stada podstawowego i na następujących dwóch założeniach,

— ceny stada są stałe i zwykle przewidywalne tak, że przeciętna roczna cena może być użyta dla wyceny ilości, kiedy wyłączy się z niej zyski/straty z tytułu posiadania majątku,

— mogą być obliczone wyjątkowe straty (w ilościach i cenach).

2.156. Obliczanie środków trwałych brutto wykonywane jest poprzez zsumowanie następujących elementów:

Środki trwałe brutto	=	[zmiana w liczbie stada, między końcem i początkiem okresu obrachunkowego, wycenionego według średniorocznej ceny P]
	+	Odliczenia inwentarza żywego wycofanego ze stada podstawowego
	+	Inne straty w stadzie
	+	Koszty związane z przekazaniem prawa własności.

2.157. Określenie „wycofanie ze stada” odnosi się do różnicy pomiędzy wartością inwentarza żywego wycenionego jako zwierzęta produkcyjne (co może być nazwane ceną „kapitału”) a wartością tego samego inwentarza żywego wycenionego jako zwierzęta przeznaczone na ubój (tj. w cenie sprzedaży w rzeźniach) w momencie jego wycofania ze stada produkcyjnego.

([1]) SNA (6 185) inaczej niż ESA (6.03) uważa, że zużycie środków trwałych powinna być liczona dla stada produkcyjnego.

([2]) Mogą być wykorzystane inne metody prowadzące do równoznacznych wyników.

▼B

2.158. Określenie „Inne straty w stadzie produkcyjnym” obejmuje dwa typy strat:

— wyjątkowe straty w stadzie produkcyjnym, które stało się dorosłe,

— straty w wartości stada pozostającego w produkcji aż do końca ich życia (naturalnej śmierci).

2.159. Wartość strat rejestrowanych w obliczeniach środków trwałych brutto odpowiada różnicy między wartością stada w cenach obowiązujących na początek okresu a wartością jego rozdysponowania. To rozdysponowanie wyceniane jest w cenach sprzedaży zwierząt, które są ubijane (np. w celu sprzedaży lub spożycia) lub mogą mieć wartość zero, jeżeli nie są wykorzystywane gospodarczo (tj. jeżeli są niszczone itp.).

2.160. Określenie „inne straty stada produkcyjnego” i „odliczenie inwentarza żywego, wycofanego ze stada podstawowego” odpowiada przepływom, które są ujęte w rachunku „innych zmian wolumenu aktywów” liczonych w bilansie. Zapewniają one powiązanie między różnymi składnikami zmian wartości aktywów a środkami trwałymi brutto i zapewniają zgodność z ESA 95. Ich zignorowanie skutkowałoby niedoszacowaniem rzeczywistego poziomu środków trwałych brutto w stadzie.

2.161. Obliczanie produkcji na własne potrzeby w stadzie podstawowym, która odpowiada naturalnemu przyrostowi stada jest wyprowadzane z definicji środków trwałych brutto dla stada podstawowego, opisanego w sekcji 2.149 i zastosowanego do kategorii zwierząt, które jeszcze nie osiągnęły w pełni dorosłości:

Produkcja na własne potrzeby = środki trwałe brutto + rozdysponowanie (ubój wywóz) – nabycie (przywóz) ([1]) – (koszty przekazania prawa własności).

l) Rzeczowe środki trwałe i wartości niematerialne i prawne (inne niż plantacje i stado podstawowe):

2.162. Rzeczowe środki trwałe i wartości niematerialne i prawne, inne niż zasadzenia wieloletnie i stado podstawowe, obejmują następujące elementy:

— maszyny i inne środki produkcji,

— środki transportu,

— budynki rolnicze (nie mieszkalne),

— inne (oprogramowania komputerowe itp.).

2.163. Środki trwałe brutto odpowiadają nabyciom tych aktywów (nowe aktywa produkowane lub przywózowane podczas okresu obrachunkowego, lub aktywa używane) minus ich przekazanie do innych jednostek (rolniczego lub innego rodzaju działalności). Należy przypomnieć, że jeżeli ta transakcja dotyczy dwóch jednostek rolniczego rodzaju działalności podczas tego samego okresu obrachunkowego, to te dwa przepływy kasują się na wzajem i tylko koszty związane z przekazaniem prawa własności zaliczane są do odpowiednich pozycji środków trwałych.

2.164. W przypadku budowli lub środków produkcji (przeznaczonych na sprzedaż), których produkcja ciągnie się przez kilka okresów obrachunkowych, należy zwrócić uwagę, że wartość prac przeprowadzonych w czasie ich produkcji zaliczana jest do zmian zasobów producenta jako produkcja niezakończona. Wyroby te (ruchome czy nieruchome) nie są zaliczane do środków trwałych brutto dopóki prawa własności nie zostaną przekazane. Jeżeli jednak jest to produkcja na własne potrzeby, to prace te zaliczane są do środków trwałych brutto podczas całego procesu ich produkcji (porównaj 2.025).

2.165. Aktywa, których ekonomiczne wykorzystanie zmienia się bez zmian w prawie własności (np. kiedy budynek rolniczy wykorzystywany jest do działalności innej niż rolnicza), nie są liczone jako rozdyspono-

([1]) To potrącenie odpowiada teoretycznemu przypadkowi, kiedy przywóz stada podstawowego uważany jest za nakłady brutto na środki trwałe. W praktyce wszystkie zwierzęta importowane, przez działalność rolniczą, traktowane są, jako negatywna sprzedaż (porównaj 2 205).

▼B

wanie aktywów. Zmiany te rejestrowane są w rachunku „inne zmiany wolumenu aktywów".

m) Ulepszanie gleby

2.166. Podstawowe ulepszenia w nieprodukowanych aktywach dotyczą przeważnie ulepszenia gleby (lepszej jakości gleby i wyższej z niej wydajności przez nawodnienie, osuszanie i zapobieganie powodziom itp.) i powinny być traktowane podobnie jak inne środki trwałe brutto. Ponieważ nabycie gruntów i ich pozbywanie się nie jest uważane za środki trwałe brutto (są nieprodukowanymi aktywami) dlatego inwestycje dotyczące ulepszania gleby spisywane są oddzielnie, jako specjalna pozycja środków trwałych brutto.

2.167. Inwestowanie to dotyczy wydatków na ulepszanie gleby i jej przygotowanie dla innych celów produkcyjnych, z wyjątkiem wydatków na jej bieżące utrzymanie (porównaj 2.127 do 2.129). Wydatki te muszą być ponoszone przez właścicieli lub w wyniku tych wydatków, muszą stać się ich własnością. Dotyczy to szczególnie wydatków na prace związane z infrastrukturą, takie jak: oczyszczanie, niwelacja, osuszanie, nawadnianie i umacnianie (porównaj ESA 95, 3.106 i SNA 93, od 10.51 do 10.54).

n) Koszty związane z przekazaniem prawa własności nieprodukowanych aktywów

2.168. Koszty związane z przekazaniem prawa własności nieprodukowanych aktywów odnoszą się do nabycia gruntów i nieprodukowanych wartości niematerialnych i prawnych (takich jak: opatentowane aktywa, prawa produkcji itp.) przez jednostki rolnicze. Te nabycia nieprodukowanych aktywów nie są rejestrowane jako środki trwałe brutto (ale w innej części rachunku kapitałowego, ponieważ są nieprodukowanymi aktywami) i tylko koszty związane z przekazaniem prawa własności rejestrowane są jako środki trwałe brutto (dla nabywców, a nie dla sprzedawców).

o) Wyroby i usługi wyłączone ze środków trwałych brutto

2.169. Następujące wyroby i usługi nie są włączone do środków trwałych brutto:

a) małe narzędzia, ubrania robocze, części zamienne i sprzęt o małej wartości (mniej niż 500 EUR w cenach z 1995 roku), nawet jeśli wyroby te mają normalny okres użytkowania powyżej jednego roku (porównaj jednak 2.125 i 2.126), ponieważ są one wymieniane regularnie i potwierdzając praktykę rachunkowości jednostek, uważane są za zużycie pośrednie (porównaj 2.105 i 2.106);

b) ciągłe naprawy i reperacje (porównaj od 2.127 do 2.129) zaliczane są do zużycia pośredniego;

c) usługi badań naukowych, reklamy, badania rynku itp. Zakupy tych usług zaliczane są do zużycia pośredniego (porównaj 2.108d));

d) trwałe wyroby (nabyte przez gospodarstwa domowe) służące zaspakajaniu ich potrzeb; ponieważ wyroby te nie są wykorzystywane w celach produkcji, traktowane są jakospożycie ostateczne;

e) zwierzęta, które służą jako zasoby: tucz zwierzęcy przeznaczony do uboju, łączenie z drobiem;

f) zyski i straty z tytułu posiadania środków trwałych (ujęte w rachunku przeszacowań, porównaj 2.135).

g) straty środków trwałych z powodu nieszczęśliwych przypadków (choroby bydła itp.) oraz klęsk żywiołowych (powodzie, burze, itp). (porównaj 2.045 i 2.136).

2.170. Wartość trwałych środków produkcji wykorzystywanych równocześnie dla celów zawodowych i prywatnych (np. pojazdów mechanicznych) ujmowana jest stosownie do dwóch rodzajów ich wykorzystania; częściowo jako środki trwałe brutto i częściowo jakospożycie ostateczne.

2. **Zmiany zasobów**

a) Definicja zasobów i zmiany zasobów

2.171. Zasoby obejmują wszystkie wyroby, które nie są częścią środków trwałych i są trzymane przez jednostki produkcyjne w danym

▼B

momencie. Rozróżnia się dwa typy zasobów: zasoby nakładów i zasoby produkcji globalnej:

— Zasoby nakładów obejmują surowce i dostawy, które będą wykorzystywane w późniejszym okresie jako nakłady pośrednie w procesach produkcyjnych. Zwykle zużycie tych produktów obliczane jest przez obniżenie zakupów (lub innych form nabycia) wraz ze zmianą zasobów w trakcie okresu odniesienia (porównaj 2.021).

— Zasoby produkcji globalnej reprezentują zasoby wyrobów gotowych i produkcji niezakończonej producenta. Są one brane pod uwagę przy obliczaniu produkcji globalnej. Produkcja globalna zasobów obejmuje:

  — wyroby gotowe w rodzaju działalności: są to wyroby, których producent nie ma zamiaru poddawać dalszemu przetwarzaniu przed wykorzystaniem ich dla celów gospodarczych. W przypadku rolnictwa obejmują one: produkty roślinne, oliwę z oliwek, moszcz winny, produkty zwierzęce i inne nierolnicze wyroby produkowane w ramach nierozdzielnych drugorzędnych działalności,

  — produkcja niezakończona: jest to produkcja, która nie jest całkowicie zakończona. Dla EAA obejmuje ona: wino, stado do uboju, wszystkie kurczaki i inny drób (z wyłączeniem drobiu hodowlanego) i inne zwierzęta, z wyjątkiem tych, które uważane są za środki trwałe. Należy podkreślić, że rosnące uprawy polowe (porównaj 2.012) nie są uważane za produkcję niezakończoną zasobów w rocznych rachunkach gospodarczych.

2.172. Nie ujmowanie rosnących upraw w produkcji niezakończonej w europejskim rolnictwie, tłumaczone jest faktem, że ogromna większość upraw ma cykl produkcji krótszy niż okres obrachunkowy. Uważa się, że liczenie ich wczasie zbiorów pozwala na ich zgodność z kosztami produkcji w prowadzonych analizach dochodów z działalności (porównaj 2.012). Kiedy zbiór, przygotowanie gleby i siew są prowadzone w różnych okresach obrachunkowych, rachunek dla okresu, w którym wystąpiły koszty, pokazuje rachunkową stratę, a ten, w którym wystąpiły zbiory rachunkowy zysk. Ta metoda liczenia może jednak być zaakceptowana, jeżeli warunki pozostają takie same z roku na rok i założona jest przybliżona równowaga z tym, że wydatki są wyrównane przez dochody ze sprzedaży poprzedniego zbioru. Tylko w przypadku poważnych zmian w produkcji lub w przypadku bardzo słabych zbiorów, to zrównoważenie nie występuje. Przy zaistnieniu takich warunków zapisanie produkcji globalnej jako produkcji niedokończonej może być wskazane (zobacz również 2.013)

2.173. Należy podkreślić, że usługi nie wchodzą do zasobów z wyjątkiem tych, zawartych w wartości zakupionych wyrobów, które weszły do zasobów.

2.174. Zgodnie z ESA 95, zmiany zasobów mierzone są przez potrącenie od wartości zasobów na wejściu, wartości zasobów wycofanych i strat okresowych wyrobów w zasobach.

b) Czas rejestracji i wycena zmian w zasobach

2.175. Wyrób wchodzący do zasobów powinien być wyceniany z datą wejścia, a wycofywany z zasobów w cenie obowiązującej, kiedy jest usuwany z zasobów. Czas rejestracji (i wyceny) wejścia do zasobów i wyjścia z zasobów powinien być zgodny z innymi transakcjami, dotyczącymi produktów (produkcją globalną i zużycie pośrednie).

2.176. Ceną podstawową jest cena wykorzystywana do wyceny zmian zasobów (wejścia, wyjścia lub strat wyrobów gotowych i produkcji niezakończonej). W odniesieniu do wejść produkcji niezakończonej zastosowana cena powinna być oszacowana przez zastosowanie ułamka całkowitych kosztów produkcji poniesionych z końcem okresu do ceny podstawowej podobnego produktu gotowego. Zamiennie, wartość wejścia produkcji niedokończonej może być oszacowana poprzez wartość kosztu produkcji podniesioną o marże za oczekiwaną nadwyżkę operacyjną lub (szacowany) dochód mieszany (porównaj ESA 95, 3.51 i 3.52).

▼B

2.177. Metodą zalecaną w ESA 95 dla rejestracji wejść i wyjść z zasobów jest metoda stałej inwentaryzacji. Jednakże rozwiązanie to nie jest ogólnie stosowane w związku z trudnością uzyskania informacji o wejściach i wyjściach. Jako próbę dostosowania do metody ciągłej inwentaryzacji ESA 95 zaleca metodę „ilościową", która polega na mierzeniu zmian w zasobach jako różnicy wartości zasobów przy otwarciu i zamknięciu okresu obrachunkowego, wycenianych w średnich cenach obliczonych dla okresu, którego dotyczą. Jednakże metoda ta stosowana jest tylko wtedy, gdy ceny pozostają stabilne w rozważanym okresie lub jeżeli ceny i ilości zasobów wzrastają lub obniżają się stałym tempie w okresie obrachunkowym.

2.178. Ta „metoda ilościowa" nie może być stosowana do produkcji roślinnej z powodu zmienności cen i ilości w wyniku procesu produkcji i struktury podaży i popytu. Problem ten, który jest specyficzny dla rolnictwa, jest rozpoznany przez ESA 95 (porównaj 3.124. c)).

2.179. Powinno się wziąć pod uwagę, że zmiany w zasobach jak zdefiniowano w 2.174, są tylko jednym ze składników zmian w wartości zasobów między początkiem i końcem okresu obrachunkowego. Faktycznie istnieje podstawowe równanie rachunkowe, które łączy liczby otwierające i zamykające dotyczące aktywów w zasobach:

wartość zasobów na koniec okresu obrachunkowego w cenach stosowanych na koniec okresu obrachunkowego

– wartość zasobów na początek w cenach stosowanych na początek okresu obrachunkowego =

zmiany zasobów (wejście – wycofania – straty bieżące)

\+ nominalne zyski (straty netto) z tytułu posiadania majątku

\+ inne zmiany wolumenu

2.180. Te nominalne zyski i straty z tytułu posiadania majątku oraz inne zmiany wolumenu [1] nie powinny być włączone do mierzenia produkcji globalnej, ale do rachunku innych zmian w aktywach (odpowiednio w rachunku przeszacowań i w rachunku „innych zmian wolumenu aktywów").

2.181. Zasadnicza trudność w wycenie zmian zasobów w EAA dotyczy produktów roślinnych. Te produkty rolnicze są faktycznie produktami sezonowymi, które wchodzą do zasobów tylko po zbiorach i których wycofywanie rozciągnięte jest na kilka miesięcy po zbiorach i często przechodzi na następny rok obliczeniowy. Ich ceny mogą także być przedmiotem częstych zmian, z okresu na okres lub nawet podczas tego samego okresu.

c) Zmiany zasobów inwentarza żywego i produktów zwierzęcych

2.182. Przy wycenie zmiany inwentarza żywego nie jest ważne czy zwierzęta były hodowane od urodzenia w kraju, czy zostały przywiezione kiedy były młode i potem hodowane i tuczone w kraju. Gdy zwierzęta przywiezione są przyjęte przez gospodarstwo, które kontynuuje ich hodowlę na terytorium narodowym, zwierzęta są „unarodowione" w konsekwencji zasymilowane w krajowej produkcji.

2.183. Przy oszacowaniu zmian w stadzie (na koniec okresu obrachunkowego) musi być dokonane zróżnicowanie między stadem ujmowanym w zasobach i ujmowanym w środkach trwałych (porównaj 2.140 i 2.202). Cena podstawowa dla pierwszej kategorii zwierząt powinna brać pod uwagę sumę kosztów produkcji w czasie życia przeciętnego zwierzęcia w różnych klasach inwentarza żywego, łączenie z rokiem odniesienia plus marża za szacowaną nadwyżkę operacyjną lub szacowany dochód mieszany (porównaj 2.176). Jeżeli zwierzę było przywiezione na terytorium narodowe przed tym okresem, cena zakupu w czasie przywozu może być uważana za reprezentująca sumę kosztów produkcji aż do tej daty.

[1] Inne zmiany wolumenu są ogólnie rozumiane jako zapasy wyrobów zniszczonych w wyniku nadzwyczajnych przypadków (takich jak naturalne katastrofy). Straty bieżące włączone są do wycofań z zapasów.

▼B

2.184. Z powodu zazwyczaj regularnych zmian w cenach zwierząt, możliwa jest ocena zmian zasobów inwentarza żywego przez prostą przybliżoną metodę, która wyłącza nominalne zyski (straty netto) z tytułu posiadania majątku. Polega ona na pomnożeniu, dla każdej kategorii zwierząt, zmiany w ilości populacji między końcem i początkiem roku obrachunkowego przez przeciętną cenę obserwowaną w całym okresie odniesienia.

d) Zmiany w zasobach produktów sezonowych

2.185. Produkty sezonowe (porównaj 2.178 i 2.181) są produktami, dla których metoda ilościowa nie stanowi dobrego przybliżenia metody stałej inwentaryzacji ze względu na nieregularne zmiany cen i ilości. Zastosowanie metody ilościowej może prowadzić do włączenia nominalnych zysków lub strat z tytułu posiadania majątku w pomiar zmian zasobów. Pewnym rozwiązaniem mogłoby być mierzenie zmian zasobów w okresach krótszych niż okres odniesienia (na przykład co każdy kwartał) — w podokresach, które miałyby bardziej wyrównane trendy cenowe i ilościowe. Niemniej jednak, tego typu metoda jest często trudna do zastosowania z powodu braku podstawowych danych.

2.186. Inną metodą oszacowania zasobów produktów sezonowych jest badanie trendu cen wyrobów stanowiących zasob. Cena wyrobu może się zmienić w czasie magazynowania przynajmniej z trzech powodów (SNA 93, 6 105):

— jego fizyczna jakość może się z czasem poprawić lub pogorszyć,

— mogą wystąpić czynniki sezonowe mające wpływ na jego podaż lub popyt, które powodują regularne i przewidywalne zmiany ich cen w trakcie roku; nawet jeżeli ich fizyczna jakość może się poza tym nie zmienić,

— mogą wystąpić czynniki takie jak ogólna inflacja lub inne ogólne czynniki, które mogą prowadzić do zmiany ceny, nawet jeśli fizyczne lub ekonomiczne cechy nie zmienią się w tym czasie.

2.187. Różnica między ceną po której produkty wchodzą do zasobów i ceną po której są wycofane w dwóch pierwszych przypadkach powinna odzwierciedlać wartość dodatkowej produkcji globalnej wytworzonej w czasie magazynowania (SNA 93, 6 106), ponieważ produkty wycofane z magazynu kilka miesięcy po zbiorach są inne w ekonomicznym sensie od tych, które zostały zmagazynowane. Ten typ wzrostu wartości produktów nie powinien być liczony jako nominalne zyski z tytułu posiadania majątku (SNA 93, 12.70).

2.188. Na podstawie rożnych składników zmian w wartości zasobów i czynników decydujących o zmianach w cenach produktów zaliczonych do zasobów oraz wobec trudności z pełnym wykluczeniem ujęcia zysków lub strat z tytułu posiadania majątku z wyceny produkcji globalnej produktów sezonowych. polecane są dwie metody. Różnią się one interpretacją działalności magazynowej i czasem rejestracji zmian wartości wyrobów będących wynikiem ich pozostawania w zasobach. Pierwsza metoda stanowi metodę polecaną do zastosowania wyceny produkcji globalnej i zmian zasobów sezonowych produktów rolniczych. Druga metoda może być wykorzystywana w bardziej szczegółowych przypadkach (głównie dla produktów, których ceny są trudne do przewidzenia).

2.189. Metoda referencyjna polega na ustaleniu zmian zasobów jako różnicy między wartością produkcji globalnej za rok a wartością sprzedaży (i innego wykorzystania) za ten sam rok ([1]). Oparta jest na założeniu, że nie ma zasobów pozostających na koniec roku gospodarczego (koniec pierwszej połowy następnego roku kalendarzowego). Wymaga to bezpośredniego oszacowania całej zebranej produkcji w czasie roku n, wykorzystując przeciętne ceny ważone dla roku gospodarczego (n/n +1) i odjęcia od tej wartości, wartości całej sprzedaży (i innego wykorzystania) dokonanej w ciągu roku kalendarzowego n zgodnego

([1]) Wykorzystanie dokonane jest na podziale produkcji globalnej na sprzedaż (i inne wykorzystanie) i zmianę zapasów.

▼B

z rokiem zbioru ([1]) w cenach stosowanych w czasie sprzedaży (lub innego wykorzystania).

2.190. Metoda referencyjna traktuje działalność magazynowania jako czynnik podnoszenia cen wyrobów w czasie magazynowania. W ten sposób rozróżnia działalność magazynowania i jej wpływ na ceny produktów. Wzrost wartości w wyniku pozostawania w magazynie jest „oczekiwany", ponieważ jest umieszczony w roku produkcji n (tj. roku gospodarczym, nawet jeżeli sprzedaż rozciąga się na dwa lata kalendarzowe) czyni to możliwym przewidywanie trendu cen bez dużych wątpliwości ponieważ są one wynikiem dość regularnych przewidywanych zmian (porównaj 2.186).

2.191. Zastosowanie tej metody umożliwi zredukowanie do minimum włączenia zysków lub strat z tytułu posiadania majątku w pomiarze produkcji globalnej. Metoda ta zapewnia zgodność między obliczaniem produkcji globalnej w wartości i ilości i unika rejestracji produkcji globalnej na bazie produkcji niezakończonej (wymagającej danych o poziomie zasobów na początek i koniec roku kalendarzowego z odpowiadającymi im cenami). Ułatwia także opracowywanie rachunków w cenach stałych.

2.192. Druga metoda polecana jest dla szczególnych przypadków produktów, których ceny są trudne do przewidzenia (takich jak owoce, warzywa, ziemniaki, oliwa z oliwek) i których magazynowanie w gospodarstwach rolnych osiąga znaczący gospodarczo poziom. Metoda ta jest mniej ścisła niż metoda referencyjna, jeśli chodzi o wyłączenie zysków lub strat z tytułu posiadania majątku z mierzenia produkcji globalnej, dotyczy ona działalności magazynowej, która jest przedłużeniem w czasie procesu produkcyjnego. Włączenie wzrostu cen magazynowanych wyrobów jest opóźnione i umieszczone w roku, w którym magazynowanie miało miejsce.

2.193. Przy wykorzystywaniu tej drugiej metody, produkcja globalna sezonowa obliczana jest bezpośrednio z sum sprzedaży, innego wykorzystania i zmian zasobów. Zmiany zasobów obliczane są przez wycenę zasobów na koniec i początek okresu obrachunkowego na podstawie ich cen bieżących.

2.194. Należy podkreślić, że te dwie metody różnią się w sposobie mierzenia zmian zasobów, ale nie różnią się w rejestracji sprzedaży (która jest wyceniana w cenach podstawowych stosowanych przy wycofywaniu z zasobów, pozwalając w ten sposób na zagwarantowanie zgodności między przepływami w gałęziach odbiorców).

e) Zmiany w zasobach wina (z winogron produkowanych przez te same gospodarstwa rolne)

2.195. Wino jest produktem, który zwykle magazynowany jest przez kilka lat w celu starzenia się i dojrzewania. W czasie magazynowania zmienia się jego jakość. Działalność magazynowania w gospodarstwie może być uważana za przedłużenie procesu produkcji wina, ponieważ wino opuszczające magazyn jest inne od wina, które do niego weszło. Wino magazynowane powinno być dlatego traktowane jako produkcja niezakończona i wzrost wartości, który jest ustalony, powinien być uważany za wzrost wartości produkcji globalnej, która jest mierzona nieprzerwanie przez ten czas.

2.196. Zmiana wartości wina może wynikać z trzech czynników: ze zmiany jego jakości, zmian w strukturze podaży i popytu (tj. relacji cen między młodym i wiekowym winem), i z ogólnego wzrostu cen. Kiedy zmiana wartości wina odpowiada dwóm pierwszym czynnikom, powinna być włączona do mierzenia wartości produkcji globalnej, a wzrost cen wina spowodowany ogólnym wzrostem cen nie powinien być odzwierciedlony w wartości produkcji globalnej, ale traktowany jako zysk z tytułu posiadania majątku (rejestrowany w rachunku przeszacowań).

2.197. Rejestracja wzrostu wartości wina w wartości produkcji globalnej powinna być dokonywana w ciągu całego procesu jego dojrzewania. Jednakże może oznaczać to konieczność posiadania dużej ilości dostępnych danych o strukturze wina magazynowanego opartych na

([1]) Podobny wynik można otrzymać przez rejestrację sprzedaży półrocza bazowego i obliczenie produkcji globalnej roku obrachunkowego n przez dodanie razem sprzedaży drugiego półrocza roku n i tego z pierwszej połowy roku n+1.

▼B

roku ich produkcji, jakości i terenów produkcji, jak również o wzroście ich indywidualnych cen. Ponieważ dane te nie są ogólnie dostępne w krajach członkowskich, wykorzystywane są dwie praktyczne metody dla EAA, które pozwalają na obliczenie przybliżonego wzrostu wartości wina odpowiadającego jego dojrzewaniu. Chociaż nie tak dokładne z punktu widzenia koncepcji, tym niemniej te dwie metody okazały się być możliwe do przyjęcia w aktualnej sytuacji zważywszy na dostępność danych. Wybór przez każdy kraj członkowski będzie zależał od struktury działalności uprawy winogron i systemu statystycznego w tym kraju.

2.198. Przewidywanie wzrostu wartości wina w wyniku dojrzewania: wstępną metodą jest wycena wejścia wina do zasobów, które będą dojrzewały u producentów, wykorzystując ceny sprzedaży win, które już były poddane procesowi dojrzewania jakie stosowano w drugiej połowie roku. Oczekiwany wzrost wartości przewidywany jest w produkcji roku gospodarczego. Wzrost ten jest tylko częściowy, ponieważ wina te nie są wyceniane w ich faktycznych cenach sprzedaży, ale w cenach innego wina tego samego typu lecz starszego. Różnica między ich faktyczną ceną sprzedaży i tą stosowaną do oszacowania wejścia do zasobów nie jest liczona w wartości produkcji globalnej, ponieważ jest ona interpretowana jako zysk z tytułu posiadania majątku (różnica ta zawiera efekt inflacji). Wobec tego, że nie robi się rozróżnienia zależnie od roku gospodarczego dla magazynowanego czy sprzedanego wina przyjmuje się, że jakość sprzedawanego wina odpowiada warunkom jego wieku.

2.199. Opóźnienia w uwzględnieniu dojrzewania wina: Istnieje możliwość oszacowania wejścia do zasobów w cenach „niedojrzałego" wina w czasie zbierania i nie rejestrowania powiększenia w produkcji niezakończonej wina (tj. wzrostu w cenie zależnego od starzenia, niezależnie od wpływu ogólnych zmian w cenie wina) zanim dojrzałe wino jest sprzedane. Ponieważ sprzedaż wyceniana jest w średnich cenach rocznych, wzrost wartości między rokiem gospodarczym a rokiem sprzedaży rejestrowany jest w produkcji globalnej roku sprzedaży (dlatego też nie jest podzielony w czasie). Metoda ta wymaga więcej danych o strukturze zasobów wina, ponieważ zakłada, że podział zasobów (i usuwanie z zasobu) jest znany dla każdego roku gospodarczego. Niemniej jednak, może ona dostarczyć bardziej dokładnego sposobu liczenia sprzedaży i magazynowania różnych roczników wina.

2.200. Żadna z tych dwóch praktycznych metod nie pozwala na rozprowadzenie wzrostu wartości wina z dojrzewania w danym okresie: jedna rejestruje z wyprzedzeniem, druga z opóźnieniem. Wady te mogą być uważane za relatywnie mało ważne. W obu przypadkach zakłada się, że istnieje pewna stabilność w trakcie produkcji „dojrzałego" wina. Pierwsza metoda wydaje się być bardziej wskazana, kiedy przeciętny okres dojrzewania (starzenia się) jest krótki.

3. **Rejestracja inwentarza żywego jako „środków trwałych brutto" lub „zmiany zasobów"**

2.201. Jak wspomniano w 2.140 i 2.151, zmiany w liczbie inwentarza żywego (dla celów statystyki rolniczej) wprowadzane są jako środki trwałe brutto lub jakio zmiany zasobów zależnie od typu zwierząt.

a) Definicja

2.202. Środki trwałe brutto inwentarza żywego dotyczą zwierząt, tj. środków trwałych wykorzystywanych wielokrotnie i ciągle w procesie produkcji. Są one hodowane dla celów produkcji globalnej, którą regularnie dostarczają, a obejmują na przykład: inwentarz żywy hodowlany, mleczny, zwierzęta pociągowe, owce i różne inne zwierzęta hodowlane dla ich wełny. Dla odróżnienia zwierzęta służące jako zasoby, są zwierzętami produkowanymi w bieżącym lub w poprzednim okresie, które są trzymane z zamiarem sprzedaży lub wykorzystania dla innych celów produkcyjnych w późniejszym okresie. Zalicza się tu zwierzęta hodowane dla ich mięsa, takie jak zwierzęta na rzeź i drób.

b) Rejestracja przywozu zwierząt

1. Zwierzęta identyfikowane jako środki trwałe:

2.203. Jeżeli w czasie przywozu zwierzęta będą mogły być jasno zidentyfikowane jako środki trwałe, będą one rejestrowane wyłącznie jako

▼B

środki trwałe brutto (porównaj 2.149 i 2.150). Oczywiście tylko zwierzęta zakupione na działalność rolniczą rejestrowane są jako środki trwałe brutto rolnictwa i dlatego nie są, na przykład, rejestrowane konie wierzchowe na prywatne potrzeby lub zwierzęta nabyte do innych celów.

2. Zwierzęta identyfikowane jako zasoby:

2.204. Dla odróżnienia, jeżeli w czasie przywozu zwierzęta mogą być jasno zidentyfikowane jako zasoby (np. zwierzęta na ubój), ich przywóz będzie uważany za wejście do zasobów jako produkcja niezakończona i dlatego odjęta od sprzedaży (negatywna sprzedaż) w obliczeniach produkcji globalnej (porównaj 2.069).

3. Sposób do zastosowania:

2.205. Często trudno jest na podstawie dostępnych źródeł danych dokonać słusznego rozróżnienia między tymi dwiema różnymi kategoriami zwierząt. Z tego względu, wartość wszystkich przywiezionych zwierząt (zwierząt klasyfikowanych jako środki trwałe lub zasoby, ale z wyjątkiem tych, które są przeznaczone na natychmiastowy ubój) powinna być potrącona ze sprzedaży w obliczeniach produkcji globalnej. Kiedykolwiek przeniesione do stada produkcyjgonego (tj. środków trwałych), będą rejestrowane jako środki produkcji wyprodukowane na własne potrzeby w czasie okresu odniesienia, kiedy przekazanie ma miejsce (jak dla zwierząt, które są produkowane i hodowane w kraju i które są przeniesione do stada produkcyjnego) (porównaj 2.069 i 2.070).

2.206. Należy zaznaczyć, że zwierzęta przywiezione w celu natychmiastowego uboju rejestrowane są jako przywóz krajowych rzeźni i nie są rejestrowane w EAA, ponieważ te ostatnie są ograniczone do przedstawiania produkcji globalnej narodowego rolnictwa.

c) Rejestracja obrotu inwentarzem żywym między jednostkami rolniczymi

2.207. Zwierzęta sklasyfikowane jako środki trwałe: obrót tymi zwierzętami rejestrowany jest w środkach trwałych brutto jako nabycie i rozdysponowanie środków trwałych (usługi związane z przekazaniem prawa własności rejestrowane są w cenie zakupu). Kiedy sprzedaż i zakup zdarzają się w tym samym okresie obrachunkowym przepływy te kompensują się i tylko usługi związane z przekazaniem prawa własności uważane są za środki trwałe brutto (porównaj 2.068).

2.208. Zwierzęta klasyfikowane jako zasoby: ich sprzedaż i zakupy rejestrowane są tylko, jeżeli występują w dwóch różnych okresach obrachunkowych. Usługi związane z tym obrotem, które są włączone do ceny zakupu, powinny być potrącone z całej produkcji globalnej, jeżeli obrót miał miejsce w tym samym okresie obrachunkowym (porównaj 2.067).

2.209. Z powodu specjalnego traktowania obrotu inwentarzem żywym między jednostkami rolniczymi oraz przywozu, nie ma zużycia pośredniego dla „Inwentarza żywego i produktów zwierzęcych".

d) Zwierzęta pozostałe

2.210. Hodowla koni wyścigowych, koni wierzchowych, psów, kotów, ptaków do klatek, zwierząt w ZOO i cyrku, byków do walki byków włączona jest do działalności rolniczej, czy jest ona dla celów hodowlanych, produkcji mięsa, rekreacji, czy też dla sportu (porównaj 1.78). Wykorzystanie tych zwierząt dla działalności usługowych włączone jest do działalności rolniczej tylko wtedy, kiedy działalność ta dokonywana jest przez jednostki rolnicze jako nierozdzielna działalność drugorzędna. Hodowla zwierząt nierolniczych przez jednostki dla których działalność rolnicza reprezentuje jedynie działalność wypoczynkową nie jest brana pod uwagę jako część EAA (porównaj 1.24).

2.211. Takie zwierzęta mogą być sprzedane do:

— gospodarstw domowych; w takich przypadkach późniejsze operacje dotyczące tych zwierząt nie dotyczą EAA,

— innych gałęzi, na przykład: psy stróżujące, zwierzęta cyrkowe, konie wyścigowe, które tworzą część środków trwałych brutto w gałęziach je zakupujących.

▼B

III. **TRANSAKCJE PODZIAŁU I INNE PRZEPŁYWY**

A. DEFINICJA

3.001. Transakcje podziału to transakcje:

— które dzielą wartość dodaną wytworzoną w produkcji pomiędzy siłę roboczą, kapitał i instytucje rządowe i samorządowe,

— które obejmują podział dochodów i bogactwa.

3.002. ESA 95 rozróżnia transfery bieżące i transfery kapitałowe, przy czym te ostatnie reprezentują raczej ponowny podział oszczędności lub bogactwa, niż przychodu.

3.003. Zważywszy że EAA są rachunkami dla działalności, jedynie pewne transakcje podziału będą opisane w tym rozdziale. Najważniejsze są te zarejestrowane w rachunkach podziału dochodu pierwotnego, szczególnie generowanie rachunku tworzenia dochodu i rachunku dochodu przedsiębiorcy (porównaj sekwencję rachunków w EAA od 1.38 do 1.48). W przypadku rachunku tworzenia dochodu te transakcje podziału odnoszą się do innych podatków nakładanych na produkcję, innych dotacji do produkcji i koszty wynagrodzenia pracowników. Jeśli chodzi o rachunek dochodu przedsiębiorcy, odpowiadają one pewnym rodzajom dochodów z tytułu własności (szczególnie dzierżawa gruntów, odsetki i dochód z tytułu własności przypisywany właścicielom polis ubezpieczeniowych). Na rachunku księguje się także transakcje podziału odpowiadające pomocy dla inwestycji i innym transferom kapitałowym na rachunku kapitałowym.

3.004. Nie zawierają niektórych transakcji podziału mających związek z pewnymi dochodami z tytułu własności (głównie dywidend i innych dochodów rozdzielanych przez korporacje), podatków bieżących od dochodu i bogactwa, etc. Rejestrując te transakcje jest tylko statystycznie wykonalne i znaczące, jeśli wzięte są pod uwagę grupowania jednostek instytucjonalnych, tj. sektorów i podsektorów (porównaj 1.06).

B. ZASADY OGÓLNE

1. **Okres odniesienia**

3.005. Okresem odniesienia dla EAA jest rok kalendarzowy.

2. **Jednostki**

3.006. Wartości powinny być wyrażane w milionach jednostek waluty krajowej.

3. **Czas rejestrowania transakcji podziału**

3.007. Zgodnie z wyjaśnieniami w punkcie 2.008, ESA 95 rejestruje transakcje podziału na bazie memoriałowej, tj. w czasie gdy wartość ekonomiczna, kwota należna lub roszczenie jest tworzone, transferowane, anulowane lub przestaje istnieć, ale nie w momencie kiedy płatność faktycznie jest dokonywana. Ta zasada rejestrowania (oparta na prawach i zobowiązaniach) stosuje się do wszystkich przepływów, niezależnie czy są to przepływy pieniężne czy też mają miejsce pomiędzy jednostkami lub wewnątrz jednej jednostki. Jednakże pewne wyjątki mogą być usprawiedliwione z przyczyn praktycznych.

3.008. Czas rejestrowania różnych typów transakcji podziału jest następujący:

a) Koszty związane z zatrudnieniem pracowników

3.009. Wynagrodzenia i płace brutto oraz faktyczne składki socjalne (na rachunek pracowników) są rejestrowane podczas okresu, w którym praca była wykonana, chociaż premie i inne wyjątkowe wypłaty są rejestrowane w czasie gdy stają się należne. (porównaj ESA 95, 4.12).

b) Podatki od produkcji i dotacje do produkcji

3.010. Podatki dotyczące produkcji są rejestrowane w czasie działalności, kiedy działalności, transakcje i inne wydarzenia powodujące zobowiązania podatkowe mają miejsce (porównaj ESA 95, 4.26). Podobnie, dotacje do produkcji są rejestrowane w czasie, kiedy odnoszące się do nich transakcje lub inne wydarzenia (produkcja, sprzedaż, przywóz itp.) mają miejsce (porównaj ESA 95, 4.39).

▼B

c) Przychód z tytułu własności

3.011. Odsetki są rejestrowane w trakcie tego okresu obrachunkowego, w którym są należne, niezależnie od tego czy płatność faktycznie miała miejsce (porównaj ESA 95, 4.50 i następne). Dokonuje się tego w sposób ciągły dla kapitału, o którym mowa. Dzierżawy są także rejestrowane dla okresu, w którym są należne, (porównaj ESA 95, 4.75).

d) Transfery kapitału

3.012. Transfery kapitałowe (dotacje inwestycyjne lub inne transfery) są rejestrowane w czasie kiedy płatność jest należna (lub w przypadku transferów zapłaty w naturze, kiedy prawo własności aktywów jest przenoszone lub kiedy anulowany jest dług) (porównaj ESA 95, 4.166).

4. **Ogólne uwagi dotyczące wartości dodanej**

3.013. Wartość dodana jest pozycją bilansującą na rachunku produkcji. Jest to różnica pomiędzy wartością produkcji globalnej a wartością zużycia pośredniego (niezależnie od używanego pojęcia produkcji globalnej, ponieważ zużycie pośrednie zmienia się odpowiednio). Jest to kluczowa pozycja w mierzeniu wydajności gospodarki lub rodzaju działalności. Może być rejestrowana na podstawie brutto (wartość dodana brutto) lub na podstawie netto (wartość dodana netto), to jest przed lub po odjęciu amortyzacji środków trwałych. Wartość dodana netto jest jedynym środkiem przy generowaniu rachunku tworzenia dochodów. W zgodności z metodą wyceny produkcji globalnej (cena podstawowa) i zużycia pośredniego (ceny nabywcy) wartość dodana netto jest mierzona dla cen podstawowych.

3.014. Przez odjęcie innych podatków od produkcji od wartości dodanej po cenach podstawowych i dodanie innych dotacji na produkcję otrzymuje się wartość dodaną po kosztach czynnika produkcji. Wartość dodana netto po kosztach czynnika produkcji stanowi dochód czynników produkcji.

C. KOSZTY WYNAGRODZEŃ PRACOWNIKÓW

(porównaj ESA 95, od 4.02 do 4.13)

3.015. Koszty wynagrodzeń pracowników zostały zdefiniowane jako całkowite wynagrodzenie, w gotówce/w naturze, płacone przez pracodawcę pracownikowi, w zamian za pracę wykonaną przez tego ostatniego w trakcie okresu obrachunkowego (porównaj ESA 95, 4.02). Zawierają one:

— wynagrodzenia i płace brutto (w gotówce/w naturze),

— składki na ubezpieczenie społeczne pracodawcy (rzeczywiste i przypisywane)

3.016. Wynagrodzenia i płace brutto w gotówce składają się z następujących elementów:

a) bezpośrednie, podstawowe wynagrodzenia i płace (płacone w regularnych odstępach);

b) zwiększone stawki za godziny nadliczbowe, pracę w nocy i podczas weekendu, pracę w szczególnie trudnych warunkach itp.;

c) koszty utrzymania i dodatki na mieszkanie;

d) dodatkowe premie z okazji Świąt Bożego Narodzenia, Nowego Roku, wakacji, czy premie uznaniowe oraz dodatki związane z awansem;

e) dodatki na przejazd do i z miejsca pracy ([1]);

f) wynagrodzenie za nieprzepracowane dni, płatny urlop;

g) prowizje, napiwki, wpłaty z tytułu frekwencji;

h) inne dodatki lub okolicznościowe wypłaty, powiązane z ogólnymi wynikami firmy, jako część systemu udziału w zyskach;

([1]) Ta kategoria nie może zawierać wpłat dokonywanych głównie w interesie pracodawcy. Takie wpłaty są częścią zużycia pośredniego (porównaj 2.108 e)).

▼B

i) wpłaty dokonywane przez pracodawców przyczyniające się do tworzenia aktywów pracowniczych;

j) jednorazowa wypłata dla pracowników, którzy opuszczają przedsiębiorstwo, tyle, że wypłaty te nie są dokonywane zgodnie z umowami zbiorowymi;

k) dodatki mieszkaniowe wypłacane w gotówce pracownikom przez ich pracodawców.

3.017. Należy podkreślić, że dane, które mają być wprowadzone to wynagrodzenia i płace brutto zawierające podatki od wynagrodzeń i płac i każde wyższe stawki tych podatków oraz składki na ubezpieczenie społeczne. W przypadkach, gdzie wynagrodzenia i płace netto są płacone pracownikom przez ich pracodawców, powinny być zwiększone o wartość tych pozycji.

3.018. Wynagrodzenia i płace brutto wypłacane w naturze obejmują dobra i usługi udostępniane przez pracodawców ich pracownikom bezpłatnie lub po cenach obniżonych, w celu wykorzystania ich przez pracowników i ich rodziny jak i kiedy zechcą celem zaspokojenia ich potrzeb. Niekoniecznie widoczne są one w procesie produkcji. Ich wartość to wartość korzyści, które reprezentują: wartość dóbr, jeśli są dostarczane nieodpłatnie lub różnica pomiędzy tą ostatnią wartością a wpłatami pracowników, jeśli są one dokonywane po obniżonych cenach. Te pozycje, które są znacząco ważne w EAA, obejmują następujące elementy:

a) produkty rolne udostępnione pracownikom bezpłatnie lub po obniżonych cenach w drodze wynagrodzenia ([1]);

b) usługi zakwaterowania tworzone na potrzeby własne i dostarczane pracownikom bezpłatnie lub po obniżonych cenach ([2]);

c) dobra i usługi nabywane przez pracodawców, pod warunkiem że te zakupy podpadają pod definicję płacy w naturze (to jest kiedy one nie stanowią zużycia pośredniego). W szczególności przewóz pracowników pomiędzy ich miejscem zatrudnienia a zamieszkania jest częścią zapłaty w naturze, chyba że podróże mają miejsce w ramach czasu pracodawcy. Ta kategoria zawiera nabyte usługi zakwaterowania i żłobków dla dzieci itp. (porównaj ESA 95, 4.05).

3.019. Wynagrodzenia i płace wypłacane w naturze powinny być oszacowane na podstawie ceny podstawowej lub ceny nabywcy (w zależności od tego czy pozycje są produkowane przez jednostkę czy zakupione na zewnątrz).

3.020. Wynagrodzenia i płace brutto przeciwnie nie zawierają wydatków z korzyścią dla pracodawcy i które ponoszone są w interesie przedsiębiorstwa. Pozycje o których mowa to *inter alia*: dodatki dotyczące lub mające na celu zwrot wydatków na podróże, rozłąkę lub przeprowadzkę, ponoszone przez pracowników w trakcie pełnienia obowiązków wydatki na rozrywkę ponoszone przez pracowników w imieniu przedsiębiorstwa i wydatki na urządzenie socjalne w miejscu pracy (na przykład sport i urządzenia rekreacyjne). Podobnie wypłaty w gotówce, dokonywane na rzecz pracowników przez pracodawców, na zakup narzędzi lub specjalnej odzieży (wliczając w to sumy, które pracownicy na mocy umowy są zobligowani do poświęcania na takie cele), nie są częścią wynagrodzenia i płac brutto zawartych w tej kategorii. Wszystkie te pozycje są rejestrowane w zużyciu pośrednim pracodawców (porównaj ESA 95, 4.07).

3.021. Składki na ubezpieczenie społeczne pracodawcy zawierają wartość składek na ubezpieczenie społeczne płaconych przez pracodawców, w celu zapewnienia ochrony socjalnej pracowników na mocy przepisów (z wyjątkiem składek na ubezpieczenie społeczne pracowników potrącanego u źródła z wynagrodzeń i płac brutto (porównaj 3.017). Składki te mogą być faktyczne lub przypisane.

([1]) Produkty rolne dostarczane pracownikom stanowią produkcję globalną gałęzi rolniczej.

([2]) Usługi zakwaterowania są traktowane jako rozdzielna nierolnicza działalność i pojawiają się jedynie jako wynagrodzenie dla pracowników i w postaci potrącenia z nadwyżki operacyjnej działalności rolniczej. Gdyby stanowiły nierozdzielną nierolniczą działalność, mogłyby być zarejestrowane jako składnik produkcji i postać wynagrodzenia dla pracowników.

▼B

3.022. Faktyczne składki na ubezpieczenie społeczne reprezentują płatności dokonywane przez pracodawców wliczając w to składki przewidziane ustawą na mocy umowy i dobrowolne dokonywane celem ubezpieczenia od ryzyka i sytuacji losowych. Te składki na ubezpieczenie społeczne są wypłacane ubezpieczycielom (zakładom ubezpieczeń społecznych lub prywatnym ubezpieczycielom). Pomimo tego, że są wypłacane bezpośrednio ubezpieczycielom, są traktowane jako część składowa wynagrodzeń dla pracowników, jako że uznaje się, że ci ostatni otrzymują składki i wówczas wpłacają je do firm ubezpieczeniowych.

3.023. Przypisane składki na ubezpieczenie społeczne reprezentują sobą odpowiednik nieskapitalizowanych świadczeń społecznych, wypłacanych bezpośrednio przez pracodawców pracownikom lub byłym pracownikom bez angażowania firmy ubezpieczającej lub niezależnego funduszu emerytalnego ([1]) (porównaj ESA 95, 4.10). Składki te są rejestrowane w trakcie okresu, w którym praca jest wykonywana (jeśli są odpowiednikiem obowiązkowych świadczeń społecznych) lub kiedy świadczenia są dostarczane (jeśli są odpowiednikiem dobrowolnych świadczeń społecznych).

3.024. Należy podkreślić, że w EAA jeśli jednostki produkcyjne są pojedynczymi przedsiębiorstwami, wynagrodzenie dla pracowników nie zawiera wynagrodzenia za pracę wykonywaną w gospodarstwie przez jego właściciela lub nie opłacanych członków jego rodziny; osoby te dzielą między sobą mieszany dochód, który jest bilansem tworzenia rachunku dochodowego dla indywidualnych przedsiębiorstw. Jeśli jednakże jednostki produkcyjne są częścią korporacji (porównaj 5.09 i 5.10), wszystkie wynagrodzenia muszą być rejestrowane jako wynagrodzenia dla pracowników.

D. PODATKI Z TYTUŁU PRODUKCJI I PRZYWOZU

(porównaj ESA 95, od 4.14 do 4.29)

3.025. Podatki nakładane na produkcję i przywóz są obowiązkowymi, bezzwrotnymi opłatami w gotówce lub w naturze, nakładanymi przez administracją rządową lub instytucje Unii Europejskiej i dotyczącymi produkcji i przywozu dóbr i usług, zatrudnienia siły roboczej, prawa własności lub prawa użytkowania gruntu, budynków lub innych aktywów używanych w produkcji. Podatki te są płacone bez względu na to, czy zyski występują czy nie (porównaj ESA 95, 4.14).

3.026. Podatki z tytułu produkcji dzielą się na:

— podatki nakładane na produkty:

  — podatki typu VAT,

  — podatki i opłaty celne z tytułu przywozu inne niż podatek VAT i

  — podatki nakładane na produkty, inne niż podatek VAT i podatki od przywozu

— pozostałe podatki nakładane na produkcję.

1. **Podatki nakładane na produkty**

3.027. Podatki nakładane na produkty to podatki płacone od wyprodukowanej jednostki lub wyrobów i usług będących przedmiotem obrotu handlowego. Mogą być ekwiwalentem kwoty pieniężnej określanej od jednostki wyrobu lub usługi lub obliczonej ad valorem jako stały procent ceny jednostkowej lub wartości wyrobu lub usługi (porównaj ESA 95, 4.16).

3.028. Podatki typu VAT to podatki nakładane na dobra i usługi pobierane etapami przez przedsiębiorstwa, a ostatecznie obciążany nimi w pełni

([1]) Opowiadają one w szczególności wynagrodzeniom i płacom, które pracodawcy nadal wypłacają swoim pracownikom na zasadzie warunkowej w wypadku choroby, macierzyństwa, wypadków w miejscu pracy, kalectwa czy zwolnień, o ile te kwoty mogą być oddzielnie identyfikowane.

▼B

jest końcowy nabywca. Zawierają one podatek VAT i inne potrącane podatki, stosowane według podobnych zasad dotyczących podatku VAT ([1]).

3.029. Podatki i opłaty celne z tytułu przywozu wyłączając podatek VAT, obejmują obowiązkowe opłaty pobierane przez administrację rządową lub przez instytucje Unii Europejskiej z tytułu przywózowanych wyrobów (z wyłączeniem podatku VAT), w celu włączenia ich do wolnego obiegu w obszarze gospodarczym oraz z tytułu usług świadczonych jednostkom krajowym przez jednostki zagraniczne.

3.030. Zwierają opłaty celne i inne podatki takie jak: ściągane z przywózowanych produktów rolnych, wyrównawcze pieniężne kwoty pobierane z tytułu przywózu, akcyzy itp. (porównaj ESA 95, 4.18). Są one płacone przez przywożących i normalnie przechodzą na właściciela, który nabywa produkty, to jest stają się one częścią ceny nabywcy wyrobów i usług. W przypadkach, gdzie środki produkcji są przywożone bezpośrednio przez jednostki producentów rolnych, opłaty celne od przywózu, nie potrącalny podatek VAT i wyrównawcze kwoty pieniężne (wpływy lub opłaty) powinny pojawiać się także w cenie nabywcy używanej dla celów EAA.

3.031. Podatki nakładane na produkty, z wyjątkiem podatku VAT i podatków od przywózu, składają się z podatków nakładanych na wyroby i usługi produkowane przez krajowe przedsiębiorstwa i są płatne w wyniku produkcji, wywozu, sprzedaży, transferu, dzierżawy lub dostawy tych wyrobów lub usług, lub w wyniku ich wykorzystania na cele indywidualnego spożycia lub tworzenia własnego kapitału (porównaj ESA 95, 4.19).

3.032. W przypadku rolnictwa wspomniane podatki to:

— podatki nakładane na cukier z buraka cukrowego,

— kary za przekroczenie kwot mlecznych,

— opłaty współodpowiedzialności dawniej stosowane do mleka i zbóż.

3.033. Jako że produkcja globalna jest rejestrowana w cenach podstawowych, podatki nakładane na produkty są rejestrowane w ramach rachunku produkcji (porównaj od 2.082 do 2.086) i nie pojawiają się w rachunku tworzenia dochodów. Powinny być zarejestrowane kiedy działalność, transakcje lub inne wydarzenia, które powodują obowiązek płatności, mają miejsce. Ponieważ EAA rejestruje te pozycje jako netto potrącalnego podatku VAT, tylko podatek od obrotu rejestrowany w nich jest nie potrącalnym podatkiem VAT. To dlatego żaden podatek VAT nie jest rejestrowany w rachunkach z wyjątkiem specjalnych przypadków niedopłaty podatku VAT włączonego w „pozostałych podatkach z tytułu produkcji" (porównaj 3.048g)).

3.034. Podatki nakładane na produkty (inne podatek VAT), które wpływają na pewne produkty rolnego zużycia pośredniego, powinny być włączone w cenę nabywcy zużycia pośredniego w rachunku produkcji (porównaj od 2.110 do 2.113). Takie przypadki zawierają na przykład podatki nakładane na cukier i alkohol używane w produkcji win, które są nakładane w niektórych Państwach Członkowskich Unii Europejskiej. Podatki te, które stanowią podatki nakładane na produkty działalności rolno-spożywczej, powinny być dodane do wartości zużycia pośredniego w działalności rolniczej.

2. **Sposób traktowania podatku VAT**

3.035. Opis znajdujący się w ESA 95 (4.17) odnosi się do standardowego systemu podatku VAT według, którego każde przedsiębiorstwo może potrącić z kwoty należnego podatku VAT z tytułu własnej sprzedaży sumę podatku, która była zapłacona z tytułu własnych zakupów nakładów pośrednich lub dóbr kapitałowych. Jednakże oprócz standardowych regulacji podatku VAT, istnieją specjalne przepisy dotyczące

([1]) Obrót jest najważniejszą pozycją podlegająca opodatkowaniu. Wszystkie Państwa Członkowskie Unii Europejskiej pobierają podatek od obrotu w formie podatku VAT. Stawki tego podatku wahają się pomiędzy krajami członkowskimi, a faktycznie nawet wewnątrz jednego kraju członkowskiego. Ogólnie mówiąc produkty rolne podlegają niższej stawce podatku niż stawka standardowa.

▼B

rolnictwa (system jednolitych stawek VAT), które różnią się swoją postacią w poszczególnych krajach członkowskich Unii Europejskiej.

3.036. System jednolitych stawek używany w Państwach Członkowskich Unii Europejskiej można podzielić na dwa główne rodzaje kompensaty za podatek VAT odkąd ostatnio z tytułu zakupów:

— kompensata cenowa. W tym przypadku rolnicy podlegający systemowi jednolitych stawek sprzedają swoje produkty po cenie powiększonej o jednolitą stawkę procentową podatku VAT, ale nie płacą zafakturowanego podatku VAT władzom finansowym, ponieważ podatek VAT, który fakturują i zatrzymują jest obliczony, by skompensować tak dokładnie, jak to możliwe, podatek VAT, który zapłacili z tytułu dokonanych zakupów,

— kompensata jako zwrot. W tym systemie rolnicy sprzedają swoje produkty wyłączając podatek VAT. Na wniosek składany władzom finansowym otrzymują potem zwrot obliczony jako jednolitą stawkę procentową ([1]) stosowaną do ich sprzedaży jako kompensata za podatek VAT, który zapłacili z tytułu dokonanych zakupów.

a) Definicje

3.037. Następujące pojęcia standardowego systemu podatku VAT stosowane także w systemach jednolitych stawek:

a) zafakturowany przez producenta podatek VAT: to podatek VAT, który producent oblicza według stawki stosowanej do sprzedanego produktu i którym obciąża w swojej fakturze każdego krajowego nabywcę;

b) podatek VAT zafakturowany producentowi na zużycie pośrednie: jest to podatek VAT obliczany według stawki stosowanej do każdego zakupionego produktu, za który producent zapłacił ze swoich nakładów pośrednich; nazywany jest potrącalnym ([2]) podatkiem VAT na zużycie pośrednie;

c) podatek VAT zafakturowany producentowi na zakupy ustalonych środków trwałych: nazywany jest potrącalnym podatkiem VAT na zakupy środków trwałych;

d) podatek VAT płacony przez producenta na jego bieżące transakcje: jest to różnica pomiędzy podatkiem VAT zafakturowanym przez producenta, a całkowitym podatkiem VAT zafakturowanym producentowi na jego zakupy dotyczące zużycie pośredniego (a–b);

e) całkowity podatek VAT płacony przez producenta: jest to różnica pomiędzy podatkiem VAT zafakturowanym przez producenta, a podatkiem całkowitym VAT zafakturowanym producentowi na jego zakupy dotyczące zużycia pośredniego i na jego zakupy dóbr kapitałowych (a–b–c).

3.038. Przepisy ESA 95 ustalają pojedynczą metodę rejestrowania podatku VAT. Jest to system „netto”, w którym ceny produkcji globalnej i ceny nakładów są rejestrowane z wyłączeniem potrącalnego podatku VAT.

3.039. W prawie podatkowym podatek VAT jest traktowany jako „pozycja przejściowa” dla producentów, tak aby potrącalny podatek VAT, który producent musi zapłacić za swoje zakupy, nie przedstawiał rzeczywistego składnika kosztu w ramach jego własnych obliczeń i mógł być uważany zaledwie jako rata przedpłaty podatku VAT, który musi on obliczyć w stosunku do własnych obrotów, w ten sposób pozostawiając mu do zapłacenia jedynie różnicę w urzędzie podatkowym. Jako że, ogólnie rzecz biorąc, tylko konsument końcowy płaci podatek VAT nałożony na ten produkt, producent (razem z producentami

([1]) Oprocentowanie może się różnić ze względu na rodzaj produktu i kanał jego dystrybucji.

([2]) Różnice pomiędzy Państwami Członkowskimi w systemie podatku VAT powodują czasami sytuacje, w których podatek VAT płacony przez rolników z tytułu ich zakupów nie może być odzyskiwany lub wyrównywany. Takie opłaty podatku VAT stanowią i) niepotrącalny podatek VAT, tj. podatek VAT płacony z tytułu zakupów, które rolnicy, niezależnie od systemu, któremu podlegają, nie mogą potrącić od podatku VAT zafakturowanego z tytułu ich sprzedaży i za które zatem nie ma rekompensaty; ii) i/lub podatek VAT inny niż wspomniany w ppkt i), płacony z tytułu zakupów, za które rolnicy podlegający systemowi jednolitych stawek nie mają pełnej rekompensaty poprzez cenę sprzedaży lub przez zwrot.

▼B

koniecznych wyrobów zużycia pośredniego) występuje w rzeczywistości jako agent urzędu podatkowego. Odwrotnie, tam gdzie producent nie ma możliwości potrącenia (lub odzyskania) zapłaconego podatku z tytułu zakupów (niepotrącalny podatek VAT), podatek VAT w tych przypadkach powinien być uważany za składnik kosztu.

b) Działanie metody rejestrowania netto

3.040. W przypadku rolników, którzy podlegają standardowemu systemowi, trudności księgowania nie występują; zafakturowany podatek VAT od sprzedanych lub inaczej rozdysponowanych produktów nie jest brany pod uwagę przez EAA i nie powinien pojawiać się w żadnej cenie produkcji globalnej, używanej do oszacowania końcowej produkcji globalnej, podczas gdy potrącalny podatek VAT płacony od zakupów pozycji zużycia pośredniego i trwałych dóbr kapitałowych jest także wyłączany ze stosownych cen kiedy oblicza się wydatki dla celów EAA.

3.041. U rolników, którzy podlegają systemowi jednolitych stawek, pojawiają się jednakże trudności obrachunkowe (porównaj 3.035 i następne). Jest rzeczą oczywistą, że kompensata udzielana rolnikom indywidualnym będzie rzadko dokładnie równa podatkowi VAT, który rolnicy zapłacili za swoje zakupy. W przypadku systemu jednolitych stawek metoda rejestracji podatku VAT będzie identyczna jak ta używana w standardowym systemie, to jest wyłączając podatek VAT od poszczególnych pozycji końcowej produkcji globalnej i wyłączając potrącalny podatek VAT od poszczególnych pozycji zużycia pośredniego i środków trwałych brutto.

Różnica pomiędzy kompensatą w oparciu o jednolite stawki przyznanej rolnikom, którzy podlegają systemowi jednolitych stawek i podatkowi VAT, który oni byliby w stanie odjąć, jeśli podlegaliby systemowi standardowemu podatku VAT stanowi nadpłatę lub niedopłatę kompensaty. Każda nadpłata lub niedopłata kompensaty musi być wprowadzana do EAA oddzielnie.

3.042. Metoda rejestrowania nadpłaty lub niedopłaty kompensaty podatku VAT w systemie jednolitych stawek jest następująca:

— nadpłata kompensaty podatku VAT od zakupów jest rejestrowana jako „Inne dotacje do produkcji”,

— niedopłata kompensaty podatku VAT od zakupów jest rejestrowana jako „Inne podatki z tytułu produkcji”.

„Podatek VAT od zakupów” to podatek VAT, który rolnicy, którzy podlegają systemowi jednolitych stawek VAT, byliby w stanie potrącić, gdyby podlegali systemowi standardowemu VAT.

3.043. Metoda księgowania sprzyja jednolitemu traktowaniu rolniczego globalnej produkcji rolnej, zużycia pośredniego i środków trwałych brutto niezależnie od systemu opodatkowania VAT, któremu podlegają rolnicy. Ponadto umożliwia symetryczne traktowanie nadpłaty i niedopłaty kompensaty podatku VAT, w porównaniu z wartością dodaną brutto obliczaną w cenach podstawowych. Umożliwia to obliczanie wartości dodanej brutto w cenach podstawowych, niezależnie od przyjętego systemu opodatkowania VAT, co sprzyja harmonizacji i porównywalności EAA Państwa Członkowskich (porównaj 3.033).

3. **Inne podatki z tytułu produkcji**

3.044. Inne podatki nakładane na produkcję obejmują wszystkie podatki jakie ponoszą przedsiębiorstwa w wyniku zaangażowania się w produkcję niezależnie od ilości lub wartości produkowanych lub sprzedawanych wyrobów i usług (porównaj ESA 95, 4.22). Mogą być płacone od gruntów, środków trwałych lub zatrudnionej siły roboczej.

3.045. Inne podatki nakładane na produkcję to jedyne podatki, które są rejestrowane w rachunku tworzenia dochodu działalności. Występują na rachunkach gałęzi lub sektorów, które je płacą (kryterium zapłaty).

3.046. Podatki, które mają być rejestrowane w rachunku tworzenia dochodów dla rolnictwa to:

a) obowiązkowe;

b) płacone bezpośrednio przez działalność rolniczą;

▼B

c) płacone administracji rządowej lub instytucjom Unii Europejskiej;

d) objęte definicją innych podatków z tytułu produkcji (patrz 3.044).

3.047. Z powodu zasadniczo odmiennego historycznego rozwoju finansów publicznych w poszczególnych Państwach Członkowskich Unii Europejskiej, istnieje bardzo szeroka gama podatków z tytułu produkcji w całej Unii Europejskiej. W rolnictwie istnieją dwa inne ważne rodzaje podatków z tytułu produkcji: podatek od własności i podatek od pojazdów mechanicznych.

3.048. Inne najważniejsze podatki w rolnictwie to:

a) podatki od nieruchomości i inne podatki dotyczące użytkowania gruntów i budynków używanych do celów produkcyjnych (niezależnie od tego czy znajdują się w posiadaniu czy też są wynajmowane przez jednostki rolnicze);

b) podatki dotyczące użytkowania w procesie produkcyjnym trwałych dóbr kapitałowych, takich jak pojazdy mechaniczne, maszyny i sprzęt innego rodzaju (niezależnie od tego czy znajdują się w posiadaniu, czy też są wynajmowane przez jednostki rolnicze);

c) podatki z tytułu płac, płatne przez pracodawcę;

d) podatki od zanieczyszczenia będącego rezultatem działalności produkcyjnych;

e) podatki od licencji/pozwoleń umożliwiających działalność rynkową lub zawodową pod warunkiem że licencje/pozwolenia są przyznawane automatycznie po zapłaceniu należnych opłat. Jeśli płatnościom tym towarzyszą pewne działania urzędowe (na przykład sprawdzenie kompetencji lub kwalifikacji kandydata) powinny być traktowane jako zakupy usług od administracji rządowej i rejestrowane jako zużycie pośrednie (chyba że są całkowicie nieproporcjonalne do kosztów świadczonych usług, o których mowa) (porównaj 2.108o));

f) podatki od wody, które są płacone w systemie stawek jednolitych i nie są proporcjonalne do ilości zużytej wody;

g) niedopłata kompensaty podatku VAT wynikająca ze stosowania systemu jednolitych stawek VAT (porównaj 3.041 i 3.042).

3.049. W zgodności z zasadą memoriałową, podatki nakładane na produkcje są rejestrowane w czasie kiedy powstaje zobowiązanie fiskalne. W przypadku niedopłaty kompensaty podatku VAT jest to moment zakupu wyrobów i usług zużycia pośredniego i środków trwałych brutto powodujący zobowiązanie podatkowe (a nie czas zwrotu).

3.050. Inne podatki nakładane na produkcję nie obejmują:

a) przewidzianych ustawą opłat, które są dokonywane bezpośrednio w przez działalność rolniczą, ale odbiorcami których nie są ani administracja rządowa ani instytucje Unii Europejskiej. Opłaty te są uważane za zakupy usług rynkowych od odbiorców transferów i dlatego wchodzą do zużycia pośredniego rolnictwa;

b) grzywny, kary i koszty nakładane w związku z pobieraniem i odzyskiwaniem podatków nie powinny być rejestrowane razem z podatkami z którymi są powiązane, chyba że nie mogą być od nich wyodrębnione (porównaj ESA 95, 4.133);

c) obowiązkowe podatki nieustanowione przez administrację rządową lub instytucje Unii Europejskiej i które, chociaż są ponoszone przez rolnictwo, są ustanowione przez gałąź klienta. Opłaty te powinny być zaliczone do zużycia pośredniego gałęzi użytkownika;

d) podatki zwykle nakładane na zyski lub bogactwo takie jak: podatki wyrównujące, podatki dochodowe, podatki korporacyjne i podatki od wzbogacenia. Powinny one być zawarte jako podatki bieżące od dochodu, aktywów itp. w rachunku wtórnego podziału dochodów;

e) podatki od spadku i darowizn i specjalne podatki od bogactwa. Powinny być zawarte jako podatki kapitałowe na rachunku kapitałowym;

f) podatki nakładane na wodę, ich wielkość jest powiązana bezpośrednio lub pośrednio z ilością zużytej wody.

▼B

E. DOTACJE

(porównaj ESA 95, od 4.30 do 4.40)

3.051. Dotacje to powszechne bezzwrotne płatności, które administracja rządowa lub instytucje Unii Europejskiej przekazują krajowym producentom w celu wpływania na poziom ich produkcji, cen lub wynagrodzeń czynników produkcji. Inni pozarynkowi producenci mogą otrzymać inne dotacje do produkcji tylko w przypadku gdy te wpłaty zależą od ogólnych regulacji obowiązujących zarówno rynkowych, jak i pozarynkowych. Zwyczajowo dotacje dla produktów nie są rejestrowane w innej nierynkowej produkcji globalnej (porównaj ESA 95, 4.30).

3.052. Dotacje dzielą się na:

— dotacje do produktów:

— dotacje przywozowe,

— inne dotacje do produktów i

— inne dotacje z tytułu z produkcji.

1. **Dotacje do produktów**

3.053. Dotacje do produktów to dotacje wypłacane od jednostki wyrobu lub usługi, produkowanych lub przywożonych. Dotacje mogą mieć postać określonej ilości pieniędzy przypadających na jednostkę wyrobu lub usługę lub mogą być obliczane *ad valorem* jako określony procent ceny jednostkowej. Dotacje mogą być obliczane także jako różnica pomiędzy określoną ceną docelową a ceną rynkowa faktycznie zapłaconą przez kupującego. Dotacje do produktów zazwyczaj są płacone kiedy wyrób jest produkowany, sprzedawany lub wwożony. Zwyczajowo dotacje do produktów mogą odnosić się tylko globalnej produkcji rynkowej lub produkcji całkowitej na własne spożycie ostateczne (porównaj ESA 95, 4.33).

3.054. Dotacje przywozowe składają się z dotacji na wyroby i usługi, które są wypłacane, kiedy wyroby przekraczają granicę w celu zużycia na terytorium danej gospodarki lub kiedy usługi są świadczone krajowym jednostkom instytucjonalnym. Mogą zawierać straty poniesione na skutek rozmyślnej polityki rządu przez rządowe organizacje handlowe, których działanie polega na zakupie produktów od zagranicznych producentów, a następnie odsprzedaży ich po niższych cenach krajowym odbiorcom (porównaj ESA 95, 4.34).

3.055. Dotacje do produktów są wyliczane w cenach podstawowych (porównaj od 2.082 do 2.086), ujmowane są w produkcji globalnej i dlatego nie pojawiają się w rachunku tworzonych dochodów działalności. Dotacje do produktów, które mają związek z nabywaniem (tj. przywóz lub inne) produktów zużycia pośredniego lub środków trwałych, i które prowadzą do redukcji ceny nabywcy wymienionych dóbr, są brane pod uwagę przez wykorzystanie cen nabywcy w wycenie zużycia pośredniego lub środków trwałych brutto (porównaj od 2.110 o 2.113); co dalej prowadzi do redukcji kosztów tych produktów i wyrobów.

▼M1

3.056. Metoda wyceny produkcji globalnej w cenach podstawowych wymaga zasadniczego rozróżnienia pomiędzy dotacjami do produktów i innymi dotacjami związanymi z produkcją. Dotacje do produktów rolnych ([1]) mogą być wypłacane producentom rolnym albo innym podmiotom gospodarczym. W celu uzyskania ceny podstawowej do ceny rynkowej otrzymywanej przez producentów dodaje się wyłącznie dotacje do produktów płacone producentom rolnym. Dotacje do produktów rolnych płacone podmiotom gospodarczym, innym niż producenci rolni, nie są wprowadzane do EAA.

([1]) Dotacje do produktów rolnych płacone producentom rolnym obejmują wszelkie dotacje w formie opłat z tytułu niedoborów dla gospodarstw (tj. w przypadkach, kiedy rząd wypłaca producentom produktów rolnych różnicę pomiędzy średnią ceną rynkową a ceną gwarantowaną na produkty rolne).

▼B

3.057. Dotacje do produktów powinny być rejestrowane w czasie kiedy transakcje lub zdarzenia, dzięki którym je przyznano (produkcja, sprzedaż, przywóz itp.), mają miejsce, tak aby zachować zgodność z innymi rachunkami (tj. pomiar produkcji globalnej w cenach podstawowych). Tak więc pomoc wyrównawcza dla zbiorów roślin uprawnych powinna być rejestrowana w czasie zbiorów, podczas gdy specjalne premie na bydło i krowy mleczne i premie na owce są rejestrowane, w czasie kiedy zwierzęta są trzymane i/lub w dniu przyznania dotacji.

2. **Inne dotacje do produkcji**

3.058. Inne dotacje do produkcji składają się z dotacji innych niż dotacje do produktów, z których krajowi producenci mogą skorzystać w wyniku zaangażowania się w produkcję. Jeśli chodzi o inną pozarynkową produkcję globalną, inni pozarynkowi producenci mogą otrzymać inne dotacje do produkcji, tylko jeśli te opłaty otrzymywane od administracji rządowej zależą od ogólnych przepisów właściwych zarówno dla rynkowych, jak i pozarynkowych producentów (porównaj ESA 95, 4.36). ESA 95 odwołuje się do czterech innych dotacji do produkcji (porównaj ESA 95, 4.37): dotacje dotyczące list płac lub siły roboczej, dotacje na zmniejszenie zanieczyszczenia, dotacje dotyczące odciążenia w spłacaniu odsetek i nadpłatę kompensaty podatku VAT. Te wpłaty mają związek głównie z przypuszczalnymi kosztami produkcji lub wparciem dla zmian w metodzie produkcji.

3.059. Ponieważ produkcja globalna jest określana w cenach podstawowych, tylko inne dotacje do produkcji są rejestrowane rachunku tworzenia dochodów (jako wykorzystanie ujemne).

a) Rodzaj beneficjanta

3.060. Beneficjanci otrzymujący dotacje muszą w trybie zwyczajnym wytwarzać rynkowe dobra i usługi lub dobra i usługi dla własnego spożycia ostatecznego. Dobra i usługi rynkowe to wszystkie dobra i usługi, które są wypuszczone lub mają być wypuszczone na rynek. Obejmują produkty sprzedane, wymienione, użyte do zapłaty w naturze lub magazynowane przed byciem wykorzystanymi w powyższy sposób w późniejszym terminie. Produkcja dla celów własnego spożycia zawiera produkty, które są zachowane do celów spożycia ostatecznego lub środkami trwałymi brutto tej samej jednostki. Niemniej jednak pozarynkowi producenci mogą korzystać z innych dotacji do produkcji, jeśli są płatne w ramach ogólnych przepisów stosowanych zarówno do rynkowych, jak i pozarynkowych producentów.

3.061. Produkcja usług rynkowych zawiera także usługi handlowe i magazynowe. Dlatego dotacje mogą być także przyznawane agencjom handlowym i regulującym rynek, których funkcją jest kupowanie, magazynowanie i odsprzedawanie produktów rolnych (porównaj 3.068 i 3.069 na temat agencji regulujących rynek).

b) Cele innych dotacji do produkcji

3.062. Inne dotacje do produkcji mogą być, według ESA 95, przyznawane w wypadkach, gdzie ich wpływ na ceny sprzedaży lub adekwatne wynagrodzenie czynników produkcji nie jest koniecznie głównym celem przyznawanych dotacji. Na przykład pomoc finansowa może być przyznana produkcji rolnej w celu zabezpieczenia kulturowego i naturalnego dziedzictwa, promowania turystyki w określonym regionie lub ochrony ziemi przeciwko erozji, regulowaniu naturalnej równowagi wodnej lub wpływu na klimat.

c) Kryterium wypłaty

3.063. Z wyjątkiem dotacji do stóp procentowych, które są specjalnym rodzajem dotacji, inne dotacje do produkcji są przypisywane do rachunku tworzenia dochodów gałęzi produkcyjnych lub sektorów, którym są wypłacane. W rezultacie stosowania tej metody przypisywania dotacji, EAA obejmuje wszystkich dotacji dla rolnictwa. Oprócz bezpośredniej pomocy, jednostki produkcji rolnej korzystają z dotacji

▼B

(w znaczeniu ESA 95), płaconych gałęziom rozwojowym i nie rozwojowym produkcji, w szczególności agencjom regulującym rynek ([1]).

▼M1

3.064. W przypadku rolnictwa najważniejszymi rodzajami innych dotacji, powiązanych z produkcją, są:

— dotacje dotyczące pensji i listy płac,

— dotacje odciążające spłatę odsetek (porównaj ESA 95, 4.37 (c)), przyznawane krajowym jednostkom produkującym, nawet kiedy mają na celu zachęcenie do tworzenia kapitału ([2]). W efekcie są to bieżące transfery mające zmniejszać koszty operacyjne producenta. Są one traktowane w rachunkach jako dotacje dla producenta korzystającego z nich, nawet kiedy różnica w odsetkach jest w praktyce płacona bezpośrednio przez administrację rządową do instytucji kredytowej udzielającej pożyczki (na mocy uchylenia kryterium płatności),

— nadpłata kompensaty podatku VAT wynikająca z zastosowania systemu jednolitych stawek (porównaj 3.041 i 3.042),

— przejęcia składek na ubezpieczenie społeczne i podatków od nieruchomości,

— przejęcia innych kosztów, takich jak pomoc na rzecz prywatnego magazynowania wina i moszczu winnego i ponownego przechowywanie win stołowych (w zakresie, w jakim zasoby są w posiadaniu jednostki rolnej),

— różne inne dotacje do produkcji:

— dotacje z tytułu gruntów pozostawionych odłogiem (obowiązkowe pozostawienie odłogiem, powiązane z powierzchnią wyrażoną w akrach oraz dobrowolne pozostawienie odłogiem),

— finansowa kompensata na wycofanie świeżych owoców i warzyw rynkowych. Opłaty te są często świadczone grupom producentów rynkowych i powinny być traktowane jako dotacje do rolnictwa, ponieważ są one bezpośrednią kompensatą za straty w produkcji,

— premie dla bydła na sezonowe korekty („łagodzenie skutków sezonowości") i ekstensyfikację,

— dotacje do produkcji rolnej na obszarach o niekorzystnych warunkach gospodarowania i/lub obszarach górzystych,

— inne dotacje, których celem jest wpływ na metody produkcji (rozszerzenie, technologie opracowane w celu zmniejszenia zanieczyszczenia środowiska itp.),

— kwoty wypłacane gospodarstwom jako kompensata za okresowe straty dóbr w zasobach, takich jak produkty roślinne i żywy inwentarz, które uznawane są za produkcję w toku, oraz plantacje, jeśli są ciągle w okresie wzrostu (porównaj od 2.040 do 2.045). Dla odmiany wyrównawcze transfery za straty dóbr w zasobach i/lub zasadzeniach, używane jako czynniki produkcji, są rejestrowane jako inne transfery kapitałowe na rachunku kapitałowym.

▼B

3.065. Stosowanie zasady kumulowania do rejestrowania innych dotacji do produkcji może być sprawą delikatną. Ponieważ trudne jest nakreślenie ogólnej metody, zasada ta powinna być stosowana nie zapominając o spójności, elastyczności i pragmatyzmie. Z powodu tego, że duża liczba dotacji dla rolnictwa powiązana jest z produkcją

([1]) Ważnym przykładem są dotacje płacone firmom ubezpieczeniowym, które nie ubezpieczają na życie, dzięki którym mogą one pobierać niższe składki (brutto) od posiadaczy polis ubezpieczeniowych (na przykład przedsiębiorstwa rolne wykupujące ubezpieczenie obejmujące takie ryzyko jak grad, mróz itp.). Jako że te dotacje są dotacjami do produktów, a produktem tutaj jest usługa ubezpieczeniowa, nie są one rejestrowane w rachunku tworzenia dochodu właściciela polisy (a zatem również nie w powyższym przykładzie dotyczącym EAA). W takim stopniu w jakim te dotacje redukują koszty usług ubezpieczeniowych (posiadacza polisy ubezpieczeniowej), ich efekt jest widoczny w rachunku produkcji (niższa wartość zużycia pośredniego, porównaj 2.108g)) właściciela polisy ubezpieczeniowej.

([2]) Jednakże kiedy dotacja służy podwójnemu celowi finansowania zarówno amortyzacji długu, jak i płatności odsetek od niego i kiedy nie jest możliwe rozłożenia jej pomiędzy te dwa elementy, cała dotacja jest traktowana jako dotacja inwestycyjna.

▼B

i czynnikami produkcji (powierzchnia wyrażona w akrach, stado itp.), dotacje te zazwyczaj powinny być rejestrowane w czasie produkcji lub kiedy czynniki produkcji są nabywane (szczególnie w przypadku gruntów i żywego inwentarza). W przypadku dotacji, które nie są bezpośrednio powiązane z produkcją lub czynnikami produkcji, trudno jest określić czas transakcji, który powoduje ich przyznanie i odróżnić go od czasu, kiedy dotację są wypłacane. W tym szczególnym przypadku, dotacje są rejestrowane w momencie kiedy są otrzymywane.

3.066. Zaleca się następujące, specjalne sposoby postępowania:

— opłaty wyrównawcze na grunty uprawne, które są pozostawione odłogiem: w czasie kiedy obszar, który ma być pozostawiony odłogiem jest określony,

— wycofywanie produktów (owoców, warzyw): w tym samym czasie co fizyczne wycofanie w trakcie roku zbiorów, a nie roku kalendarzowego, w celu zapewnienia spójności pomiędzy oszacowaniem produkcji globalnej, pomniejszonej o wycofanie w trakcie roku zbiorów i rejestrowanie dotacji (jako wykorzystanie ujemne) w rachunku tworzenia dochodów,

— dotacje na produkcję bydła (premia od za zwiększenie efektów gospodarowania itp.): w momencie kiedy zwierzęta są nabywane przez właścicieli i w dniu przyznania dotacji,

— przejęcie kosztów (wliczając odciążenie w płatności odsetek): w czasie kiedy wydatki i procenty są należne,

— kompensata za powtarzające się straty, wywierające wpływ produkcję globalną (uprawy, żywy inwentarz i zasadzenia wieloletnie, które są ciągle w okresie wzrostu, porównaj 3.064): w momencie kiedy produkcja globalna jest rejestrowana w EAA (jeśli dokładna kwota kompensaty jest na pewno znana),

— inne dotacje, niezwiązane bezpośrednio z produkcją lub czynnikami produkcji (bezpośrednie wsparcie dochodu, pomoc dla mniej korzystnych obszarów itp.): zalecane jest użycie kryterium uzależnionego od czasu płatności, ponieważ jest trudno określić, kiedy podanie o kompensacje zostało zatwierdzone i czy dane sumy są dokładne.

3.067. EAA nie traktuje następujących pozycji jako dotacji:

— bieżące transfery, które chociaż są dotacjami według definicji EAA, nie są płacone rolniczym jednostkom produkcyjnym. Większość tych transferów to dotacje płacone agencjom regulującym rynek. Chociaż płacone kwoty mogą wpływać na ceny sprzedaży produktów rolnych i stanowią tym samym bodziec dla rolnictwa, powinny być rejestrowane według kryterium płatności, pod nagłówkiem poświęconym gałęzi produkcji, która je otrzymuje,

— bieżące transfery dla jednostek produkcji rolnej dokonywane przez agencje regulujące rynek. Powinny być rejestrowane jako składniki produkcji globalnej produktu, którego dotyczy płacony transfer, jako że agencja regulującą rynek jest włączona jedynie w zakup, sprzedaż lub magazynowanie wyrobów. Jeśli jednakże agencja jest zaangażowana tylko w wypłacanie dotacji, wtedy bieżące transfery dla jednostek produkujących powinny być rejestrowane jako dotacje (porównaj 3.068 i 3.069),

— wyjątkowe transfery dokonywane przez instytucje zawodowe na rzecz rolnych jednostek produkcyjnych. Te transfery nie mogą stanowić dotacji ponieważ instytucje zawodowe nie są administracją rządową,

— bieżące transfery dokonywane przez administrację rządową na rzecz gospodarstw domowych jako konsumentom. Są one traktowane albo jako świadczenia społeczne albo jako rozmaite bieżące transfery. Poprzednie zawierały pewne państwowe dotacje na zmiany strukturalne, takie jak pomoc finansowa dla powtórnych zawodowych szkoleń właścicieli gospodarstw,

— transfery kapitałowe: różnią się od bieżących transferów tym, że obejmują nabycie lub rozdysponowanie aktywa lub aktywów przez przynajmniej jedną ze stron uczestniczących w transakcji. Czy dokonywane są w gotówce czy też w naturze, powinny dać wynik w postaci proporcjonalnej zmiany w finansowych lub niefi-

▼B

nansowych aktywach, wykazanej w zestawieniu bilansowym jednej lub obydwu stron transakcji (porównaj ESA 95, 4.145). Transfery kapitałowe obejmują podatki kapitałowe, dotacje inwestycyjne i inne transfery kapitałowe (porównaj ESA 95, 4.147). Są rejestrowane na rachunku kapitałowym sektora/działalności jako zmiany w pasywach i wartości netto. Niektóre rodzaje pomocy dla rolnictwa są transferami kapitałowymi. Najważniejsze z nich to:

— dotacje na zamianę sadów/winnic (niepodlegające obowiązkowi ponownego zasadzenia), które stanowią inne kapitałowe transfery,

— dotacje na restrukturyzacje sadów/winnic (podlegających obowiązkowi ponownego zasadzenia), które są dotacjami inwestycyjnymi,

— dotacje na zaprzestanie lub zmniejszenie produkcji mleka: są one rejestrowane jako inne transfery kapitałowe, jako że mają jawny lub niejawny wpływ na wartość kontyngentów,

— transfery dokonywane przez administrację rządową na rzecz rolnych korporacji i quasi korporacji, przeznaczone na pokrycie strat nagromadzonych podczas kilku lat księgowych lub wyjątkowych strat powstałych na skutek czynników będących poza kontrolą przedsiębiorstwa. Transfery te powinny być klasyfikowane jako inne kapitałowe transfery,

— kompensata płacona przez administrację rządową lub resztę świata (to jest z zagranicy i/lub przez instytucje Unii Europejskiej właścicielom środków trwałych zaangażowanym w produkcję produktów rolnych, w wyniku strat wyjątkowych i z tytułu katastrof, takich jak zniszczenie lub uszkodzenie tych dóbr, spowodowane przez działania wojenne, inne wydarzenia polityczne lub naturalne katastrofy (porównaj 2.045). Płatności te powinny być klasyfikowane jako inne transfery kapitałowe (porównaj 3.096),

— umorzenia długów, które producenci lub producenci rolni zaciągnęli od administracji rządowej (na przykład zaliczki od administracji rządowej dla przedsiębiorstwa, które akumulowało straty operacyjne przez kilka lat księgowych). ESA 95 stwierdza, że te transakcje powinny być również klasyfikowane jako transfery kapitałowe,

— ulga lub obniżenie podatków nakładanych na produkcję, dochód lub bogactwo, nie są jasno określone w ESA 95 lub, co za tym idzie, w EAA, jako że brane są tylko te podatki, które są faktycznie nakładane,

— udziały trzymane przez administrację rządową w kapitale korporacji i quasi korporacji rolnych. Są one rejestrowane jako udziały i inne odsetki.

d) Agencje regulujące rynek

3.068. Agencje regulujące rynek

— zajmujące się jedynie zakupami, sprzedażą lub magazynowaniem dóbr, są przypisane w podziale gospodarki na:

— działalności, do handlu; działalność ta jest uznawana na mocy konwencji jako produkcja globalna niefinansowych usług rynkowych,

— sektory, do niefinansowych korporacyjnych i quasi korporacyjnych przedsiębiorstw, jeśli te agencje regulujące rynek są uznawane jako jednostki instytucjonalne z znaczeniu ESA 95, a jeśli nie, do sektora, do którego należy jednostka większa,

— zajmujące się wyłącznie z wypłacaniem dotacji, są przypisane w podziale gospodarki na:

— działalności, do gałęzi pozarynkowej produkcji globalnej administracji rządowej, jako że tylko administracja rządowa (poza instytucjami Unii Europejskiej) może wypłacać dotacje zgodnie z zasadami ESA 95,

— sektory, do sektora administracji rządowej (porównaj poprzedni akapit),

▼B

— zajmujące się zarówno zakupami, sprzedażą i magazynowaniem dóbr, jak i wypłacaniem dotacji, są przypisane w podziale gospodarki na:

— działalności, do gałęzi handlu, jeśli chodzi o ich jednostki produkcji (typu lokalnej jednostki działalności gospodarczej), które kupują, sprzedają lub magazynują dobra, i do gałęzi pozarynkowej produkcji globalnej administracji rządowej, razem z jej jednostkami produkcyjnymi,

— sektory, do sektora administracji rządowej, jako że tylko administracja rządowa może wypłacać dotacje. Przydział do innego sektora oznaczał by, że wypłacane przez agencje regulujące rynek dotacje nie stanowią już dłużej dotacji w rozumieniu ESA 95.

3.069. Konsekwencją ścisłego zastosowania kryterium płatności jest to, że różnorodne dotacje w znaczeniu ESA 95 nie występują w EAA, gdyż są one rejestrowane w ramach gałęzi i sektorów, którym dotacje są wypłacane. Szczególnie jeśli agencje regulujące rynek są przydzielane do sektora administracji rządowej, dotacje wypłacane agencjom w związku z procesami regulującymi rynek (zakupy, magazynowanie i odsprzedaż) występują jako „wykorzystanie" lub także jako „środki" w sektorze administracji rządowej. Wskutek tego dotacje (tj. inne dotacje do produkcji) mogą być wypłacone przez administrację rządową innym agencjom administracji rządowej.

F. DOCHÓD Z TYTUŁU WŁASNOŚCI

(porównaj ESA 95, od 4.41 do 4.76)

1. **Definicja**

3.070. Dochód z tytułu własności to dochód otrzymywany przez właściciela aktywów finansowych lub rzeczowych aktywów nie produkowanych w zamian za dostarczenie funduszy lub powierzenie rzeczowych nieprodukowanych aktywów do dyspozycji innej instytucjonalnej jednostki (ESA 95, 4.41).

3.071. ESA 95 klasyfikuje dochody z tytułu własności w następujący sposób:

— odsetki,

— dochód podzielony korporacji (dywidendy i wycofania dochodu quasi-korporacji).

— powtórne zainwestowanie zysków z bezpośrednich inwestycji zagranicznych,

— dochód z tytułu własności przypisany właścicielom polis ubezpieczeniowych,

— dzierżawy (ziemi i aktywa gruntowe).

3.072. EAA zajmuje się tylko dochodem z tytułu własności figurującym w rachunku dochodu przedsiębiorcy (porównaj kolejność rachunków, od 1.38 do 1.48). Ten rachunek rejestruje po stronie środków dochód otrzymany przez jednostki jako rezultat ich bezpośredniego udziału w procesie produkcji (nadwyżka operacyjna/mieszany dochód) oraz należny dochód z tytułu własności. Rejestruje po stronie rozchodów płatny dochód z tytułu własności związany z działalnością rolniczą (i nierozdzielne nierolnicze działalności drugorzędne). Ogólnie mówiąc, rachunek dochodu przedsiębiorcy może być tylko obliczany dla sektorów instytucjonalnych, chociaż może być obliczany dla działalności, jeśli pewien dochód z tytułu własności może być przypisany do lokalnych JDG.

3.073. Tylko trzy rodzaje dochodów z tytułu własności mogą mieć istotne znaczenie dla EAA: odsetki, dzierżawy i dochód z tytułu własności przypisywany właścicielom polis ubezpieczeniowych.

2. **Odsetki**

3.074. Odsetki to opłaty płatne z tytułu pożyczki kapitałowej. Obejmują opłaty dokonywane w odstępach, ustalone z wyprzedzeniem, jako procent (stały lub inny) od wartości pożyczki. W EAA odsetki są odpowiednikiem pożyczek udzielanych w celu zaspokojenia potrzeb gospodarstw rolnych (na przykład z myślą o nabyciu gruntu, budynków, maszyn, pojazdów lub innego sprzętu, nawet jeśli są one

▼B

używane w kontekście nierozdzielnych drugorzędnych nierolniczych działalności).

3.075. Odsetki zawierają także opłaty związane z leasingiem trwałych środków kapitałowych na wykorzystanie w rolnictwie (prawdopodobnie łącznie z gruntem). Tylko część dzierżawy (traktowana jako przypisana pożyczka udzielona przez wynajmującego dzierżawcy) płacona przez dzierżawcę zawarta jest w spłacie odsetek (część kapitałowa jest rejestrowana na rachunku finansowym).

3.076. Należy zwrócić uwagę, że prawdopodobne odsetki od trwałego kapitału wyjściowego w gospodarstwach rolnych nie są rejestrowane pod tym nagłówkiem; wydaje się, że jest to składnik dochodu przedsiębiorstwa rolnego (porównaj 5.06). Podobnie, kwota rejestrowana jako płatne odsetki zawiera dotacje do stóp procentowych dla rolnictwa.

3.077. Odsetki otrzymywane w związku z działalnością rolniczą przez jednostki należące do korporacyjnych przedsiębiorstw rolnych także powinny być zarejestrowane. Odsetki otrzymane przez indywidualne przedsiębiorstwa są wyłączone z pomiaru dochodu przedsiębiorcy działalności rolniczej, jako że sądzono, że większość aktywów kupionych na kredyt nie jest połączonych z działalnością rolniczą jednostek i ponieważ odróżnienie aktywów rodzinnych od aktywów wykorzystywanych w produkcji jest bardzo trudne ([1]).

3.078. Procent jest rejestrowany zgodnie z zasadą memoriałową, to jest jako narastający procent (nie jako płacony procent).

▼M2

3.079. Ponieważ wartość usług świadczonych przez pośredników finansowych rozkłada się na wielu klientów, faktyczne płatności lub wpływy z odsetek do lub od pośredników finansowych powinny podlegać korekcie, aby wyeliminować marże, które reprezentują domniemane opłaty nałożone przez pośredników finansowych. Szacowana wartość tych kosztów winna być odjęta od odsetek płaconych przez pożyczkobiorców na rzecz pośredników finansowych i dodana do odsetek otrzymywanych przez depozytariuszy. Koszty te są uważane za wynagrodzenie za usługi świadczone przez pośredników finansowych ich klientom, a nie jako wypłata odsetek (patrz: ust. 2.107.1 oraz ust. 2.108 lit. i); ESA 95, Dodatek I, 4.51).

▼B

3. **Dzierżawy (gruntów i złóż podziemnych)**

3.080. Dzierżawy odpowiadają płatnościom dokonywanym właścicielowi rzeczowych aktywów nieprodukowanych, (grunty i złoża podziemne) w zamian za udostępnienie aktywów innej jednostce. W EAA ta pozycja odpowiada głównie dzierżawom płatnym za grunty przez gospodarzy rolniczych właścicielom ziemskim ([2]).

3.081. Tam gdzie właściciel płaci pewne należności bezpośrednio powiązane z działalnością rolniczą (podatek od własności, koszt utrzymania gruntów itp.), dzierżawy, które mają być rejestrowane, powinny być odpowiednio redukowane. Te obciążenia są ujmowane jako inne podatki z tytułu produkcji (w przypadku podatku od własności) lub zużycia pośredniego (w przypadku utrzymania gruntów).

3.082. Dzierżawy gruntów nie obejmują wynajmu budynków lub lokali mieszkalnych znajdujących się w nich; dzierżawy te są traktowane jako płatność za usługę rynkową dostarczaną przez właściciela lokatorowi budynku lub lokalu mieszkalnego i powinny być rejestrowane w rachunkach zużycia pośredniego usług lub jako wydatek na spożycie końcowe (rachunek gospodarstwa domowego) w zależności od rodzaju jednostki lokatora. Jeśli nie ma obiektywnej podstawy na której możliwe jest rozdzielenie płatności pomiędzy dzierżawieniem gruntów a wynajmem budynków znajdujących się na nich, cała

([1]) Odsetki otrzymane odpowiadają „Innym należnościom” (F.7) na rachunku finansowym. Ta kategoria zawiera wszystkie transakcje wchodzące do Innych należności, tj. wszystkie aktywa finansowe tworzone jako odpowiednik finansowych lub niefinansowych transakcji, o ile istnieje różnica w czasie pomiędzy czasem kiedy transakcja ma miejsce a czasem kiedy odpowiednia płatność jest dokonana.

([2]) Proszę zwrócić uwagę, że dzierżawy otrzymywane nie są związane z EAA z powodu użycia koncepcji rodzaju działalności (porównaj 1.44).

▼B

suma powinna być rejestrowana jako dzierżawa gruntów. Zasada jest dostosowaną wersją zalecenia ESA (porównaj ESA 95, 4.73) [1].

3.083. Wszystkie dzierżawy gruntów powinny być rejestrowane pod tym nagłówkiem, bez względu na to, czy ziemia jest wynajmowana na mniej, czy więcej niż jeden rok.

3.084. Dzierżawy nie zawierają:

— wartości dzierżawnej lokali mieszkalnych znajdujących się w tych budynkach; to jest wynagrodzenie za usługę rynkową, która jest składnikiem prywatnego spożycia (co oznacza że, lokator płaci czynsz ze swojego dochodu do dyspozycji netto),

— dzierżaw płaconych w celu profesjonalnego wykorzystanie budynków nie przeznaczonych do zamieszkania (porównaj 2.108lit. a)),

— amortyzacji wartości budynków,

— wydatków na bieżące utrzymanie budynków (porównaj 2.106),

— podatku od własności (porównaj 3.048 lit. a)),

— wydatków związane z ubezpieczeniem budynków (porównaj 2.108 lit. g)).

3.085. W przypadku kiedy grunty i budynki są używane przez właściciela, nie ma potrzeby brać pod uwagę prawdopodobnych dzierżaw. Dzierżawy odpowiadające nieprodukowanym wartościom niematerialnym i prawnym, takim jak patenty i prawa produkcyjne (kontyngenty mleka), powinny być rejestrowane jako zużycie pośrednie (porównaj 2.108 lit. n)).

4. **Dochód z tytułu własności przypisywany posiadaczom polisy ubezpieczeniowej (nie objęty przez EAA)**

3.086. Dochód z tytułu własności przypisywany posiadaczom polisy ubezpieczeniowej, odpowiada całkowitym dochodom pierwotnym otrzymywanym z inwestycji w ubezpieczenia rezerw technicznych i w fundusze emerytalne (porównaj ESA 95, 4.68). Te rezerwy techniczne traktowane są jako aktywa należące do ubezpieczonego. ESA 95 ustala kalkulację dochodu przedsiębiorcy, który ma być ujęty, jako zasoby, przychody otrzymywane z inwestycji w ubezpieczenia rezerw technicznych. Ten dochód jest przypisany do ubezpieczonego jako dochód z tytułu własności przypisany posiadaczowi polisy ubezpieczeniowej. Ten ostatni traktowany jest jako oddawany zwrotnie firmom ubezpieczeniowym w postaci dodatkowych składek, gdyż w praktyce dochód jest przez nie zatrzymywany (porównaj ESA 95, 4.69).

3.087. Dochód z tytułu własności przypisany posiadaczom polisy ubezpieczeniowej nie jest ujęty w EAA. W rzeczywistości, aby mieć znaczenie, miara dochodu z działalności rolniczej powinna:

— zawierać wszystkie przepływy związane z ubezpieczeniami nie dotyczącymi polis na życie (wartość usługi, dochodu przypisany posiadaczowi polisy ubezpieczeniowej, składki netto i wypłaty): w tym wypadku dochód mierzony pojawia się po opisie wszystkich transakcji redystrybucji (pomiędzy posiadaczami polisy ubezpieczeniowej a firmami ubezpieczeniowymi i pomiędzy okresami) powiązane z ubezpieczeniami nie dotyczącymi polis na życie, lub

— tylko brać pod uwagę wartość usługi, (która jest ostatecznie nabyta od firmy ubezpieczeniowej (porównaj 2.108 lit. g)): w tym wypadku dochód mierzony pojawia się przed opisem wszystkich tych transakcji redystrybucji.

EAA optuje za drugim rozwiązaniem.

G. TRANSFERY KAPITAŁOWE

(porównaj ESA 95, od 4.145 do 4.167)

3.088. Jedynymi transferami kapitałowymi rejestrowanymi w EAA są przychodne transfery kapitałowe, tj. jest dotacje do inwestycji i inne trans-

[1] ESA 95 proponuje, żeby cała kwota była rejestrowana jako dzierżawa gruntów, jeśli wartość gruntów jest uważana za wyższą niż dzierżawa budynków, a rejestrowana jako wynajem budynków, jeśli sytuacja wygląda odwrotnie.

▼B

fery kapitałowe. Te transakcje podziału są rejestrowane w rachunku kapitałowym (porównaj 1.41 i 1.480).

1. **Dotacje do inwestycji**

3.089. Dotacje do inwestycji są transferami kapitałowymi, w gotówce lub w naturze, doko nywanymi przez administrację rządową lub przez resztę świata innym krajowym i zagranicznym jednostkom instytucjonalnym w celu finansowania, w części lub całości, kosztu trwałych środków kapitałowych (porównaj ESA 95, 4.152). Dotacje do inwestycji pochodzące z reszty świata obejmują te dotacje, które są przyznawane bezpośrednio przez instytucje Unii Europejskiej za pośrednictwem Sekcji Orientacji Europejskiego Funduszu Orientacji i Gwarancji Rolnej.

3.090. Dotacje do odsetek nie są częścią dotacji do inwestycji, (porównaj 3.064), nawet jeśli mają one na celu ułatwienie transakcji inwestycyjnych. Jednakże należy pamiętać, że jeśli dotacja również przyczynia się do sfinansowania wykupienia długów i spłacenia odsetek od kapitału i jeśli nie jest możliwe wyodrębnienie jej z tych dwóch składników, wówczas dotacja powinna być rejestrowana w całości jako dotacja do inwestycji.

3.091. Najważniejsze rodzaje innych dotacji przyznawanych przez Sekcję Orientacji Europejskiego Funduszu Orientacji i Gwarancji Rolnej i dotacji do inwestycji dla rolnictwa to:

— dotacje na restrukturyzację sadów i winnic, tak długo jak podlegają obowiązkowi ponownego zasadzenia (porównaj 3.067),

— zwrot, dokonany przez administrację rządową, pożyczek zaciągniętych przez jednostki produkcyjne w celu finansowania swoich inwestycji,

— dotacje na rozpoczęcie działalności dla młodych rolników w celu wsparcia ich w nabyciu aktywów.

3.092. Dotacje do inwestycji powinny być rejestrowane gdy płatność staje się należna (porównaj ESA 95, 4.162).

2. **Inne transfery kapitałowe**

3.093. Inne transfery kapitałowe obejmują transfery inne niż dotacje do inwestycji i podatki kapitałowe, które same nie przyczyniają się do podziału dochodu, ale przyczyniają się do podziału oszczędności lub bogactwa pomiędzy różnymi sektorami lub podsektorami gospodarki lub reszty świata (ESA 95, 4.164).

3.094. Inne transfery kapitałowe różnią się od dotacji do inwestycji w dwóch aspektach:

— tylko administracja rządowa może wypłacać dotacje na inwestycje, podczas gdy wszystkie jednostki instytucjonalne mogą wypłacać inne transfery kapitałowe,

— dotacje do inwestycji są ograniczone do płatności związanych z nabyciem aktywów trwałych, podczas gdy inne transfery kapitałowe mogą być powiązane z każdą formą transferu oszczędności lub aktywów pomiędzy jednostkami.

3.095. Inne transfery kapitałowe mogą przybierać postać kompensaty dokonywanej przez administrację rządową lub przez resztę świata na rzecz posiadaczy środków kapitałowych, które zostały zniszczone na skutek działań wojennych lub naturalnych katastrof, takich jak powodzie itp. Zawierają także transfery pochodzące od administracji rządowej w celu pokrycia strat zakumulowanych przez kilka lat księgowych lub wyjątkowych strat spowodowanych czynnikami będącymi poza kontrolą przedsiębiorstwa (porównaj ESA 95, 4.165).

3.096. W przypadku rolnictwa inne transfery kapitałowe zawierają także:

— dotacje na stałe porzucenie sadów i winnic,

— dotacje na zaprzestanie lub zmniejszenie produkcji mleka (tak długo jak wpływają one jawnie lub niejawnie na wartość kontyngentów),

▼B

— kompensata za wyjątkowe i spowodowane katastrofami straty środków trwałych używanych w produkcji towarów rolniczych (na przykład zwierzęta i sprzęt) (porównaj 2.045 i 3.067),

— dotacje na rozpoczęcie działalności dla młodych rolników w celach innych niż finansowanie nabywania aktywów,

— dotacje na kompensatę redukcji wartości aktywów lub w celu zmniejszenia zadłużenia.

3.097. Inne transfery kapitałowe w gotówce są rejestrowane, kiedy płatność staje się należna (a w przypadku transferów w naturze, kiedy prawo własności aktywów jest przeniesione lub kiedy dług jest anulowany przez wierzyciela).

H. ZUŻYCIE ŚRODKÓW TRWAŁYCH

(porównaj ESA 95, od 6.02 do 6.05)

3.098. Przewidywalne zniszczenie i zużycie oraz starzenie się trwałych dóbr kapitałowych w trakcie okresu rozliczeniowego reprezentuje obciążenie, które jest niekwestionowane tak długo, jak pozycja nie jest wymieniania poprzez nowe nabycie. To przewidywalne zniszczenie i zużycie oraz starzenie jest mierzone przez zużycie środków trwałych. Jej włączenie do „rozchodów" w rachunku produkcji pozwala na dystrybucję wydatków na tworzenie kapitału trwałego, na cały okres użytkowania.

3.099. Jeśli ekonomiczny cykl życia środków produkcji jest dłuższy niż jeden rok, zużycie środków trwałych reprezentuje wielkość kapitału trwałego zużytego w procesie produkcyjnym w trakcie okresu obrachunkowego jako rezultat normalnego zniszczenia i zużycia oraz starzenia się ([1]). Jeśli z drugiej strony, zużyte środki produkcji mają ekonomiczny cykl życia krótszy niż jeden rok, zniszczenie i zużycie jest rejestrowane jako zużycie pośrednie.

3.100. Wszystkie trwałe dobra kapitałowe (to znaczy produkty) są przedmiotem zużycia środków trwałych (chociaż w niektórych specyficznych wypadkach, wymagana jest pewna elastyczność; porównaj 3.105). Dotyczy to aktywów rzeczowych i wartości materialnych i prawnych, większych ulepszeń nieprodukowanych aktywów i kosztów związanych z transferem prawa własności. Zużycie środków trwałych nie jest obliczona dla zasobów, produkcji nie dokończonej i dla nieprodukowanych aktywów, takich jak ziemia, złoża podziemne i patenty.

3.101. Zużycie środków trwałych jest tylko jednym składnikiem zmiany wartości aktywów (razem z nakładami brutto na środki trwałe, innymi zmianami w wielkości i nominalnych zyskach własności (wartość netto strat); porównaj 2.134). Szczególnie zużycie środków trwałych nie obejmuje innych zmian w wolumenie aktywów (innych niż te spowodowane przez środki trwałe brutto):

— wyjątkowe straty powstałe na skutek katastrof (trzęsienia ziemi, wojna, susza, epidemie itp.),

— nieprzewidywalne starzenie się, które stanowi różnicę pomiędzy zapisami w zużyciu środków trwałych na normalne zniszczenie i zużycie oraz faktyczne straty, wypadków losowych powodujących obniżenie wartości większe niż zaksięgowane na podstawie przewidywanego zużycia środków trwałych,

— zmiany w klasyfikacji trwałych aktywów, tj. zmiany ich gospodarczego wykorzystania, jak w przypadku gruntów rolnych lub budynków, które zostały przekształcone na cele użytku prywatnego lub innego niż dotąd użytku gospodarczego.

3.102. Zużycie środków trwałych, którą należy odróżnić od amortyzacji obliczonej dla celów fiskalnych i tej, która pojawia się w rachunkach firm, powinna być obliczona na podstawie zasobów trwałych dóbr kapitałowych i (średniej) prawdopodobnej długości gospodarczego cyklu życia różnych wspomnianych kategorii dóbr. Jeśli żadna informacja na temat zasobów trwałych dóbr nie jest dostępna, poleca się obli-

([1]) Wliczając zapis dotyczący strat trwałych dóbr kapitałowych w wyniku przypadkowych uszkodzeń, od których mogą być ubezpieczone. Wysokość tego zapisu powinna być rejestrowana w wartości netto płaconych składek na ubezpieczenie trwałych środków kapitałowych.

▼B

czanie ich przy użyciu metody stałej inwentaryzacji i zaleca się obliczenie ceny nabycia dla okresu badanego (tj. wartość zastąpienia aktywów podczas badanego roku, nie na podstawie historycznych wartości). Wartość zastąpienia jest określana na podstawie cen, które gospodarstwa muszą płacić w trakcie danego okresu odniesienia, aby zastąpić trwałe dobro kapitałowe przez nowe, które jest do niego podobne tak bardzo, jak to jest możliwe. Konieczne jest postępowanie w ten sposób w celu poprawnego obliczenia krajowego produktu netto.

3.103. Zużycie środków trwałych jest obliczana przy użyciu metody amortyzacji liniowej, to jest przez dopisywanie wartości danych trwałych dóbr kapitałowych, równomiernie w trakcie całego okresu, w którym były używane. Wskaźnik amortyzacji jest definiowany przy pomocy wzoru 100/n, gdzie „n" oznacza prawdopodobną długość cyklu gospodarczego życia tej kategorii w latach („n" może być różne w różnych krajach i czasie). Wskaźnik amortyzacji może, w pewnych wypadkach, być geometryczny. Ze względu na użycie bieżącej ceny wymiany i stałego wskaźnika zużycie środków trwałych środków trwałych, zużycie środków trwałych zmienia się z roku na rok, chyba że cena nabywcy pozostaje niezmieniona w ciągu całego, normalnego cyklu gospodarczego życia aktywów.

3.104. Zużycie środków trwałych w postaci kosztów związanych z przeniesieniem prawa własności produkowanych aktywów rzeczowych i wartości niematerialnych i prawnych powinna być obliczana na bazie średniego cyklu gospodarczego życia, umownie ustalanego jako jeden rok.

3.105. Zużycie środków trwałych w zwierzętach odpowiada przewidzianemu spadkowi wydajności zwierząt, jeśli używane są one do celów produkcji (mleko, wełna itp.), która jest odzwierciedlona w bieżącej wartości przyszłego dochodu osiągalnego z hodowli tych zwierząt. Jako że wartość przyszłego dochodu z wydajnych zwierząt zmniejsza się z czasem, zwierzęta staną się przedmiotem zużycia środków trwałych. Zważywszy na praktyczne trudności w obliczaniu zużycia środków trwałych dla tego typu aktywów, stwierdzono, że zużycie środków trwałych nie powinno być obliczana dla wydajnych zwierząt. Decyzja, by wykluczyć zwierzęta z tych obliczeń, była oparta na następujących względach:

— amortyzacja dotycząca wydajności i ekonomicznej wartości, jest powiązana z wiekiem, ale nie jest to bezpośrednia, regularna i stała jego funkcja, jak jest to jest w przypadku amortyzacji,

— wycofanie zwierząt ze stada produkcyjnego, może być dokonane w wyniku wpływu otoczenia ekonomicznego (zmiany cen osiąganych za ubijane zwierzęta i ceny pasz dla zwierząt itp.).

3.106. Mimo że te względy nie są przeszkodą w obliczeniu zużycia środków trwałych żywego inwentarza, czynią takie obliczenia bardzo skomplikowanymi, jeśli chodzi o odpowiednie definicje średniej długości życia i wskaźników zużycia środków trwałych. Poza tym byłoby trudno zapewnić zgodność pomiędzy prognozą a faktyczną średnią amortyzacją zwierząt. Takie postępowanie zapewnia także zgodność pomiędzy EAA i ESA 95 (porównaj ESA 95, 6.03) oraz rachunkami mikroekonomicznymi systemu danych księgowych gospodarstw rolnych i usuwa potrzebę rozróżnienia pomiędzy żywym inwentarzem o charakterze środków trwałych a inwentarzem żywym o charakterze zasobów.

IV. NAKŁADY PRACY W ROLNICTWIE

4.01. Zatrudnienie w rolnictwie obejmuje wszystkie osoby, zarówno pracowników, jak i osoby pracujące na własny rachunek, wnoszące nakłady wynagradzanej i niewynagradzanej pracy, w jednostkach krajowych, wykonujących charakterystyczne działalności (rolnicze i nierozdzielnie nierolnicze działalności drugorzędne) w rolnictwie EAA.

Wszystkie osoby w wieku emerytalnym, które kontynuują pracę w gospodarstwie, są zaliczane do siły roboczej rolnictwa.

Osoby, które nie ukończyły wieku szkolnego, nie są zaliczane.

4.02. Pracownicy są zdefiniowani jako wszystkie osoby, które na mocy umowy pracują dla innej krajowej jednostki instytucjonalnej, (która

▼B

jest jednostką rolniczą) i otrzymują wynagrodzenie (rejestrowane jako wynagrodzenie dla pracowników, porównaj Dział C rozdziału III). Nakłady siły roboczej dostarczane przez pracowników są zwane nakładami płatnej siły roboczej. Zwyczajowo, praca pracowników spoza rodziny jest klasyfikowana jako nakłady pracy płatnej. Kiedy jednostka rolna jest organizowana jako tradycyjna firma (porównaj 5.09), cały wniesiony nakład pracy jest klasyfikowany jako nakłady pracy płatnej.

4.03. Osoby pracujące na własny rachunek są określane jako osoby, które są jedynymi właścicielami lub współwłaścicielami przedsiębiorstw nie posiadających osobowości prawnej, w których pracują. Nakłady pracy dostarczane przez osoby pracujące na własny rachunek są określane mianem niepłatnych nakładów pracy. Członkowie rodziny gospodarza, którzy nie otrzymują wynagrodzenia, które jest uprzednio określone i obliczone na podstawie ich faktycznie wykonywanej pracy, są określani jako osoby pracujące na własny rachunek.

4.04. W przypadku specyficznych firm (porównaj Dział B rozdział V), nakłady pracy siły roboczej traktowane są w ten sam sposób, jak w przedsiębiorstwach nie posiadających osobowości prawnej (firmy jednoosobowe). Dyrektorzy/udziałowcy mają udział w mieszanym dochodzie jednostki (nakłady pracy niepłaconej), podczas gdy ich pracownicy otrzymują wynagrodzenie (nakłady pracy opłaconej).

4.05. Całkowita ilość przepracowanych godzin reprezentuje zagregowaną liczbę godzin faktycznie przepracowanych w charakterze pracownika lub osoby pracującej na własny rachunek w krajowych jednostkach rolniczych podczas okresu obrachunkowego.

4.06. Opis tego co obejmuje a czego nie obejmuje całkowita ilość przepracowanych godzin, można znaleźć w ESA 95 (11.27 i 11.28). Całkowita ilość przepracowanych nie zawiera pracy na rzecz prywatnych gospodarstw domowych gospodarza lub zarządzającego.

4.07. Jednostki pracy rocznej (AWUs — Annual Work Units) są definiowane jako równoznaczne zatrudnienie w pełnym wymiarze godzin (odpowiadające liczbie równoznacznych prac w pełnym wymiarze czasu), tj. jako suma przepracowanych godzin, podzielona przez średnią roczną liczbę przepracowanych godzin w pełnym wymiarze czasu w danym obszarze ekonomicznym.

4.08. Jedna osoba nie może przedstawiać sobą więcej niż jedną jednostkę pracy rocznej. To ograniczenie obowiązuje nawet, jeśli ktoś pracuje w rolnictwie w wymiarze większym, niż liczba godzin określonych jako praca w pełnym wymiarze czasu.

4.09. Nakłady pracy rolniczej osób, które pracują w gospodarstwach w mniejszym wymiarze niż liczba godzin określonych jako praca w pełnym wymiarze czasu, obliczona jest jako iloraz liczby godzin faktycznie przepracowanych (tygodniowo lub rocznie) i liczby godzin faktycznie przepracowanych (tygodniowo lub rocznie) w ramach pracy w pełnym wymiarze czasu.

4.10. Liczba godzin faktycznie przepracowanych w pracy o pełnym wymiarze czasu jest niekoniecznie taka sama dla wszystkich kategorii siły roboczej. Możliwe jest, że liczba godzin w pracy w pełnym wymiarze czasu stosowana dla osób zatrudnionych na własny rachunek jest większa niż ta stosowana dla pracowników. W tym drugim przypadku maksymalna liczba godzin do przepracowania jest ustalona w umowie.

4.11. Liczba przepracowanych godzin przez osobę nie będzie korygowana przez jakiś współczynnik z powodu wieku (to jest poniżej 16., a powyżej 65. roku życia) lub płci. Musi być zastosowana zasada równości. Praca w pełnym wymiarze czasu jest określona przez ilość godzin przepracowanych, a nie jako obliczenie wielkości i/lub jakości produkcji.

4.12. Jeśli nie istnieją powody dla preferowania alternatywnych źródeł, jednostka pracy rocznej reprezentująca pracę w pełnym wymiarze godzin w rolnictwie powinna być oparta na aktualnej definicji zawartej w badaniach Wspólnoty na temat struktury gospodarstw rolnych i oznaczać minimalną liczbę godzin wymaganych przez krajowe przepisy regulujące umowy o pracę. Jeśli nie wskazują one liczby godzin przepracowanych rocznie, wtedy za minimalną uznaje się 1 800 godzin (225 pracujących dni po osiem godzin dziennie).

▼B

V. **WSKAŹNIKI DOCHODOWOŚCI ROLNICTWA**

5.01. Jedną z głównych celów EAA jest pomiar dochodu rolnictwa i zmian w nim zachodzących.

A. DEFINICJA DOCHODU I POZYCJI BILANSUJĄCYCH

5.02. Dochód może być definiowany jako maksymalna kwota, którą beneficjent może wykorzystać w trakcie danego okresu bez zmniejszania wolumenu własnych aktywów. Może być także określany jako całość zużycia i zmian wartości posiadanych aktywów w danym okresie, a wszystkie inne rzeczy są równe, jako że dochód reprezentuje to, co mogłoby zostać wykorzystane. Rozróżnienie poczynione w ESA 95 między rachunkami bieżącymi i rachunkiem kapitałowym umożliwia badanie maksymalnego potencjalnego zużycia przy wykorzystaniu wielkości zużycia i oszczędności na bieżących rachunkach i zmian w wartości aktywów na rachunku kapitałowym.

5.03. Sekwencja rachunków (porównaj 1.43) w rolnictwie umożliwia obliczenie trzech pozycji bilansujących, które mogą być użyte jako zagregowany dochód rolnictwa: wartość dodana netto, nadwyżka operacyjna netto (dochód mieszany netto) i dochód przedsiębiorcy netto. Związek pomiędzy tymi pozycjami przedstawiony jest poniżej:

Rachunek produkcji			Rachunek tworzenia dochodów			Rachunek dochodu przedsiębiorcy		
P.1		Produkcja globalna	B.1n		Wartość dodana netto	B.2n B.3n		Nadwyżka operacyjna netto/dochód mieszany netto
P.2	–	Zużycie pośrednie	D.1	–	Wynagrodzenie dla Pracowników	D.41	+	Odsetki otrzymane (*)
K.1	–	Zużycie środków trwałych	D.29	–	Inne podatki odprodukcji	D.41	–	Odsetki zapłacone
			D.39	+	Inne dotacje doprodukcję	D.45	–	Płacona dzierżawa
B.1n	=	Wartość dodana netto	B.2n B.3n	=	Nadwyżka operacyjna netto/dochód mieszany netto	B.4n	=	„netto”
D.29	–	Inne podatki od produkcji						
D.39	+	Inne dotacje do produkcji						
	=	Wartość dodana netto w kosztach czynnika produkcji/dochód czynnika produkcji						

(*) Tylko odsetki otrzymane przez jednostki rolne działające jako firmy.

5.04. Wartość dodana netto rolnictwa mierzy wartość wytworzoną przez wszystkie rolnicze lokalne jednostki działalności gospodarczej, po zużyciu środków trwałych. Zważywszy, że dana produkcja globalna wyceniana jest w cenach podstawowych, a zużycie pośrednie jest wyceniane w cenach nabywcy, wartość dodana netto zawiera dotacje do produktów minus podatki od produktów. Wartość dodana netto w kosztach czynnika produkcji (określana jako wartość dodana netto obliczana w cenach podstawowych minus inne podatki nakładane na produkcję plus inne dotacje do produkcji) mierzy wynagrodzenie

▼B

wszystkich czynników produkcji (ziemia, kapitał, praca) i może być nazywana „dochodem czynników produkcji", jako że reprezentuje całą wartość wytworzoną przez jednostkę zaangażowaną w działalność produkcyjną.

5.05. Nadwyżka operacyjna netto mierzy zysk otrzymywany z ziemi, kapitału i niewynagradzanej pracy. To właśnie bilans rachunku tworzenia dochodu pokazuje dystrybucję dochodu pomiędzy czynnikami produkcji a sektorem administracji rządowej. Wartość dodana netto i nadwyżka operacyjna netto są obliczane dla działalności.

5.06. Dochód przedsiębiorcy netto uzyskany przez dodanie odsetek otrzymanych przez jednostki rolnicze działające jako przedsiębiorstwa do nadwyżki operacyjnej netto, a następnie przez potrącenie dzierżaw (tj. dzierżawy gospodarstwa i gruntów rolnych) i płaconych odsetek, mierzy wynagrodzenie niepłatnej pracy, wynagrodzenie z tytułu gruntów należących do jednostek i zysk powstały w wyniku wykorzystania kapitału. Jest to podobne do koncepcji księgowości korporacyjnej bieżących zysków przed dystrybucją i podatków od dochodu. Chociaż dochód przedsiębiorcy netto nie jest zawsze obliczany dla działalności, może być ogólnie obliczany dla rolnictwa, jako że jest możliwe określenie części odsetek i dzierżaw powiązanych jedynie z działalnością rolniczą (i z nierolniczymi działalnościami drugorzędnymi).

5.07. W przypadku firm jednoosobowych dochód przedsiębiorcy stanowi z jednej strony wynagrodzenie za pracę wykonaną przez gospodarza rolnego (i pracę nie opłacanych członków rodziny), a z drugiej strony dochód pozostający w firmie bez możliwości oddzielenia tych dwóch części składowych (określenie „gospodarz rolny" użyte tutaj odnosi się naturalnie do wszystkich osób, które prowadzą firmy jednoosobowe w ramach tej działalności). Jest to więc dochód mieszany. Jak wszystkie inne działalności, rolnictwo obejmuje jednostki produkcyjne, które należą do różnego typu jednostek instytucjonalnych: spółki i firmy jednoosobowe. Istnieje różnica pomiędzy dochodem przedsiębiorcy wytworzonym przez firmy jednoosobowe, a wytworzonym przez jednostki zorganizowane jako spółki. W drugim przypadku ukazuje on „prosty" dochód przedsiębiorcy, jako że wyklucza wszelki dochód z pracy (wynagrodzenie za pracę musi być uważane za wynagrodzenie płatnej pracy, nawet jeśli odnosi się do kadry administrującej i udziałowców spółki).

5.08. Należy pamiętać, że agregaty dochodu uzyskane jako pozycje bilansujące w sekwencji rachunku dla działalności nie są wskaźnikami dochodu całkowitego lub dochodu do dyspozycji gospodarstw domowych zatrudnionych w rolnictwie, ponieważ te ostatnie, dodatkowo do ich całkowitych dochodów rolniczych, mogą także mieć dochód z innych źródeł (działalności nierolnicze, wynagrodzenie, świadczenia społeczne, dochody z tytułu własności). Innymi słowy, dochód z rolnictwa nie może być uważany za dochód rolników. Co więcej, ta miara dochodu wiąże się z dochodem wytworzonym w ramach działalności rolniczych (tak jak nierozdzielne nierolnicze działalności drugorzędne) w trakcie danego okresu obrachunkowego, nawet jeśli w pewnych przypadkach odpowiadające przychody będą otrzymane w terminie późniejszym. Z tego względu nie stanowi on dochodu efektywnie otrzymywanego w trakcie okresu obrachunkowego.

B. TRAKTOWANIE DOCHODU JEDNOSTEK DZIAŁAJĄCYCH NA ZASADACH KORPORACJI

5.09. Firmy jednoosobowe (lub gospodarstwa rodzinne) są najbardziej powszechną formą jednostek rolniczych w Unii Europejskiej. Jednakże niektóre jednostki produkcji rolnej mogą być zorganizowane na zasadach korporacji i mogą przybierać formę zarówno tradycyjnych spółek (tj. ich struktura organizacyjna jest podobna do tej w spółkach, które istnieją w innych sektorach gospodarki), jak i spółek mających bardziej specyficzne cechy (jak na przykład w przypadku rolnika, który z przyczyn podatkowych tworzy specjalną, oddzielną spółkę na cele części handlowej swojej działalności gospodarczej lub grupy rolników, którzy tworzą stowarzyszenie mające na celu połączenie ziemi i siły roboczej w ramach pewnego rodzaju spółdzielni).

▼B

5.10. Dochód przedsiębiorcy netto w rolnictwie składa się z więc z trzech następujących elementów:

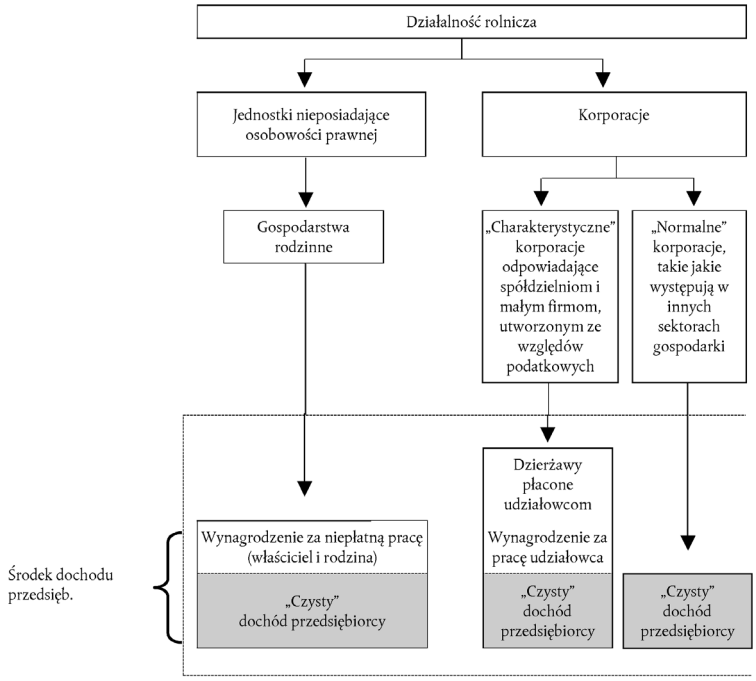
— „mieszany” dochód przedsiębiorcy firm jednoosobowych (przedsiębiorstwa nie posiadające osobowości prawnej),

— „prosty” (czysty) dochód przedsiębiorcy spółek „tradycyjnych”,

— „mieszany” dochód przedsiębiorcy, spółek charakterystycznych dla działalności rolniczej.

Te trzy elementy zostały przedstawione na wykresie w punkcie 5.11.

5.11. „Prosty” dochód przedsiębiorcy musi wykluczać wszelkie wynagrodzenie dla pracowników, jak również wszelkie dzierżawy płacone przed podziałem zysków. Dla większości przedsiębiorstw charakterystycznych dla rolnictwa trudno jest jednak oddzielić wynagrodzenie udziałowców z tytułu ziemi i nakładów pracy od podziału zysków. Zaleca się więc, aby sposób pomiaru rolniczego dochodu przedsiębiorcy odnosił się do „mieszanego” dochodu dla tego typu jednostki rolniczej, tj. że powinien brać pod uwagę wynagrodzenie pracowników udziałowca z tytułu ich pracy, jak również dzierżawy. Wynagrodzenia i dzierżawy nie powinny być z tego względu odejmowane przy obliczaniu dochodu przedsiębiorcy w przypadku tych charakterystycznych przedsiębiorstw. W obliczeniach dochodu przedsiębiorcy są one więc zaliczane do grupy firm jednoosobowych. Z drugiej strony w przypadku „tradycyjnych” spółek, rozróżnienie pomiędzy wynagrodzeniem a podziałem zysków musi być jasno określone.

C. DEFINICJA WSKAŹNIKÓW DOCHODÓW ROLNICTWA

5.12. Trzy wskaźniki dochodów rolnictwa mogą być opisane w następujący sposób:

— wskaźnik A: indeks realnego dochodu czynników w rolnictwie na jednostkę pracy rocznej.

Ten sposób odpowiada realnej wartości dodanej po kosztach czynnika produkcji rolnictwa na jednostkę pracy rocznej ([1]).

— wskaźnik B: indeks realnego dochodu przedsiębiorcy netto na niewynagradzaną jednostkę pracy rocznej.

([1]) Aby uwzględnić pracę w niepełnym wymiarze godzin i pracę sezonową, zatrudnienie w rolnictwie lub zmiany w nim zachodzące są mierzone w jednostkach pracy rocznej (patrz rozdział IV w celu poznania więcej szczegółów). Zostaje poczynione rozróżnienie pomiędzy nieopłacanymi a opłacanymi jednostkami pracy rocznej, które razem tworzą sumę rocznych jednostek pracy.

▼B

Ten wskaźnik przedstawia zmiany w dochodzie przedsiębiorcy netto w czasie na nieopłaconą jednostkę pracy rocznej. Przekształcony w formę indeksu dla każdego kraju członkowskiego, dostarcza on informacji raczej na temat tendencji niż poziomów dochodu. Jest on najbardziej przydatny w tych krajach, gdzie rolnictwo jest zorganizowane w postaci firm jednoosobowych. Z drugiej strony ze względu na istnienie spółek „tradycyjnych", które wytwarzają dochód przedsiębiorcy wyłącznie przy udziale płatnej pracy, wskaźnik B jest przeceniany w porównaniu z pojęciem dochodu indywidualnego. Ta wada może nie pozwalać na porównania poziomów dochodu pomiędzy krajami członkowskimi, jeśli udziały spółek „tradycyjnych" bardzo się różnią.

— wskaźnik C: dochód przedsiębiorcy netto z działalności rolniczej.

Ten agregat dochodu jest przedstawiany jako wartość absolutna ([1]) (lub w postaci wskaźnika w wartościach realnych). Umożliwia on porównywalność w czasie dochodu rolnictwa w różnych krajach członkowskich.

D. AGREGACJA WSKAŹNIKÓW DOCHODU DLA UNII EUROPEJSKIEJ

5.13. Indeksy i wskaźniki zmian dla Unii Europejskiej jako całości, mogą być obliczane albo jako średnie ważone krajowych indeksów jak i wskaźników zmian, lub bezpośrednio na podstawie agregatów Unii Europejskiej, otrzymywanych przez przeliczenie krajowych danych na EURO lub na standardowe miary siły nabywczej (PPS — Purchasing Power Standards). W obydwu przypadkach musi być wybrany rok bazowy; albo rok używany do określania wkładów wniesionych przez różne kraje do obliczeń średnich wartości dla Wspólnoty albo rok, dla którego kursy wymiany zostały wykorzystane do obliczenia agregatów.

5.14. Nieznacznie różniące się metody i różne lata bazowe są używane w zależności od tego czy obliczenia przedstawiają analizę trendów krótkookresowych (zmiany w roku „n" w porównaniu z rokiem „n-1") lub trendów długookresowych (zazwyczaj od roku 1980 do roku „n").

5.15. W przypadku analiz trendów krótko okresowych, wskaźniki zmiany nominalnych lub realnych wskaźników dochodu Unii Europejskiej na rok „n" w porównaniu z rokiem „n-1", są obliczane jako średnie ważone odpowiadających wskaźników zmiany szacowanej w krajach członkowskich, współczynniki ważenia są obliczane na podstawie agregatów dochodu za rok „n-1", zamienione na EURO według kursu wymiany z roku „n-1"; te współczynniki są naturalnie określone dla każdego agregatu. Ta metoda oparta na roku „n-1" okazuje się najbardziej odpowiednią dla analiz krótko okresowych i jest jedną z najbardziej spójnych z tymi, które są używane przez poszczególne Państwa Członkowskie.

5.16. W przypadku analiz trendów długookresowych, indeksy i wskaźniki zmian wskaźników dochodu dla Unii Europejskiej są obliczane na podstawie agregatów Unii Europejskiej wyrażonych w EURO w stałych kursach wymiany z 1995 roku; dla wartości w ujęciu realnym (tj. po odjęciu efektu średniego wzrostu cen), wykorzystywane deflatory są także oparte na roku 1995 (1995 = 100). Ta metoda oparta na roku 1995 okazuje się być najbardziej odpowiednią do opisywania i analizowania tendencji z całego okresu od roku 1980 do roku „n".

E. DEFLACJA WSKAŹNIKÓW DOCHODU

5.17. Dla każdego kraju członkowskiego, wskaźniki i zmiany wartości w ujęciu realnym wskaźników dochodu są uzyskiwane przez deflację odpowiadających danych nominalnych za pomocą indeksu cen produktu krajowego brutto.

5.18. Ważne czynniki takie jak wiarygodność i porównywalność przemawiają na korzyść stosowania tego deflatora. Wskaźnik cen produktu krajowego brutto, ogólny wskaźnik cen dla wszystkich dóbr, produktów i usług w gospodarce. Indeks cen końcowego krajowego

([1]) Ta miara dochodu odpowiada byłej mierze „dochodu netto z rodzinnej działalności rolniczej" dla firm jednoosobowych.

▼B

spożycia także jest uwzględniany jako deflator. W przeciwieństwie do indeksu cen produktu krajowego brutto, bierze równo i bezpośrednio pod uwagę efekt handlu zagranicznego i w ten sposób odzwierciedla szybciej i wyraźniej wszystkie zmiany w cenach przywózu (np. ruchy cen energii). Niemniej jednak w celu zabezpieczenia porównywalności z innymi danymi statystycznymi opracowywanymi przez Komisję Europejską, zadecydowano nie wprowadzać nowego deflatora.

5.19. Realne agregaty dochodu dla Unii Europejskiej jako całości są otrzymywane po pierwsze przez deflację wartości nominalnych (w cenach bieżących) rejestrowanych w różnych Państwach Członkowskich, stosując indeks cen dochodu krajowego brutto dla danego Kraj Państwa Członkowskiego, a potem przez zamienienie ich na euro (po kursie wymiany z 1995 roku dla analiz długookresowych i tych z roku „n-1" dla trendów krótkookresowych, jak zostało wskazane powyżej). Rezultaty są w ten sposób zsumowane, żeby otrzymać realne wartości dla Unii Europejskiej. To na podstawie tych agregatów w ujęciu realnym, indeksy i wskaźniki zmian Unii Europejskiej są obliczane, co oznacza, że „deflator Unii Europejskiej" nie jest nigdy wyraźnie stosowany.

VI. WYCENA EAA W CENACH STAŁYCH

A. MIARY CEN I WOLUMENU

(porównaj ESA 95, Rozdział 10)

6.01. Dla celów analiz ekonomicznych, patrząc jak zmieniają się wartości, warto rozróżniać te zmiany wartości, które są wynikiem zmian wolumenu i te, które są wynikiem zmian cen. ESA 95 (od 10.15 do 10.23) jasno stwierdza, że składnik cenowy powinien zawierać tylko te zmiany, które mają związek z cenami, a wszystkie inne zmiany powinny być ujęte w ramach składnika wolumenu. Dlatego różnice jakości różnych produktów (fizyczne właściwości, rodzaje sieci detalicznych itp.) są brane pod uwagę jako wolumen, a nie zmiany cen.

6.02. Dla wielu wyrobów i usług istnieje kilka odmian, które różnią się w swojej jakości. ESA 95 określa kilka czynników, które powodują różnice w jakości, ale najważniejsze dla EAA są te związane z właściwościami fizycznymi. Uznaje się, więc, że w ramach definicji danego produktu, mogą istnieć fizyczne różnice, które oznaczają, że fizyczne jednostki (np. jedna tona) nie są identyczne w ekonomicznym sensie. Przykładem tego są dwie tony zboża sprzedane w dwóch kolejnych latach. W pierwszym roku całe zboże ma wartość przemiałową, natomiast w drugim roku mniej niż połowa zboża ma taką wartość, reszta jest sprzedana jako pasza. To oznacza, że średnia jakość zboża obniżyła się. Inna różnica w jakości, ważna z punktu widzenia EAA, dotyczy przemieszczania sprzedaży produktu pomiędzy dwoma różniącymi się cenowo rynkami, na przykład krajowym i zagranicznym, wykorzystanie przemysłowe lub sprzedaż konsumentom (porównaj ESA 95, od 10.15 do 10.18).

6.03. Wskaźniki wolumenu i ceny używane do opracowywania danych w cenach stałych muszą brać pod uwagę zmiany jakości. Z tego względu zaleca się, aby pracy były prowadzone na największym poziomie uszczegółowienia w celu dotarcia tak blisko jak to możliwe do całkowicie jednorodnych produktów elementarnych. Jeśli produkty elementarne są całkowicie jednorodne, zmiany w wolumenie mogą być oszacowane na podstawie zmian w ilości.

6.04. Dane statystyczne są jednak często osiągalne tylko na bardziej zagregowanym poziomie i dlatego nie dotyczy już dokładnie jednorodnych produktów. W tym przypadku ESA 95 (10.32) stwierdza, że lepsza jest deflacja wartości dla roku bieżącego o odpowiedni indeks cenowy, aby oszacować zmiany wolumenu.

6.05. Poziom uszczegółowienia, dla którego stosowany indeks z założenia jest indeksem podstawowym (produkt będący przedmiotem badań wtedy uznawany za jednorodny), nazywany jest podstawowym poziomem agregacji. W EAA podstawowy poziom agregacji odpowiada przynajmniej najbardziej zdezagregowanemu poziomowi w nomenklaturze w tabelach przekazywanych danych. Większy poziom uszczegółowienia jest jednakże pożądany do opracowywania indeksów cen.

▼B

6.06. Dla każdego agregatu wyrobów i usług przedstawionego na rachunkach, miary cen i ilości muszą być skonstruowane tak, że:

indeks wartości = indeks cen x indeks wolumenu

To oznacza, że każda jedna zmiana w wartości danego przepływu musi być przypisana albo do zmiany ceny albo do zmiany wolumenu lub kombinacji powyższych dwóch możliwości (porównaj ESA 95, 10.13).

6.07. Systematyczne rozbicie zmian w bieżącej wartości na składniki „zmiany w cenach" i „zmiany w wolumenie" ograniczone jest do przepływów reprezentujących transakcje wyrobów i usług oraz do elementów wziętych pod uwagę przy wycenie tych transakcji (produkcja globalna, zużycie pośrednie, zużycie środków trwałych, wartość dodana brutto, wartość dodana netto, środki trwałe brutto, zmiany w zasobach, podatki i dotacje od produktów).

B. ZASADY I METODA OBLICZANIA EAA W CENACH STAŁYCH

1. **Wybór wzoru indeksu**

6.08. ESA 95 (10.62) preferuje używanie indeksów Fischera. Indeksy te mają pewne wady, ponieważ są one niesumowalne i wymagają znaczącej ilości danych podstawowych. Z tego powodu ESA 95 uznaje, że możliwą do przyjęcia metodą jest zastosowanie indeksu wolumenu typu Laspeyres'a i indeksu cen typu Paasche'go.

6.09. Zgodnie z zaleceniami ESA 95, w EAA zmiany wolumenu są mierzone przy użyciu indeksów typu Laspeyres'a a zmiany w cen są mierzone przy użyciu indeksów typu Paasche'go.

Indeks wolumenu Laspeyres'a:

$$L(q) = \frac{\sum p_0 q_n}{\sum p_0 q_0} = \frac{\sum p_0 q_0 \frac{q_n}{q_0}}{\sum p_0 q_0} = \frac{\sum V_0 \frac{q_n}{q_0}}{\sum V_0}$$

Indeks cen Paasche'go:

$$P(p) = \frac{\sum q_n p_n}{\sum q_n p_0} = \frac{\sum p_0 q_n \frac{p_n}{p_0}}{\sum p_0 q_n}$$

Dla każdego elementarnego produktu:

— p_0: przedstawia cenę rejestrowaną w roku bazowym „0",

— p_n: przedstawia cenę rejestrowaną w roku „n",

— q_0: przedstawia ilość rejestrowaną w roku bazowym „0",

— q_n: przedstawia ilość rejestrowaną w roku „n",

— V_0: przedstawia wartość rejestrowaną w roku bazowym $_0$: ($v_0 = p_0 q_0$).

2. **Rok bazowy**

6.10. Zmiany w wolumenie są mierzone przy użyciu indeksu typu Laspeyres'a: zmiany w ilościach podstawowych serii są dlatego ważone za pomocą wartości w roku bazowym. Zmiany w cenach są mierzone przy użyciu indeksu typu Paasche'go: zmiany w cenach podstawowych serii są dlatego ważone za pomocą wartości w bieżącym roku w cenach dla roku bazowego.

6.11. Rok bazowy to rok, którego ceny są używane do opracowywania schematów waże nia.

6.12. Najdokładniejszy sposób mierzenia zmian w wolumenie z jednego roku na drugi polega na użyciu najbardziej aktualnego osiągalnego roku bazowego. Takie podejście gwarantuje, że ważenia będą stosunkowo aktualne i uniknie się problemów, związanych z ważeniem produktów, które nie są już produkowane i nowych produktów, które dopiero się pojawiły na rynku. To z tego powodu EAA mierzy zmiany w wolumenie używając ważeń dla roku poprzedzającego.

▼B

3. **Przedstawianie szeregów w powiązaniu z rokiem odniesienia**

6.13. Rok, który używany jest do przedkładania i prezentacji danych w cenach stałych, może się różnić od roku bazowego, nazywany jest rokiem odniesienia. W szeregach indeksów rok odniesieniajest tym, który przybiera wartość 100.

6.14. Szeregi indeksów wolumenu w cenach z roku odniesienia są uzyskiwane przez tworzenie łańcucha indeksów obliczanych w cenach z roku poprzedzającego (porównaj ESA 95, 10.64).

6.15. Jest rzeczą ważną, aby zmiana roku odniesienia nie wpływała na zmiany w wolumenie w roku poprzedzającym. To powód, dla którego dane EAA są przedstawiane w powiązaniu ze stałym rokiem odniesienia przez ponowne odniesienie każdej zmiennej oddzielnie, niezależnie od tego czy są one agregatami czy indeksami podstawowymi.

6.16. Przykład:

Rozważmy dwa jednorodne, podstawowe produkty A i B. Następujące szeregi są oparte na strukturze cen dla roku poprzedzającego:

Indeksy wolumenu i cen dla całości (A+B) zależą od ważenia każdego z produktów, A i B.

	90P90	90–91 indeks wolumenu	91P90	90–91 indeks cen	91P91	91–92 indeks wolumenu	92P91	92–91 indeks cen	92P92
A	100	105,0	105	110,0	115	102,0	117	108,0	126
B	300	110,0	330	95,0	314	90,0	283	105,0	297
Ogółem	400	108,8	435	98,6	429	93,2	400	105,8	423

Jeśli te szeregi są wyrażone w stosunku do stałego roku odniesienia (na przykład 1990), jedynym sposobem żeby utrzymać takie same indeksy wielkości n/n-1 jest ułożenie indeksów oddzielnie. To daje następujące szeregi (baza równa 100 w roku 1990):

	1990	1991	1992
A	100	105,0	107,1
B	100	110,0	99,0
Ogółem	100	108,0	101,4

(101,4 = 108,8*9,3/100)

Wartości w cenach stałych wyrażone stosunku do roku odniesienia 1990 są następujące:

	1990	1991	1992
A	100	105	107,1
B	300	330	297,0
Ogółem	400	435	405,6

(405,6 = 400*101,4/100)

W rezultacie rachunek nie jest już dłużej addytywny. Dodanie wartości w cenach stałych dla A i B daje następujące szeregi:

	1990	1991	1992
A + B	400	435	404,1

▼B

Inaczej niż w roku następującym po roku odniesienia, szeregi ponownie odniesione nie są addytywne.

6.17. Według ESA 95 (10.67), nieaddytywne dane cen stałych są publikowane bez jakichkolwiek korekt ([1]). Jest to także podejście stosowane przez EAA. Należy jednak wyjaśnić użytkownikom, że tabele nie są addytywne.

4. **Obliczanie wartości dodanej w cenach stałych**

6.18. Wartość dodana stanowi pozycję bilansującą rachunku produkcji. Jako taka, nie daje możliwości podzielenia wartości dodanej bezpośrednio na składnik cenowy i składnik wolumenu. Teoretycznie poprawną metodą służącą do obliczania wartości dodanej w cenach stałych jest przeprowadzenie „podwójnej deflacji" (porównaj ESA 95, 10.27–10.28).

6.19. Wartość dodana brutto wyrażona w cenach z roku poprzedzającego jest określana jako różnica pomiędzy produkcją globalną mierzoną w cenach z roku poprzedzającego a zużyciem pośrednim mierzonym w cenach z roku poprzedzającego. Wartość dodana netto w cenach z roku poprzedzającego jest definiowana jako różnica pomiędzy wartością dodaną brutto w cenach z roku poprzedzającego a zużyciem środków trwałych w cenach z roku poprzedzającego. Wartość dodana w cenach stałego roku badanego jest uzyskiwana przez ponowne odniesienie.

6.20. Przykład:

Szereg bieżących wartości i wartości w cenach z roku poprzedzającego (wolumen) dotyczących produkcji globalnej i zużycia pośredniego został przedstawiony poniżej:

	95P95	96P95	96P96	97P96	97P97
Produkcja globalna	150	160	170	180	200
Zużycie pośrednie	40	30	35	40	45

Wartość dodana w ujęciu wolumenu jest uzyskiwana przez odjęcie wolumenu zużycia pośredniego od wolumenu produkcji globalnej. Uzyskujemy następujący szereg:

	95P95	96P95	96P96	97P96	97P97
Wartość dodana brutto	110	130	135	140	155

W ten sposób otrzymuje się następujące indeksy wolumenu w cenach z roku poprzedzającego:

	1996	1997
Wartość dodana brutto	118,2	103,7
(118,2 = 130/110*100) (103,7 = 140/135*100)		

Wartość dodana brutto z roku „n" w cenach z roku 1995 jest uzyskiwana przez pomnożenie bieżącej wartości dla roku 1995 przez indeks łańcucha wolumenu.

VA 96 (w cenach z roku 1995) = 110*1,182 = 130

VA 97 (w cenach z roku 1996) = 110*1,182*1,037 = 135

5. **Podział podatków i dotacji do produktów na składniki wolumenu i cen**

6.21. Podział oszacowań w cenach podstawowych na odnośne składniki wolumenu i cen zakłada wstępnie, że podział ten stosuje się także

([1]) Nie wyklucza to możliwości, że mogą zaistnieć okoliczności, w których autorzy obliczeń ocenią, czy należy eliminować rozbieżności w celu poprawy ogólnej spójności danych.

▼B

do podatków i dotacji do produktów. Oto wybór, jakiego dokonano w EAA:

6.22. Indeks wolumenu dotacji (lub podatku) do produktu jest tożsamy z indeksem wolumenu produkcji globalnej w cenie producenta. W tym przypadku indeks wolumenu produkcji globalnej jest taki sam bez względu na to, czy jest wyrażony w cenie producenta czy też w cenie podstawowej.

6.23. To rozwiązanie ma jeszcze jedną zaletę: indeks wolumenu jest niezależny od metody oszacowania wartości. W konsekwencji, interpretacja indeksów wolumenu i cen w cenach podstawowych jest bezpośrednia: dla idealnie jednorodnego, bazowego produktu, indeks wolumenu jest identyczny jak indeks ilości; indeks cen odzwierciedla zmianę średniej ceny podstawowej.

6.24. Przykład:

Dla danego produktu wartość produkcji globalnej w cenie producenta w roku „n” wynosi 1 000; wartość produkcji globalnej w roku „n+1” wynosi 900. Indeks wolumenu produkcji globalnej wynosi 102.

Ten produkt jest dotowany. Wartość dotacji na rok „n” wynosi 100; wartość dotacji na rok „n+1” wynosi 150.

Podział wolumen/cena dotacji przeprowadzono w następujący sposób:

	Wartość „n”	„n+1/n” indeks wolumenu	Wielkość „n+1”	„n+1/n” indeks cenowy	Wartość „n+1”
Produkcja globalna w cenach producenta	1 000	102,0	1 020	88,2	900
Dotacje do produktów	100	102,0	102	147,0	150
Produkcja globalna w cenach podstawowych	1 100	102,0	1 122	93,6	1 050

Indeks wolumenu dotacji jest taki sam jak indeks produkcji globalnej w cenie producenta.

▼B

ZAŁĄCZNIK II

PROGRAM PRZESYŁANIA DANYCH EAA

Dla każdej pozycji produkcji globalnej (pozycje od 01 do 18, łącznie z podpozycjami), należy przesyłać wartość w cenach podstawowych, jak również jej składniki (wartość w cenach producenta, dotacje do produktów i podatki nakładane na produkty).

Dane do rachunku produkcji i środków trwałych brutto muszą być przesyłane zarówno cenach bieżących, jak i stałych.

Wszystkie wartości powinny być wyrażone w milionach jednostek waluty narodowej. Nakłady pracy powinny być wyrażone w 1 000 jednostek pracy rocznej.

1. **Rachunek produkcji**

Pozycja	Lista parametrów	„n”Przesyłanie dotyczące roku badanego		
		Listopad Rok „n” szacunek	Styczeń Rok „n+1” szacunek	Wrzesień Rok „n+1”
01	Rośliny zbożowe (wliczając nasiona)	X	X	X
01.1	Pszenica i orkisz	X	X	X
01.1/1	Miękka pszenica i orkisz	—	—	X
01.1/2	Pszenica durum	—	—	X
01.2	Żyto i mieszanka żyta z pszenicą	X	X	X
01.3	Jęczmień	X	X	X
01.4	Owies i letnie mieszanki roślin zbożowych	X	X	X
01.5	Ziarno kukurydzy	X	X	X
01.6	Ryż	X	X	X
01.7	Inne rośliny zbożowe	X	X	X
02	Uprawy przemysłowe	X	X	X
02.1	Nasiona i owoce oleiste (wliczając nasiona)	X	X	X
02.1/1	Rzepak i nasiona rzepaku	—	—	X
02.1/2	Słonecznik	—	—	X
02.1/3	Soja	—	—	X
02.1/4	Inne produkty oleiste	—	—	X
02.2	Uprawy wysokobiałkowe (wliczając nasiona)	X	X	X
02.3	Nieprzerobiony tytoń	X	X	X
02.4	Burak cukrowy	X	X	X
02.5	Inne uprawy przemysłowe	X	X	X
02.5/1	Rośliny włókniste	—	—	X
02.5/2	Chmiel	—	—	X
02.5/3	Inne uprawy przemysłowe: inne	—	—	X
03	Pasze	X	X	X
03.1	Pasza z kukurydzy	—	—	X
03.2	Pasza z upraw korzeni (wliczając paszę z buraka)	—	—	X
03.3	Inne rośliny paszowe	—	—	X
04	Warzywa i produkty ogrodnicze	X	X	X
04.1	Świeże warzywa	X	X	X
04.1/1	Kalafior	—	—	X

▼B

Pozycja	Lista parametrów	„n”Przesyłanie dotyczące roku badanego		
		Listopad Rok „n” szacunek	Styczeń Rok „n+1” szacunek	Wrzesień Rok „n+1”
04.1/2	Pomidory	—	—	X
04.1/3	Inne świeże warzywa	—	—	X
04.2	Rośliny i kwiaty	X	X	X
04.2/1	Szkółka roślin	—	—	X
04.2/2	Rośliny ozdobne i kwiaty (wliczając choinki)	—	—	X
04.2/3	Plantacje	—	—	X
05	Ziemniaki (wliczając bulwy)	X	X	X
06	Owoce	X	X	X
06.1	Świeże owoce	X	X	X
06.1/1	Jabłka deserowe	—	—	X
06.1/2	Gruszki deserowe	—	—	X
06.1/3	Brzoskwinie	—	—	X
06.1/4	Inne świeże owoce	—	—	X
06.2	Owoce cytrusowe	X	X	X
06.2/1	Słodkie pomarańcze	—	—	X
06.2/2	Mandarynki	—	—	X
06.2/3	Cytryny	—	—	X
06.2/4	Inne owoce cytrusowe	—	—	X
06.3	Owoce tropikalne	X	X	X
06.4	Winogrona	X	X	X
06.4/1	Winogrona deserowe	—	—	X
06.4/2	Inne winogrona	—	—	X
06.5	Oliwki	X	X	X
06.5/1	Oliwki stołowe	—	—	X
06.5/2	Inne oliwki	—	—	X
07	Wino	X	X	X
07.1	Wino stołowe	—	—	X
07.2	Wino o wysokiej jakości	—	—	X
08	Oliwa z oliwek	X	X	X
09	Inne produkty z roślin uprawnych	X	X	X
09.1	Materiały roślinne używane głównie do wyplatania	—	—	X
09.2	Nasiona	—	—	X
09.3	Inne produkty z roślin uprawnych: inne	—	—	X
10	Wydajność roślin uprawnych (od 01 do 09)	X	X	X
11	Zwierzęta	X	X	X
11.1	Bydło	X	X	X
11.2	Świnie	X	X	X
11.3	Zwierzęta jednokopytne (źrebaki)	X	X	X
11.4	Owce i kozy	X	X	X
11.5	Drób	X	X	X

▼B

Pozycja	Lista parametrów	„n”Przesyłanie dotyczące roku badanego		
		Listopad Rok „n” szacunek	Styczeń Rok „n+1” szacunek	Wrzesień Rok „n+1”
11.6	Inne zwierzęta	X	X	X
12	Produkty pochodzenia zwierzęcego	X	X	X
12.1	Mleko	X	X	X
12.2	Jajka	X	X	X
12.3	Inne produkty pochodzenia zwierzęcego	X	X	X
12.3/1	Surowa wełna	—	—	X
12.3/2	Kokony jedwabników	—	—	X
12.3/3	Inne produkty pochodzenia zwierzęcego: inne	—	—	X
13	Wydajność zwierząt (11+12)	X	X	X
14	Globalna produkcja rolnicza (10+13)	X	X	X
15	Wydajność usług rolniczych	X	X	X
15.1	Usługi rolnicze	—	—	X
15.2	Dzierżawa kontyngentów na mleko	—	—	X
16	Wydajność rolnicza (14+15)	X	X	X
17	Nierolnicza działalność drugorzędna	X	X	X
17.1	Przetwarzanie produktów rolnych	X	X	X
17.2	Inne nierozdzielne działalności wtórne (dobra i usługi)	X	X	X
18	Wydajność przemysłu rolnego (16+17)	X	X	X
19	Całkowite zużycie pośrednie	X	X	X
19.01	Zasoby nasion i roślin	X	X	X
19.02	Energia; smary	X	X	X
19.02/1	— elektryczność	—	—	X
19.02/2	— gaz	—	—	X
19.02/3	— inne paliwa i gazy napędowe	—	—	X
19.02/4	— inne	—	—	X
19.03	Nawozy i produkty poprawiające jakość ziemi	X	X	X
19.04	materiały i urządzenia do ochrony roślin i pestycydy	X	X	X
19.05	Wydatki weterynaryjne	X	X	X
19.06	Pasze zwierzęce	X	X	X
19.06/1	— mieszanki paszowe dostarczane przez inne gospodarstwa rolne	X	X	X
19.06/2	— mieszanki paszowe nabywane spoza przemysłu rolnego	X	X	X
19.06/3	— mieszanki paszowe produkowane i zużywane w tym samym gospodarstwie	X	X	X
19.07	Utrzymanie materiałów	X	X	X
19.08	Utrzymywanie budynków	X	X	X
19.9	Usługi rolne	X	X	X
▼M2				
19.10	Usługi pośrednictwa finansowego mierzone pośrednio (FISIM)	X	X	X

▼M2

Pozycja	Lista parametrów	„n”Przesyłanie dotyczące roku badanego		
		Listopad Rok „n” szacunek	Styczeń Rok „n+1” szacunek	Wrzesień Rok „n+1”
19.11	Inne towary i usługi	X	X	X

▼B

20	Wartość dodana brutto w cenach podstawowych (18–19)	X	X	X
21	Zużycie środków trwałych	X	X	X
21.1	Sprzęt	—	—	X
21.2	Budynki	—	—	X
21.3	Plantacje	—	—	X
21.4	Inne	—	—	X
22	Wartość dodana netto w cenach podstawowych (20–21)	X	X	X

2. **Rachunek tworzenia dochodu**

Pozycja	Lista parametrów	„n”Przesyłanie dotyczące roku odniesienia		
		Listopad Rok nszacunek	Styczeń Rok „n+1” szacunek	Wrzesień Rok „n+1”
23	Wynagrodzenia pracowników	X	X	X
24	Inne podatki na produkcję	X	X	X
25	Inne dotacje do produkcji	X	X	X
26	Czynnik dochodowy (22–24+25)	X	X	X
27	Nadwyżka operacyjna/dochód mieszany (22–23–24+25)	X	X	X

3. **Rachunek dochodu przedsiębiorcy**

Pozycja	Lista parametrów	„n”Przesyłanie dotyczące roku odniesienia		
		Listopad Rok nszacunek	Styczeń Rok „n+1” szacunek	Wrzesień Rok „n+1”
28	Dzierżawy i inne obciążenia należne z tytułu nieruchomości	X	X	X
29	Odsetki zapłacone	X	X	X
30	Odsetki otrzymane	X	X	X
31	Dochód przedsiębiorcy (27–28–29+30)	X	X	X

4. **Elementy rachunku kapitałowego**

Pozycja	Lista parametrów	„n”Przesyłanie dotyczące roku badanego		
		ListopadRok nszacunek	StyczeńRok „n+1” szacunek	WrzesieńRok „n+1”
32	Środki trwałe brutto w produktach rolnych	—	—	X
32.1	Środki trwałe brutto trwałe w plantacjach	—	—	X
32.2	Środki trwałe brutto w hodowli zwierząt	—	—	X

▼B

Pozycja	Lista parametrów	„n”Przesyłanie dotyczące roku badanego		
		Listo-padRok nszacunek	StyczeńRok „n+1” szacunek	Wrze-sieńRok „n +1”
33	Środki trwałe brutto w produktach poza rolnych	—	—	X
33.1	Środki trwałe brutto w materiałach	—	—	X
33.2	Środki trwałe brutto w budynkach	—	—	X
33.3	Inne środki trwałe brutto	—	—	X
34	Tworzenie kapitału trwałego brutto (wyłączając potrącalny podatek VAT) (32+33)	—	—	X
35	Tworzenie kapitału trwałego netto (wyłączając potrącalny podatek VAT) (34–21)	—	—	X
36	Zmiany w zasobach	—	—	X
37	Transfery kapitałowe	—	—	X
37.1	Dotacje inwestycyjne	—	—	X
37.2	Inne transfery kapitałowe	—	—	X

5. **Nakłady pracy w rolnictwie**

Pozycja	Lista parametrów	„n”Przesyłanie dotyczące roku badanym		
		Listopad Rok nsza-cunek	Styczeń Rok „n+1” szacunek	Wrzesień Rok „n+1”
38	Całkowite nakłady pracy w rolnictwie	X	X	X
38.1	Nakłady pracy nieopłacanej	X	X	X
38.2	Nakłady pracy opłacanej	X	X	X